

MARUSZJÁ

• REGÉNY •

IRTA: BLASKÓ MÁRIA

BLASKÓ MÁRIA
MARUSZJÁ

MAGYAR KULTÚRA

A
MAGYAR KATOLIKUS
INTELLIGENCIA
ORGANUMA.
MEGJELENIK
HAVONKINT.

BUDAPEST
V., HONVÉD-UTCA 10.

Kérjen mutatványszámot.

MARUSZJÁ

REGÉNY

ÍRTA :

BLASKÓ MÁRIA

BUDAPEST, 1926.

KORDA RÉSZVÉNYTÁRSASÁG

**Pallas részvénytársaság nyomdája, Budapest, V., Honvéd-utca 10.
Felelős vezető: Tlringar Károly műszaki igazgató.**

ELSŐ FEJEZET.

Atenger fölött álmosan pihent a levegőréteg. Júliusi olasz nap heve tikkasztotta el. Vagy talán máshol vihar tépte meg és most harcban fáradtan omlott hullámágyára? Ki tudná megmondani! A levegő ebben olyan, mint az emberi szív: amikor nyugodt a szemlélő előtt, senki sem tudja, vajjon hosszú csöndje ez, vagy nemrég tombolt vihar megtörése csak. A kék tenger nem kutatja a rajt szunnyadó titkát, hanem alfató csönddel öleli magához pihenő elemtestvérét.

Valahonnan ugyancsak álmos kényelemmel közeledik a hullámok tükrén egy könnyed vapore. Alig van rajta utas. Mert Velence álomország és az álomországban a nap alkonya jelenti a hajnalt. A nappal dereka ott az álomé, hogy az éjszaka bűbájosságaira ébredhessenek.

A Rialto-híd íve alatt eltűnik a vapore alakja is. A Lidó partján bóbiskoló öreg koldus előtt — aki a kikötőknél tenyerét tartja a kiszállók centesimoi elé — egészen üres a tenger. Csak jó messze a halpiac felől siklik egy idomtalan halászbárka. Azon is oldaltfekve alszik a hajóslegény.

Velence alszik...

Alszik még a San-Marco is. Csupán a kis galambok sütkéreznek ébren a tér alkonysugárban fürdő márványkövein. Az éjszaka városának nappalról szőtt fehér álma ez.

Minden más szunnyadni látszik. A Campanile tornya fenn az alkonyba boruló ég felé már sötétedni kezd. Köröskörül a milliárdos velencei drágaságok kirakatainak redőnyei még lehúzva. A mozaiktól csillogó Márkus-templom kapuja zárva. Csak fent a homlokzaton a Konstantinápolyból ősharcokkal idehozott négy szoborló ágaskodik szilajul, de megfékezetten. Mintha a tüzes bizánci vért lefékező zabolát láthatatlanul fogná a minden szenvedélyt lefékezni tudó keresztény evangélium keze. Az evangelista teste is alszik a zárt templom oltára alatt. És a lelke?... Az bizonyára virraszt, engesztelést imádkozva a közelgő éji bűnökért.

A szomszédos épület fölött most előlép az ércember s gépezetének parancsszavára csákányával hetet üt harangja oldalára. Az érchangot elkapja a szunnyadó lég s átringatja a túlsó partra

is. A Lidó egy belső, eldugott helyének szerény kis temploma meghallja s mintegy parancsszóra engedelmesen kongja utána félénk, közelben elvésző hangján a hetet. A Lidón most kezdenek készülni az esti napkezdéshez.

*

A kis templom mellett mégis van valaki, aki elhiszi a letűnő napsugárnak, hogy nem ébredést, hanem lenyugvást jelent az este.

Őszülő hajú olasz pap ül egyszerű szobájában, ahova Velence ragyogásából nem csillan be egy fénysugár sem. Még a nagy ajtó-ablakon át is csak a szemközti szürke fal veri be a napvilágot. Az öreg papnak most kezdődik az este. Ilyenkor készül prédikációra, azután lepihen s átalussza a meseország éji életét.

Sovány, olasz fürgeséggel mozgó ujjai az Evangélium lapjait fordítják. Vasárnap július huszonkettőre esik. Szent Magdolna napja. A vasárnapi evangéliumot vegye beszéd tárgyul, vagy bűnbánó Magdalénát?

Lukács sorai között megáll a szeme és olvasni kezdi a hetedik fejezetből:

„...Et ecce mulier, quae erat in civitate peccatrix...” „És volt egy bűnös asszony a városban...”

Az öreg pap tiszta szemsugára előtt egy pillanatra meglebben Velence éji képe... Ez az egy pillanat az éji fényből s éji fénnel világított szeparékból megriasztja lelkét, mint ahogy a San Marco fehér galambja riadtan búvik el az éjszaka árnya elől. Lelkét visszahúzza a pillanat alatt meglátott sok bűn és sok bűnös szemlélésétől.

— Bűnbánatról kellene prédikálni. Bűnbánatról és vezeklésről — gondolja elbúsuló arccal maga elé málázva az öreg pap.

— Kellene, kellene — ismétli magának, de sehogy sem tudja elképzelni, hogyan. Ma valahogy mindég újról szokás prédikálni és a régi bűnbánat pusztában kiáltó szava alig-alig hangzik. Mert ma a bűnösöknek meg kell köszönni, hogy megtérnek és a megtérő tékozló fiúk és leányok nem bánatkönnyel, hanem kegyes gesztussal lépnek az Atya elé és elvárják, hogy örömujjongással köszöntse őket a vallásos tábor. Hogy is lehetne ezeknek a dicsőséges megtérőknek és kényes penitenseknek vezeklést hirdetni?

Az őszfejú padre emlékeiben elvonul a sok római utas, aki Velencét útbaejtve és ott pár napra megállapodva, igyekszik tovább a Szent-város felé... Római „zarándokok”. Sportruhás urak, dekolált asszonyok, rövidruhás lányok, akik az örökváros ihlete előtt tele akarják szívni lelküket a gondolák szerelmi énekével.

Egy vezeklőre emlékszik csak. Fiatal asszony volt és előkelő. Szintén római utas. Saruban, lebontott hajjal, zarándokruhában jött. A megelevenedett szentebb múltat látta egy napig benne. De csak egy napig... Másnap megtudta, hogy a vezeklő lefényképezte magát galambok közt a Márkus-téren...

— Hajaj!!

A padre felsóhajt. Egy sok mindent meg- és átlátott lélek fáradtságával.

Rendületlenül hitte azért, hogy az örök evangélium megismétli mozzanataiban önmagát ma is. Ma is vannak alázatos vámosok és bűnbánó Magdalénák, akik lélekben átélik az Evangélium jeletereit. De azok nem síppal-dobbal térnek meg. Azok „szabadon elővezetve” nem vonulnak fel újsághasábokon és a szereplés pódiumain. Azok titokban sírnak és azokról nem tud senki. Sem róluk, sem a kegyelmekről, amelyeket ők érdemelnek ki a világnak.

— Hajaj...

Megismételle sóhaját. Az előbbi a világnak szólt. Az utóbbi önmagának. A saját öregségének, amely már nem tudja a mai embert érdeklő újdonsággal előadni azt, ami a lelkéből ősigazságok érintésére kifakad.

Átlapozott a hetedik fejezeten és a másnapi vasárnapi evangélium könnyebb verseiből keresett témát...

*

Az őszhajú olasz pap már lepihent. Hagyjuk, aludja békén álmait. Lépiünk inkább az ébredők közé.

A Grande Albergo Italia¹ éttermében már használtan hevernek a csillogó velencei üvegek. Az esti ebéd megvolt. A nagy hallban szétrebbenő társaságok és kettesek készülnek indulásra az éjszakára ébredő tulsóparti álomország felé.

Egy franciául beszélő ötös csoportból magyar szó is kiverődik.

— Márta, a sálodat itthagyhatsz. Hiszen még mindig fullaszt a hőség.

A megszólított magas, szőke leány. Egy fokkal diszkrétebben öltözve az átlagnál, de egy fokkal még merészebben a kíváncsnál. Mégis arckifejezése is, modora is a léhák tucatjából szemmel láthatólag kiemel. Ő is és kissé idősebb, fiatal asszony benyomását keltő társnője is valamilyen jelvényt viselnek kítűzve. A keresztbe kombinált alakról ítélve keresztény egyesület tagsági

¹ Olasz nagyvendéglő.

jelvényének látszik. Mindketten egymás közt inkább magyarul beszélnek s csak a közös társalgásban használják a franciát.

— Éjszaka hús a tenger s éjjel még gondolázní akarok — felel a Mártának szólított. — Imre, kérlek hozd ki a sálomat.

Ugyancsak szőke, nyurga fiatalember siet a kérést teljesíteni. A leányhoz feltűnően hasonlít. Édestestvére lehet.

A beszéd franciára fordul. Az egyik fiatalember nehezen beszél, a másik folyékonyan.

— Most is fog jegyezni? — kérdi incselkedve az utóbbi, otthonosan mozgó közepeskorú férfi.

— Miért csúfol mindég a jegyzeteimmel, maga rossz Perini! Persze könnyű magának, aki egészen visszataliánosodott már. Behunyó szemmel is tud beszélni Itália bűbájairól. De én hogy beszéljek, hát még, hogy írjak róla, ha nem jegyzek semmit? Helyi lapunk pedig már várja otthon a tárcasorozatot.

— Óh, hiszen én méltányolom az ilyen agilis hölgyek tudásvágyát. De azt hiszem, egy szerelmes gondolaszerenádof feljegyzés nélkül sem felejt el az ember!

A franciát nehezen ejtegető fiatalabb férfi is beleszól.

— Én is úgy vélem. Hiszen egész úton gondolákról álmodozott a — Signorina — hangsúlyozza az utolsó szót.

— Óh Signore Tetko — taliánoskodik vissza tréfásan Márta. — Csak a vonaton ismerkedtünk össze s ilyen jól kileste ábrándjaimnak tárgyát is?

— Én pedig leszek olyan kegyetlen és az ábrándfelhők legfelsőbb régióit szét fogom oszlatni — vette át újra a szót Perini. — Maguk persze: az ábrándos leány és a szép asszony, azt hiszik, hogy boldogtalanul epedő lovag szerenádozik kőfal mögé zárt választottjának, vagy legalább is szerelmes hajóslegény, halászleány énekel duettet, akiknek másnap leszesküvőjük a San-Marcoban. Pedig csalódnak. Valószínűleg valamilyen szocialista hajóslegény fog hús lírára felvert áron elvinni a gondoláján s azon fogunk cirkálni a szerenádof adó nagyobb barca körül, ahol fizetett énekesek és énekesnők kántálnak jó pénzért.

— Ha nem is annyira naivul képzeltem el, mint maga mondja, — sóhajtott fel könnyedén Márta — azért valamivel mégis ideálisabbnak gondoltam.

A fiatal asszony is megbotránkozott.

— No hallja Perini, miért is mondta meg. Elveszi az ember gyönyörűségét előre. Ah, ki tudja milyen népség éneklí a szép szerenádokat!

— Hát bizony nem is templomi énekkar — nevetett az olasz. — Lám így pusztul mindenhol a romantika.

Beszédközben elindultak. Kende Márta öccse is visszatért. Öten sétáltak el a Canal Grande partján. A fiatal asszony elmélázva nézte az estpalástot öltő tengert, amely már hangosodni kezdett a gondolat kínáló hajóslegények kiáltásaitól s a tovasikló vaporek utasainak vidámságától.

— Milyen szép a tenger. Kár, hogy ott is pusztul a romantika. Nem fogjuk sehol megtalálni?

— Rómában még megtaláljuk a kegyeletes helyeken — felelt az olasz.

— De az már nem romantika, hanem ős igazság — találta szükségesnek közbeszólni Márta.

— Az is csak romantika, — vetette oda Imre.

A leány leintőleg nézett öccsére. Tetko, a horvát fiatalember gúnyosan elmosolyodott. A leánynak hű lovagja lett, de öccsével kezdettől farkasszemet néztek.

Tetko a horvát nemzet fölényét szerette volna éreztetni a magyar fiúval. Mindenben nagyobbnak akart mutatkozni. Mindenben, amire ép rákerült a sor. Tekintettel arra, hogy egy keresztény-lap tudósítójaként utazik Rómába, most nála tehát a sor a nacionalista kereszténykedésen volt. Akart is csípős megjegyzést tenni, de a leány korholó pillantása megelőzte s így már nem tartotta volna illőnek saját részéről is a leintést. Annyit azonban nem tudott elhallgatni:

— A mai horvát keresztény reneszansz teljes érdeklődéssel fordul Róma felé.

Imre heves válaszra készült. Emlékeztetni akarta utitársát előzőnapi nem egy léha, kegyeletlen tréfájára, ami éppenséggel nem vallott a nemzeti lelki reneszanszra, de az élelmes olasz észrevéve, elvágta a hangulat kiélesedésének veszedelmét.

— Azért Velencében is van még romantika, — terelte másra a szót. — Rögtön felhívom a hölgyek figyelmét a fizetett énekesnők egy érdekes alakjára. Valóságos előkelőség az előkelőtlen társaságban. Szinte hódol előtte a többi tucat-énekes. Nem is hallható bármikor. De ma éjjel úgylátszik hallhatjuk majd, mert nagyobbbszabású szerenádöt hirdet a reklámoszlop. Azokon Maruszjá is szokott énekelni.

— Hogy hívják? — érdeklődött előbbi elkedvetlenedéséből felfigyelve Márta.

— Maruszjá. Teljes néven: Mária Magdalena Szkalkin.

— Hiszen ez nem is olasz név. Szlávosan hangzik.

— Az is. Orosz nő. Az orosz családiásan az első nevet használja. Annak becéző alakja a Maruszjá. Érdekes nő. Megfordult mindenfelé. Mikor még fiumei lakos voltam, ott is láttam

egyszer. Most is beszél még magyarul, ha törve is. Állítólag elég magasrangú családból származik.

— És lezüllött? — érdeklődött kíváncsian Olga, a fiatal asszony.

— Hát körülbelül. Sőt elég súlyosan. Tekintve, hogy Moszkvában a Hudozsesztvenihatre¹ művésznőjeként kezdte és most gondolaénekesnő, nagy lecsúszást jelent a ranglétrán.

— És az erköclslétrán is.

— Azon már hazájában sem állhatott valami magasan. Úgy beszél róla, hogy az igazgatójával összeveszett Moszkvában. Elvesztette állását, elment a Jahrb, Moszkva legnagyobb mulatóhelyére a nagy oroszkarba énekesnőnek. Ott énekelt és táncolt a balalajka² pengetése mellett. No, de itt vagyunk a hajóállomáson.

Jegyet váltott a kis társaság. Pár perc múlva, szelték a hullámokat.

Az este már egészen leszállt. Ilyenkor van valami komoly ünnepélyesség a tengeren. Sötét tükre olyan mint egy lecsukott szempár, amely el akarja titkolni a belső forrongásokat. A túlsó parttól a Szalmahid mögül feketén magaslik ki a két hatalmas oszlop. A szentek szobra rajta belevész az éjpalástba. Talán szándékosan fedik el arcukat.

Márta nem tudta élvezni a tenger álmaait legyezgető apró hullámokat, amelyek ott szökdécseltek, a vapore oldala mellett, mert az utasok tarka színeképe és hangos lármája elűzött minden andalgási kíséreltet. Különben is érdekelte az orosz énekesnő története és inkább odafigyelt.

— És hogy került ide?

— Derogált neki a chansonette³ szerep. Külföldön keresett babért. Így jutott el többek közt Magyarországra is. De hát a babér ritka bokorban terem. Lecsúszott, leszegényedett s Velencébe jutva örült, hogy fölverték a gondolák szerenádos énekesei közé.

— Szép hangja van?

— Nagyon szép. Az olasz románcokat azonban kissé érzés nélkül énekli. De ha oroszul énekel, az gyönyörű. Mintha belezokogna a bohó, szerelmes olasz éjszakába egy sejtelmes, rejtelmes mélységből felsíró vergődés, a borongós orosz ég és orosz lélek misztikájából.

¹ Klasszikus színház.

² Citeraszerű hangszer az oroszoknál.

³ Énekesnő, táncosnő.

— Szokott oroszul énekelni?

— Ritkán. Ha kedvére van az, aki kéri. Vagy ha váratlanul tör ki a szívéből. Egy kedvenc éneke van: A „Fszó gavárját csto ja...”

— Mit jelent?

— Fszó gavárját csto ja — mindenki azt mondja. Mindenki azt mondja, hogy léha vagyok. Mindenki azt mondja, hogy sokat szerettem. De inkább sirba fegyenek, semhogy eláruljam, hogy ki, akit úgy szeretek.

Márta és sógornője elragadtatva hallgatta. Főleg az asszony.

— Óh, de érdekes lelkű nő lehet a szerencsétlen! Bizonyára titkon szeret valakit, aki az ő számára elérhetetlen.

— Én inkább azt hiszem, hogy elképzel magának valaki elérhetlent és annak éneklő örökké olthatatlan szerelme énekét.

A csodáskétségű olasz égen feltűnedezték az első csillagok. Márta öntudatlanul is felpillantott.

— S vajjon megtalálja majd egyszer?

Perini nevetett.

— Valószínűleg nem. Egy olyan asszonynak, mint Maruszjá, betölthetetlen nagy szíve van!

Kikötöttek. Nemsokára már szemük elé sugárzott vakító fényözönében az álomország éji meseképe.

Mintha csupa mese volna... Mese a kőkocka, amelyre lépünk, hisz rejtelmes manócskák játszanak görögtüzet rajta, azért csillog-villog villansugárban a márvány fénye. Mese a gyémántos fényözön, amely kiárad köröskörül az egymásmelletti nyitott fülkékből. Mese a sugárverseny, amelyet a kis kávéházi szeparéfülkék csillárfénye űz az üzletajtókba kirakott csiszolt velencei üvegek, velencei selymek, velencei gyöngyök és aranyékszerek villogásával. Mese az andalító olasz zene, ahogy leheletszerű finomsággal lopódkodik elő a tér közepén emelvényen álló zenészek fúvóhangszereiből. Mese a színek és szavak tarkasága, amely bódítólag olvad össze az éjszillagos égbolt alatt hullámozó tömegben. Mese... minden mese... Mese a szépségről, mese a gazdagságról, mese az örömről. Mese, de csak — mese! Mert minderről a Valóság ott van a San Marco templom zárt ajtója mögött, de arra nem gondol senki...

Az éjfél elköszönt már csákányával az ércember, amikor az előbbi kis társaság újra a tengernél állt. Visszaverődő csillag- és villanyfények játsztak egymással fogócskát a sötét víztükrön. A csöndes hullámok fölött pedig áttáncolnak édes-bús románcok hanghullámai:

Paranzelle in alto mare
bianche, bianche,
lo vedeva palpitare
come stanche :
O speranze, ale di sogni
per il mare!¹

Mind a két nő arca ellágyult. A velencei éjszaka ábrándmézét belelopta szívükbe.

— Kérem szerezzenek gondolát — szóltak majdnem egyszerre a kísérő férfiakhoz.

Nemsokára már siklott is egymásmellett két gondola a kis társaság tagjaival a szerenádöt adó, lampionokkal kivilágított barca felé.

Perini ült a két hölgy mellé.

— Csitt! — emelte fel hirtelen ujját. — Ez Maruszjá hangja.

Csengő, édes hang szólalt meg. Dallamos, szép hang, iskolázott finomsággal. De mélyebb érzés nélkül:

— Sul mare luccica l'astro d'argento . . .

(A tengeren ragyog az ezüst égítet.)

— Ah persze. A Santa Luccia. Tudtam, hogy megrendelésre énekel. Minden idegen a Santa Lucciát rendeli.

Az ismerős dallam mélyebb érzés nélkül fult be a tengerbe. Mint egy buvár, aki csupán hivatalból száll alá s nem szenvedélyek sodorják a hullámok közé.

Pár percnyi csend volt. Gondolájuk már a lampionok közelebbe ért, amikor egyszerre fölszakadt egy háborgó szív mélyéből kitépett hang, önmagában megreszketve vibrált a hullámok fölött és mint lágy sikoly fulladt be eltemetkezni titkos, önmagától sem értett fájdalommal a hullámsírba:

— Fszó gavárját csto ja vétráná bévaju . . .

(Azt mondják, hogy könnyelmű vagyok . . .)

— Csönd — emelkedett fel hallgatásra intve és szinte elbűvölten Perini. — Most figyeljenek. Ez Magdalena Szkalkin kedvenc éneke. A „Fszó gavárját“.

Maruszja ott állt a lampionok fényében. Sötét haja belecsapzott homlokába, éjsötét szeme szenvedélyesen égett. A keble zihált, ahogyan énekelt és hangja valamilyen keserű, szinte misztikus szenvedélyességgel tépdeste a köröskörül riadtan megült csendet.

— Fszó gavárját csto ja mnoga ljubila . . .

(Azt mondják, hogy sokat szerettem).

A hang most megreszketett, szinte elcsuklott:

¹ Bárkakat a nyílt tengeren fehérén, fehérén — láttam ringani mintegy fáradtan, megtepten. Ti vagytok remények — s ábrándok szegények. (Szabadon fordítva.)

— No luccse zšivuju magilu klagyitye . . .

(De inkább elevenen sírba tegyenek . . .)

A vége már sóhajszerűen ölte magát az éji csendbe:

— No nye szkazsu, kávo ja tak ljublju.

(Semhogy eláruljam, akit úgy szeretek.)

Elhallgatott. Csend volt. Minden elállt. Hang és mozgás. A gondola sem billent a víztükroön. Csak az éji csillagok fénye reszketett.

Ez az Isten szemepillantása. Átsimít a meglevő kilencvenkilenc igaznak békés álma felett s aggódó gonddal keres egy békét nem lelő századikat, aki — jaj — elveszett . . .

MÁSODIK FEJEZET.

A nap felkelt, Velence elaludt. A tenger, mint egy reggelre felnyíló, óriási kék szemtükör nézett fel az égre. Az égbolt bíborszínnel mosolygott vissza. Így néznek egymásra az ébredő gyermek és a bölcső felé hajló édesanya. A tenger bölcsőjét is megringatta a reggeli szél. A rámosolygó ég bíbora lassan aranyba olvadt át. A San Marco-ban elsőt harangoztak szentmisére.

Az ég és tenger aranycsókokat szórva kacagnak egymásra, de a föld, mintha dacolna az éggel. Míg az ég üzenetét kongó ércharang apostoli szózáttal hirdeti az ébredést: „keljetek fel, hisz oly rövid az idő” — addig a meseország földje szinte dacosan húzza magára az álompalástot: „nekem nem kell az égnek ébredése”. A drágaságok kirakatainak redőnyei szorosan lezárva, hogy be ne suhanhasson a reggelt hirdető napsugár. A tér üres, csak az örvös galambok kezdenek előszállingózni, mint a Noe bárkájából a veszedelem után partra szálló gerle.

A halpiac tájékán kezd megindulni az élet. Otromba ladikokat vontatnak partra és lármás hajóslegények rakják le az árút. Itt már az adás-vevés zajába fül bele az égnek hívó hangja.

Odaát a Lidó is alszik. Hogyne aludnék, hiszen szövetsége a Márkus-úrnek. Akik éjjel ott mulattak, azok nappal itt alszanak. Csak néhány álmos pincér ődöng a hallban, hogy egy-pár korai utas csomagját adja át a hordárnak és zsebrevágja a borraivalót.

A tengerparton ilyenkor senki sem sétál, így nem csoda, ha a vapore-k kikötőjének öreg koldusa nagyon is megbámulja a Canal Grande partján sétáló fiatal, szőke leányt.

A sétáló hölgy Kende Márta. Perinivel fogadtak az éjjel, hogy fel tud-e korán kelni a tenger reggelének megcsodálására?

A fogadást megnyerte, mert felkelni felkelt, de már a gyönyörködésnek nem nagyon tudta átadni szívét. Pedig próbált, becsülettel próbált. Mert jól tudta, hogy most gyönyörködni illik egy költői lelkű fiatal hölgynek, aki még hozzá odahaza a vidéki lap tárcarovatainak verseit és novelláit írja.

Egyszóval megvolt benne a jószándék és készség a gyönyörködése, csak valami hiányzott. Vajjon mi? Hangulat — mon-

daná a poéta; kegyelem — felelne a moralista, mert az is kegyelem, hogy az istenalkotta szépségekben gyönyörködni tudjunk.

Nem akarunk bölcsekedni, csak a tényt állapítjuk meg: Kende Mária ez alkalommal nem tudott gyönyörködni. Valami keserű utóíz maradt szájában és szívében a velencei éjszaka kiélvezése után és zavarja abban, hogy átadja lelkét az önfeledt gyönyörködésnek. Különben is fáradt és álmos. A feje is fáj. Szempillái nehezek. Inkább szeretnének álomra csukódni, mint szépségeket nézni.

Előveszi jegyzeteit és lapozgatni kezd benne.

— A címet meg kell változtatni. „A Szentváros felé” — helyett legyen „Itáliai út”.

Eddigi útjukban valóban még semmi sem volt, ami előkészületet, vagy közeledést jelenthetne a Szentvároshoz. Kissé bántotta is vallásos lelkületét. Elinduláskor valahogy másképp képzelte a római utat. De azért komolyan hibáztatni nem tudta magát. Elvégre ma már nem mennek az emberek saruval és szőrcsuhában Rómába. Még akkor sem, ha odahaza egy hitbuzgalmi egyesületnek vezetőtagjai is.

Kedvetlen gondolataiból Perini megpillantása zökkentette ki. A visszataliánosodott volt fiumei magyar tréfás hódolattal köszöntötte.

— Valóban le kell borulnom akaraterejének nagysága előtt! Két órákor lefeküdni és hétkor már a tengerparton sétálni — ez az akaratérő legmagasabb fokát jelenti.

— Lássá! És még azt mondják, hogy a nőkben nincs akarat. Már egy jó negyedórája élvezem a tenger ébredését.

— No... Ébredés — ez már kissé költői túlzás. De reggelnek még reggel. Sőt, ép egy különösen szép reggel.

— Nagyon szép — felelt Márta, elfojtva ásítását. — És maga hogy tudott felkelni?

— Nagyon egyszerűen. Úgy, hogy le se fekvődtem. Az énekekkel mulattam hajnalig. Legfőképp Maruszejával, akinek névnapját ülték.

— Ilyen visszaesés! Hiszen én megtérítettem annak idején, amikor Fiumében együtt nyaraltunk. Gyónni is elvittem az öreg barátához. És most?

— Azért nem tértem le a keresztény elvek útjáról. Azt pedig nem ígértem meg, hogy remete leszek. S néha-néha egy kis görbe nap megbocsátható.

— Nehéz emberek maguk férfiak! Az öcsémet is megtérítettem, de az is olyanfajta megtérő, mint amilyen maga lehet. Most még szerencsém, hogy a vasúton összeismerkedtünk azzal

a horvát keresztény ujságíróval. Mindenben versenyeznek s így abban is, hogy ki a nagyobb keresztény. Így legalább nekem nem nagyon kell sarkalnom a fiút.

— Amint látom, valóságos apostolnővé lett! Nem akarná talán Marusztját is megtéríteni? Arra valóban nagyon ráférne!

— Lássa, maga most gúnyolódik, én pedig komolyan gondoltam rá. Nagy hatást tett rám az a nő! Folyton magam előtt látom a csodásan égő két szemét és nem tudom felejteni ritkaság hangját. Az a „Fszó gavarját” — nagyszerű volt. És ahogy énekelte... A szeretnivágyás csak úgy forrt a hangjában. Istennem — hogy tudna ez az asszony szeretni, ha egyszer megtalálná azt, akit keres! Kár, hogy oly méltatlan módon fecserli el szíve érzéseit és nagy zenei tehetségét. Érdemes volna ezzel a szerencsétlennel foglalkozni.

— És megtérítve beöltöztetni apácának. Nem?

— Hiában gúnyolódik, annyira naiv nem vagyok. Én azt gondoltam, hogy beszerződtetném egy olyan tisztességes színházhoz ahol rendesen élhetne. A nagybátyámmal beszélnek érdekében. Tudja, hogy az színházigazgató. Ha nem is elsőrangú a társulata, de valóban elég szolid kis társaság, nem egy derék családanya és apa is van a színészei között.

— Oh — az ki van zárva! Maga nem ismeri Marusztját!

— Miért? Annyira gőgös?

— Tudom is én, hogy milyen! Nem vagyok pszihologus. Nem tudom, gőg ez nála, vagy más. De egyszer beszéltem vele ilyesféléről és nagyon furcsán felelt.

— Hogy volt? Mit mondott neki?

— Azt mondtam: Nézd Marusztját, a te csudaszép hangoddal nem tudnál másként, tisztességesebb módon is boldogulni?

— Tegezi? — ámult el Márta.

— Hát... úgy, csak pohár mellett, amikor együtt kocintgatunk. Máskor nem. De akkor is ép nagyon bizalmasan beszélgettünk.

— És mit felelt?

— Azt mondta: nem. Nem akarok megjavulni, mert nem akarok sírni. Ha megtérnék, folyton sírnom kellene.

— Különös! Nem magyarázta meg neki, hogy nincs igaza?

— Nem. Mert ahelyett ő magyarázta meg nekem három mondattal a saját felfogását. És arra — megvallom — hirtelenében nem tudtam felelni.

— Mi volt az a három mondat?

— Elkomolyodott. Szinte elkomorult. Abban a pillanatban nem az olasz chansonette volt, hanem egy Dosztojevskij típusú misztikus orosz.

— Mondja már, hogy mit mondott!

— Ezt: Ti úgy szoktatok megtérni, hogy semmit sem siratok meg, hanem tovább táncoltok és nevettek. Ha én megtérnék, akkor folyton sírnék. Sírni pedig nem akarok.

Márta nem felelt.

— Nem érdekes? — kérdezte Perini.

— Érdekes — szólt nagyon halkán Márta.

Perini Márta elborult arcára nézett és rögtön megbánta fecsegését.

Ismerte jól Mártát és családját. Fiumében több nyarat töltöttek el együtt a múltban, amikor még maga is magyar állampolgár volt. A Kende-familiát eléggé szabadgondolkodónak ismerte. Márta fivérének lakott és annak halála után is együttmaradt sógornőjével. Olga amilyen mulatós menyecske volt, olyan kikapós özvegy hírében állt később is, a gyászév letelte után. Mártát magátkomolysága és női büszkesége megtartotta teljesen korrektnek, bár elvei és verselgetései már nagyon is ultramodernek voltak. Azután valamilyen híres szónok konferenciáinak hatása alatt megtértek mindketten és a város vallásos fábora örömmel fogadta a két megtérőt. Márta a helyi keresztény lap munkatársa s egyesületi vezető lett, a fiatal asszony pedig jótékonycélú koncerteknek és estélyeknek állandó rendezője és főszereplője.

Igy ismerve a családi körülményeket, hamar átlátta Perini, hogy olyan húrokat érintett, amelyeket kár volt megrezgetetni. Igyekezett hát könnyedén más hangnembe átcsapni.

— Persze Maruszejának sokkal könnyebb szellemsziporkával elvágni a megtérésének kérdését, mint becsülettel megjavulni. Azt hiszem, ez az asszony már nem is tudna jó lenni. Csupa szenvedély. Szóval, tegyen le arról az apostoli gondolatról, hogy megtéríti és jó nagybácsikájához beszerződési derék családanyává váló színésznőnek. Maruszejá jövője helyett inkább a magunkéra gondoljunk. És pedig a legközelebbire. Mit szeretne megnézni, hová kalauzoljam?

— A San Marcot szeretném belülről megnézni. Eddig pechünk volt. Ahányszor a Márkus-térre mentünk, mindig zárva volt.

— Már pedig örök kár volna elmulasztani a csodaszép mozaikok megtekintését. Előre megyünk, vagy bevárjuk a társaságot?

— Csak menjünk. Sógornóm és Imre egyenesen odamennek. Ott találkozunk.

— Ez csoda! Hát ők is felkeltek?

— Fel. Meg akarták lepni, magát hogy majd velem együtt itt sétálnak. De Olga nem készült el, Imre pedig bevárja. Siessen a jegyváltóhoz, ép ott jön egy vaporette.

A tenger kezdett élénkülni. Halszagot árasztó nagyobb bárkák, játékhajószerű kis vitorlások és vapore-k siklottak erre-arra. Az égbolt reggeli aranszegélyes bóborköntösét már egészen levette és abba a csodaszínű, ünneplő kékségbe öltözött, amely a velencei ég jellemzője. A halpiacon már nagyban folyt a vásár. Sőt már a Márkus-téren is álldogáltak idegenek, búzaszemet szórva a galamboknak. A fényképész ép felállította gépét a napi robotmunka megszokott mozdulatával és egy „koránkelő” üzletes felhúzta a vasredőnyt kirakatának selyem- és csipkeárúai előtt. Az ércember ütni kezdte a nyolcat és a San Marcóban ismét misére harangoztak.

— Figyelje a mozaikokat — szólt Perini, amint felhaladtak a lépcsőn. — Ha érdekli, mondok egyet-mást a kőberakás művészetéről.

Márta lelkén még mindig ott borongott a meseország éjjele utáni ébredésnek és az előbb hallott s nagyon is szívére talált „különös” mondatoknak nyomasztó hangulata. Nem érdekelte sok új benyomással amúgy is agyonterhelt képzeletét a magyarázat, lelki könnyebbülésre vágyott.

— Majd később kérem. Menjünk előbbre és imádkozzunk.

Előre mentek. A templom mozaikjai szinte sziporkáztak a csillogásban, ahogy rájuk ömlött a beszűrődő napsugár és az oltár dúsán használt gyertyáinak fénye. Perini meg nem állhatta, hogy félhangon egy-egy megjegyzést ne tegyen az olasz művészet gazdagságáról. Tízán képe előtt kisebb csoport állt, az egyikük magyarázott. Egy pár — szemmeláthatólag — idegen, sétálva ment végig a templomon, gyönyörködve a művészi mozaikképekben. Márta észrevette köztük sógornőjét is Imrével és a horvát utitárssal. Utóbbi a kettős szószéket — vitatkozó múltak egy régi emlékét — bámulta, amikor még hittani kérdések vitái és nem pártpolitikai dolgok érdekelték a harcos keresztényeket.

Mártának pillantása átsuhant mindenben. Az olaszon, aki látható büszkeséggel méltatja nemzetének templomdíszítő művészetét, — sógornőjén, aki az oltárnak háttal állva gyönyörködik egy képen, — a templomszolgán, amint az a Salamon-templombeli oszlop mögött gyufát gyújtogat, hogy borra valóért mutogassa az alabástrom fényt átengedő szépségét, — a szószék alatt álló két férfin, akik valószínűleg pártpolitikai vitákra gondolnak a hitviták emlékhelye alatt, — azután a saját szívéen, amelynek érzelmein még az átélvezett velencei éj hang- és tengerhullámokon ringó gondoláinak emlékei úszkálnak... És a többi idegenen, akik észrevehetőleg hasonló gondolatokkal, érzésekkel és lelki képekkel álldogálnak elszórva a művészet ragyogó szépségei

előtt és akik itt együtt mind keresztények, — keresztény katolikusok, és az Istenük . . . , az Istenük — Ő maga is itt van, itt köztük, — az oltáron szerényen meghúzódva, mint a befogadott, de figyelemre nem méltatott vendég.

Azután gondolata átcsapott arra a különös igazságokat mondó chansonnettre:

— Ha Maruszjá megtérne és itt volna, itt is csak sírna és nem nézegetné a szépségeket? — kérdezte önmagától, majd erőtvéve elkalandozó gondolatain, az oltárra figyelve imádkozni kezdett.

Magas, szikár olasz pap állt az oltár előtt. Mélyen meghajolva nézett a misekönyvbe. A szöveget félhangon mondotta. Ép az aznapi, magdolnanapi evangéliumból olvasta a bűnös asszonyról:

„ . . . ut cognovit quod accubisset in domo Pharisaei . . . lacrimis coepit rigare pedes ejus . . . ” (Luk. 7, 37—38.) „ . . . amint megtudta, hogy a Farizeus házában letelepedett . . . kezdé könnyeivel áztatni lábait . . . ”

HARMADIK FEJEZET.

Amennyiben lehet az embert a nagy világmindenséghez képest piciny bogárkához hasonlítani, úgy lehet e hasonlatnál maradva, azt az embertípusokra alkalmazva variálni is. Némely ember olyan, mint a színtelen, figyelmet nem keltő, észre sem vehető lénye a pornak, amelyet akkor sem látunk meg, amikor eltapossuk. Van azután ismét olyan színes bogárkatípus, amelyet felfedeznek — nézegetnek, talán kezükre is vesznek — de pár percnyi figyelemkeltés után visszahullnak a porba, amelyből felvettettek s elpusztulnak ezrével anélkül, hogy pusztulásuknak jelentősége volna. Talán olyan csodabogár is akad néha-néha, amelyet lombikjába tesz a tudós, de csak azért, hogy a jövőnek szolgáljon vele s maga a bogárka elpusztulva, feledésbe merül.

Már így végigmenve a bogárka-életek hasonlatain, vegyük az éjjel világító jánosbogárkát is. Nappal színtelen, figyelmet nem keltő, sárkőnyezetébe beleolvadó, de éjszaka csillogni kezd s fényt szípkörkázva maga körül, legalább is rövid időre felhívja magára az arramenők érdeklődését. Az emberek közt is van olyan, akinek élete az éjszaka; akkor csillog és érvényesül, míg a világosságot sugárzó nappal fényében észrevétlenülre színtelenül.

Ilyen embertípus volt Maruszi is, a velencei chanssonette, aki köré hódolók csoportosultak úgy az estcsillagokat tükröző tengeren, mint a Márkus-téri szeparék villanyfényei mellett, de a meseország álmos nappali életében nem tűnt volna fel senkinek.

Amint ott ült a halpiac egyik padján, az émylyító szagú hulladékok, nyitott hordók és lármás halárusok között sápadt arccal, karikás szemmel, homlokába mélyen behúzott sötétszínű sapkával a fején — valóban nem volt feltűnő jelenség. Nem is törődött vele senki; — kiabáltak, alkudtak, eladtak és vettek körülötte, mindegyik el volt foglalva a kenyérkeresetével és főznivalójával.

Maruszi majdnem mozdulatlanul ült. Hosszúpillás szemhéjai néha-néha egy-egy pillanatra lecsukódtak sötét szemgolyói előtt. Látszott, hogy álmos. Amikor nyitva volt a szeme, akkor sem égett benne az éjszakai tűz.

Időnként felemelte a fejét és oldalt nézett, mint aki vár valakit.

— Signorina Szkalkin! — szólították meg hirtelen.

Magdalene Szkalkin felnézett. Álmosan és érdeklődés nélkül. Egy halárus állt előtte és olajos papírban rosszúl becsomagolt halat nyújtott felé.

— Signorina, fogadja el. Ajándékba adom a névnapjára.

Maruszjá erőltetve mosolygott. Elfogadta, pár szóval megköszönte és maga mellé tette a padra.

Újra magára maradt.

— Az egyetlen, akinek eszébe jutott a névnapom — gondolta.

Az is csak egy halárus volt, akinél az ebédrevalót szokta vásárolni. Hja, a széphangú chanssonette éjjeli bogár, akire nappal nem gondolnak a hódolók!

Maruszjá még egyszer oldalt nézett, ahonnan várt valakit. Azután álmos szemsugara csak úgy véletlenül, talán unalomból feltévedt az égboltozatra. A tengerre boruló csodás kékség kissé távolabb a Doge-palota fölött szürkülni kezdett s a szürkeség lassanként felhővé gomolyodott össze.

Elég ritka vendég a velencei nyári égen. Maruszjá nézte és álmos szemében fellobbant egy halvány szikra az éjszakai tüzekből.

Kimondhatatlanul szerette a felhőt. Nem csoda! Hiszen az orosz égre emlékeztetett. S ki ne szeretné honának égboltozatját, még ha örökké borongós is?!

Maruszjának minden kis felhő Velence egén egy-egy kis gondola volt, amelyen elringott a képzelete. Előbb csak ringott, azután siklott. Kisebb felhőről nagyobbra, majd még nagyobbra, a végén már sötét, szívekre fekvő, szomorú felhőre. Amilyen Puskina fölött szokott gomolyogni...

— Vajjon ma is felhős Puskina fölött az ég?

Lehet. Ahogy emlékszik, még a nyári meleg hónapban is nem egyszer borul könnyes szemmel Puskina szépséges erdőire az égboltozat.

Akkor is nyári felhő volt az égen, amikor búcsút intett a puskinai terebélyes fáknak és először váltott jegyet Moszkva felé...

— Miért volt akkor könnyfátyol az égen? Puskinát siratta meg, vagy inkább Maruszját? Vagy az is csak babona, hogy az ég megsiratja eltévelygő gyermekét, olyan babona, mint a többi mind, amit a pópák mondanak s a pópák felvilágosultabb fiai fölénnyel kinevetnek?!

Egy győzelmes napsugár beleakadt a hirtelen összeverődött felhőcske fodrába s diadalmasan szétkergette a szürkeséget. Maruszjá messze elrévedező és egyik tárgyról a másikra ugráló kúsza gondolatait is egy pillanat alatt szétrebbentette a közeledő alak megpillantása.

— Na, végre itt van. Sokáig váratott magára!

A közeledő igen igénytelen asszonyka volt. Az olasz nap-sugár lesütött ugyan beesett arcát, de még így is meglátszott sápadtsága. Szemgolyói úgy fekiüdtek ágyukban, mint vízmosásos üreg mélyén a színes kő. Ha jó a hasonlat, akkor valamikor nagyon sokat sírhatott ez az asszony... Hajadonfővel volt és a karján üres kosarat vitt. Öltözete semmiben sem különbözött a halárus nők átlagosától. Nem volt semmi feltűnő, vagy különös a közeledő asszonyban s Magdalena Szkalkin mégis az érdeklődés felcsillanó pillantásával sietett eléje.

Annál kevesebb érdeklődéssel figyelt Marusziára a szomorú szemű, szegény asszony. Amíg bevárta a feléje sietőt, minden gondját arra fordította, hogy ügyesebben rendezze el a kosárka tartalmát, netalán valamikép feldüljön a tejesüveg. A nappal színtelen alakjává visszavedlett éjjeli tündér türelmetlenül szólította meg:

— Sokáig váratott magára, Antónia!

— Ne haragudjék, Signorina — felelt egy fáradt, kopott hang. — Ma rossz vásár volt. Sokáig tartott, amíg eladhattam azt a pár halacskát. Azután magunknak vásároltam be egy hétre valót.

Marusziá önkéntelenül is a szegényes tartalmú kosárra nézett. Azután az asszony arcára. De arról nem olvashatott le semmit. Legfeljebb, hogy hiányzott róla az olasz asszonyok arcjátékának elevenése.

Pár percig szótlantul lépkedtek egymás mellett. A parti út mellett nyugvó tenger habjai ellenben összesúgtak. Azoknak mindég van mondanivalójuk egymáshoz — míg az embereknek sokszor nincs.

Marusziának lett volna, nagyon is lett volna, de nem tudta, hogy térjen rá. Azaz csak félig nem tudta. Felerészben pedig maga húzódozott tőle. Félt. Sokszor van úgy, hogy az emberi szív fél attól, amit keres... Az akarás és nemakarás kergette egymást a szívében, ép úgy, mint ahogy a messziről odalátszó sötét Campagnille égbenyúló merev alakja fölött kergetődztek arany-szegélyű bárányfelhők... Csakhogy szívében csupán a gyenge akarás körül derengett egy kis aranyfény, a nem akarás sötét volt, nagyon sötét. Sötét, gyászos és — piszkos.

Végre is az asszonyka szólalt meg.

— Ott a sikátornál gondolára kell szállnunk. Távol, a legutolsó parton lakom a szegények között. Messze lesz Signorinának. De legalább megnyugszik, hogy megvan a szép, finom vászon mind. Csak nem tudtam mosni a múlt héten.

Maruszjá csak most ébredt tudatára annak, hogy a szegény lavandaia¹ mire gondol.

— Oh, kedves Antónia, valóban nem voltam bizalmatlan! Eszembe se jutott az a gondolat, hogy talán elvett volna valamit a ruhámból. Egész másért akartam megnézni az otthonát. — De hogy is gondolhatott ilyet?!

Az asszony közömbös hangon felelt, miközben az árúsok kirakott holmijainak árait figyelte.

— Hiszen nem a Signorina az első. Amióta többet belegeskedem és kések a mosott ruha hazavivésével, többször jöttek el donnák és signorinák megnézni, nem-e hiányzik valami. De hála Istennek, még egyszer sem hiányzott.

— Szegény, becsületes Antónia, hogy fájhat magának a sok gyanusítás.

— Miért fájjon? A Salvatore tudja azt, hogy becsületes vagyok. És az elég.

A hangjában most sem volt páthosz. A szeme sem csillant meg. Egy fatáblácskán akadt meg tekintete, amelyre a kirakott gyümölcs ára volt írva.

— Nézze, Signorina, hogy megdrágult pár nap alatt az alma és bannán!

A napsugár erősebben tűzött a tengerre. Egy helyen csupa pici arany szökőkutacsáknak látszottak a napfényben táncoló, hajószeléstől fölvert hullámocskák.

A chansonette lelkében is felverte az első hullámot valami... Vagy talán Valaki? ...Aki ma is jár a háborgó tengerek fölött s ma is tud vihart csitítani és súlyesztő hullámokból kiemelni egyetlen kézfogással.

Maruszjá szívében az első hullámot ez a gondolat vetette föl:

— A becsületes éjjeli chansonette megsértődik, ha annak mondják ami. Miért?... Mert nem bírja el az igazságot. És ez a becsületes szegény átsiklik az igazságtalan gyanusítás fölött is. Mert neki van Egyvalakije, aki mellett közömbössé válik a többi mind, aki ítél, vádol és beszél... És a lelkében mindez oly természetesen és egyszerű, hogy közben az almának és bannánnak az ára érdekli.

Maruszjá a másik mondatával már önkénytelenül rátért arra, ami érdekelt, amiről beszélni akart, amiért tulajdonképpen ezt a találkozást rendezte meghagyva mosónőjének, hogy a reggeli piac után kísérje el otthonába.

— Antónia, maga nagyon szent asszony.

Az asszonynak eszébe se jutott, hogy komolyan vegye, annál kevésbbé az, hogy igaznak gondolja.

— Igen, szent asszonyoknak szoktak csúfolni minket. Ezt először hallottam itt. Otthon nálunk Breschiában nem mondják.

A következő párbeszéd igen gyorsan folyt le. Marusziá minden kérdést mohón adott fel és minden választ úgy nyelt, lélegzett be, szívott magába, mint a regény főhősébe szerelmes serdülő leány a regény egyes fejezeteit. Az asszonyka mindenre igen egyszerűen felelt. Látszott rajta, hogy feleleteinek súlyát nem is sejtí. Nem készül rá előre, nem gondol utána semmit, amíg mondja nem reflektál vissza önmagára, csak ép felel, mert kérdezik s közben le-leköti figyelmét a kopott napi élet összetevőinek egy-egy ép észrevett szürke tényezője.

— Maga Lombardiából való?

— Igenis kérem. Breschia mellett egy igen-igen kis faluból. Ott nagyon jó, vallásos nép lakik.

— Ha szeretett köztük, miért jött el?

— Nem volt miből megélnünk, amióta meghalt a fiam. Ide hívott egy rokon, hogy a mosónőnek van itt keletje s jól megfizetik. Nem sok ideje van már szegény anyámnak. Jusson arra a kevés időre még valami jobb is a szegénynek. Tessék csak odanézni, hogy kiürült itt már minden. Úgy látszik, erre jobb volt a piac.

Marusziá ideges türelmetlenséggel csapott vissza a kérdezősködésbe; ügyet sem vetve az utolsó két mondatra.

— Hát mielőtt idejött, ki keresett maguknál?

— A fiam.

— Most nem keres?

— Oh, most már mindene megvan az égben. Nem kell keresnie.

— Meghalt?

— Meg.

— Mikor?

— A háborúban. Elesett. Piave mellett. Akkor sokan elestek. De ellenség még több. Szegények. Azokat is hiába várta haza az anyjuk.

Pár pillanatra csend volt. Mintha a tengersuttogás is elhallgatott volna. A napsugár elé egy játszi felhőcske futott s elhomályosodott pár percre a fénykorong. Olyan volt most mint egy könnybeborult, ragyogó szem.

Az asszonyka most mintha magának beszélt volna. Kérdezés nélkül szólott és a hangja is oly halk volt, mintha csak önmagával beszélgetett volna.

— Jó fiú volt. Nagyon jó fiú.

Felnézett az égre. Mintha ott keresné azt a jó fiút, vagy oda akarna felsúgni neki valamit.

— Több gyermeke nem volt? — kérdezte tovább Maruszjá.

— Hatan voltak.

— Mind meghaltak?

— Mind. Négy még kis korában, kis angyalok lettek.

Gyenge mosoly futott át arcán. Azután megállt.

— Várjon kérem Signorina egy pillanatra. Meg kell igazítani az üveget. Nem jól zár a dugója. Kár volna kilottyantani. Ma öt centesimóval adták drágábban literjét.

— Az ötödik gyermekéről még nem beszélt. Az is fiú volt?

— Nem, kérem. Leány. Menyasszony volt, amikor meghalt. Az Úr Jézus nem akarta másnak adni. Magának tartotta meg.

— Antónia, maga valóban szent asszony!

— Oh Signorina, azért még nem lesz szent valaki, ha meghalnak a gyermekei!

— De azért igen, hogy nem zúgolódik és nem káromolja az Istent.

— Hogy káromoljam, amikor szeretem? És miért? Hiszen jó hozzám.

— Jó? Amikor elveszi a férjét és gyermekeit?

— Jó helyre vitte. Saját magához. Ő tudja, hogy van jól. Jobban tudja mint mi.

— Hát nem siratja a halottjait soha?

— Oh igen... Azért olyan gyenge a szemem... Nagyon érzem már. De azért ne féljen Signorina, a ruhát még jól látom és igen tisztán mosok.

— Ezt nem értem Antónia!

— De tessék elhinni, úgy van. A betűt nehezen látom, de a ruhát még igen jól és sohse marad benne folt.

— Nem arra mondtam! Azt nem értem, hogy mindent az Istenre bíz a bánkódása mellett is.

— A bánatomat is a jó Istenre bizom és az Úr Jézusnak sírdogálom el.

— Jézusnak?

— Igenis. Jól kisírom magam, aztán szépen megvigasztal. Így megy már az kérem évek óta. Melyik gondolást hívjam ide? Az az öreg olcsóbban szokott vinni. Pár centesimo megéri, ha kissé lassabban is visz. Kikerül már belőle egy zsemlye anyámnak. Igen szereti a kávéhoz.

Óda hívta az öreget. Amíg elhelyezkedtek és a kosarát óvatosan az ölébe helyezte, az egyik salátafejet mutogatta.

— Igen szép. Elég olcsó volt. Pedig kemény, jó kemény.

Marusziája nem felelt. Elgondolkozva nézte az asszonyt. Érhetetlen volt előtte Antónia lelke. Ez a lélek tűnt fel neki első nap, amikor pár hete beajánlották hozzá; ez a lélek érdekelte heteken át, ezt a lelket szeretne volna kiismerni.

Reggel kofáskodik, azután egész nap mos és amellett oly közel jár folyton az égi régiókhoz... Szeme a piacot nézi, az árakról beszél és mosásra gondol és mégis tele van a szíve Istennel.

Puskinában a szent orosz asszonyok órákat térdeltek szent képek előtt, térden csúsztak a földön és igen sokféle szerfartásaik voltak, melyeket egészen sohasem értett. Moszkvában az egyik modern orosz pápa vitte el először a Jähr-ba és az Isten szót ajkáról egyszer sem hallotta... Pedig az Isten papja volt. A katolikus templomban egyszer volt misén és még kevesebbet értett meg. A Jähr zuhlött éjjeli életében pedig az Istenről már senki sem beszélt... Velencében azután ismét gyakrabban hallotta az Isten nevét.

Puskinában az orosz szent asszonyoknak igen sok idő és ceremónia kellett az istentisztelethez. A Velencében megismert, Róma felé induló szent uraknak és asszonyoknak meg úgy látszik egyáltalán nem kell idő hozzá, csak ép egy római vasúti jegy, amelyet nem kell a szívbén hordani, hanem a zsebben. Ami minden esetre könnyebb és kényelmesebb. Most pedig egyszerre egy olyan asszonyra talált, akinek nem kell sok külön idő az istentisztelethez és valahogy mégis egész ideje egy hosszú, hosszú életet betöltő istentisztelet.

Ez érdekelte. Ennek a titkát akarta megtudni. Nem engedte, hogy más tárgyra térjenek.

— Antónia, kérdezek valamit.

— Tessék Signorina.

— Ha magát megvigasztalja Jézus, engem miért nem vigasztal meg soha?

— Bizzonyára nem megy hozzá Signorina.

— Maga se megy hozzá, amikor a mosóteknő mellett áll!

— Csak ott van velem is a Jézus.

— Érzi?

— Mit kérem?

— Hogy ott van Jézus. És mit érez? És hogy érzi?

— Nem értem kérem, hogy miket kérdez a Signorina.

Én nagyon tudatlan asszonyka vagyok. Csak két iskolát jártam.

Marusziája abban a pillanatban szeretett volna cserélni az egyszerű asszonykával, aki oly tudatlan és csak két iskolát járt....

— Mondja Antónia — kérdezte csendesesen, mintha titokba akarná beavatni — hogy mehetnék én is úgy Jézushoz, ahogy maga megy?

— Nem tudok erre sem felelni a Signorínának, mert nekünk más a vallásunk.

— Én is katolikus vagyok. Római katolikus.

— Nem tudtam. Mindenki azt hiszi, hogy orosz vallású.

— Pedig katolikus vagyok. Ritka Oroszországban, de akad.

— Akkor többet tud a Signorina mint én, mert többet tanult.

— Semmit sem tanultam a vallásból. Apám görögkeleti volt. Amikorra csak vissza tudok emlékezni, már Puskinában laktunk, ahol nincs se katolikus pap, se katolikus templom. Katolikus anyám pedig már halott volt. Így hát a görögkeleti templomba és hittanra jártam, amikor kedvem volt.

— Itt már van katolikus templom. És pap is. A Lido kis templomában az öreg pap igen szent ember.

— Most már nem járok templomba.

— Hát menjen el egyszer a Signorina, és akkor elmegy a Jézushoz is.

Maruszjá felnevetett. Kellemetlen, erőltetett volt a nevetése.

— Ezt nem hiszem el Antónia! Akiket ott látok azok ép úgy nem ismerik Jézust mint én. Pedig elől állnak az oltár előtt és körül is nézegetik minden oldalról.

Az asszonyka bólintgatott.

— Igaza van Signorina. Sokan csak nézegetik az Úr Jézus Krisztust, de nem mennek hozzá, közelébe. Az öreg pap is mindig prédikálja. Szegények . . .

Ez az utolsó szó különösen beleütődött Maruszjá szívébe. Mért nem mondta azt, hogy gonoszok? Miért mondta azt, hogy szegények?

Tovább kérdezett:

— Sajnálja őket?

— Hát hogyne.

— Miért?

— Hát azért — felelt csendesesen az asszonyka.

Maruszjá elmosolyodott ezen az egyszerűsége. És ismét szeretett volna cserélni ezzel az egyszerűséggel.

A nap most már nagy erővel tűzött le. Tört aranyvonalak cikkáztak erre is, arra is a fehér habocskákon. A báránnyelű kék eloszlottak mind és egészen egyszínű volt az ég. A kéksége magába szívott minden más színt és most kéken csillogott minden: ég és lég — és víztükör . . . A szépség most ép az árnyalat nélküli egységes szín egyszerűségében nyilatkozott meg.

A hajók lármája is mindjobban csitult. A szigetváros végső cölöpépítményeihez közeledtek s errefelé már sokkal csendesebb az élet.

A két asszony is hallgatott. Maruszjá Antóniát nézte. Vajjon imádkozik magában vagy a kiadott pénzét számolgatja? Akármelyiket teszi, nála az mindegy. Ha imádkozik Jézussal beszél, ha számolgat Jézussal számol el. Hiszen akit nagyon szeretünk azé mindenünk. És ez a szegény asszonyka az ő nagyon egyszerű maga módja szerint, valóban nagyon szereti Istenét. A „Salvatore” — a „Dzsezú” az az egyetlen, akibe beleolvadt egyszerű lelke és egyszerű élete kimondhatatlan nagy egyszerűséggel.

Egy ici-pici felhőfodrocška tünt fel az égen. S ez a pici kis égi gondola vitte megint gondolatait a felhős haza felé.

Puskinai eget képzelt, puskinai fákat látott. Puskinai ködbe rejtett érzelmek vonaglottak át lelkén is és most szerette volna énekelni szépen, gyönyörűen a Fszó Gavarját-ot . . .

— Fszó gavarját csto ja vétráná bévāju . . .

Azt mondják, hogy könnyelmű vagyok . . . És akkor miért fáj mégis úgy a szívem?! — Mert fáj . . . fáj . . . Óh mert nagyon, de nagyon fáj!

— Fszó gavarját csto ja mnoga ljubila . . .

Azt mondják, hogy sokat szerettem . . . Igaz . . . És mégsem eleget! Semmi ez a szeretet ahhoz, amire vágyom . . .

— No luccse zšivuju magilu klagyitye.

No nye szkazšú kávo ja tak ljublju.

De inkább elevenen sírba tegyenek, semhogy eláruljam ki az, akit szeretek . . . Mert akkor el kellene árulnom, hogy nem találtam meg azt, akit igazán szeretek . . . Csak a vágyaimban él egy valaki, akit mindennél jobban szeressek. Úgy, hogy egyetlenegy fenséges érzelemmel olvadjon belé a szívem, a lelkem, az életem . . . Ahogy ennek az asszonykának az ő Jézusába.

De azt a Valakit nem találom . . . És ha az a Valaki ugyanaz volna, aki ezé a szegény asszonykéé? . . .

Itt elakadt a gondolata. A felhőfodrocška is eltűnt s ismét egyszínű volt az ég.

Az asszonyka megszólalt:

— Mindjárt kiszállunk. Ott az utolsó háznál. Hátul csupa szegény ember lakik benne. Olyan mint én.

— Igen — felelt szórakozottan Maruszjá. És hozzágondolta:

— Ha olyanok mint te, akkor boldog emberek. Mert tudják, hogy kit szeretnek és miért élnek.

A gondola megállt. Az épület csúnya szürke volt. Az ablakok tele szárításra kiakasztott ruhákkal. A gazdagságtól ragyogó mese-

világon átsuhant itt egy könnyű lehelet a szegény emberek való életéből.

— Kérem szépen Signorina segítse a kosarat kiemelni, hogy a tejesüveg el ne törjön — szóló az asszonyka. Majd hirtelen oldalt fordulva köszönt egy mellettük elsikló gondolának.

— Az az öreg pap ül benne, akiről beszéltem. Igen szent ember. Biztosan beteghez vitte Jézust.

— Megint csak a Jézust hallom — gondolta Maruszjá, amíg követte az asszonyt.

Az öreg pap nem vette észre a köszöntést. Breviáriumát imádkozta. A Magdolna-napra szólót...

„... ut cognovit... attulit alabastrum unguenti...”

„... amint megtudta... alabástrom-edényt hozott kenettel...”
(Luk. 7, 37).

Felnézett a betűkből. Elgondolkozott. És máris imádkozott... Imádkozott a nagy bűnösökért. Hogy essék Jézusra pillantásuk és az vonzza őket magához, úgy amint vonzotta a nagy bűnös Magdolnát egykor. És azok is vigyenek alabástrom-edényt drága kenettel... Bűnbánó szívet telve szeretettel.

NEGYEDIK FEJEZET.

A Grande Albergo Italia nagy halljában még égtek a villanyfények. A széles tükröablakokon át korahajnali szürkeség nézett be. Az oldalteremben fürge kis olasz takarított, míg a pénztárnál még két álmos éjjeli pincér ácsorgott. A nagy hall fonott nádkarszékében álmosan és látható fáradsággal ült Kende Márta. Mellette leszíjazva a bőrrönd s maga is útrakészen.

Úgy beszélt meg társaságával, hogy a vaporette állomásnál vár reájuk, hadd lássa meg a velencei kora hajnalt is. De nem volt kedve hozzá. Fáradt volt és levert.

Vajjon mi bántotta? Ki tudná megmondani! A gondolat- és érzésvilág a finom árnyalatok olyan sokféleségéből van össze-
tétve, hogy ezerszerre könnyebb vegyileg analizálni az anyagot, mint pszihice boncolgatni a lelkivilágot. Talán Kende Márta maga se tudta volna megmondani, mi nyomja a szívét tulajdonképen.

Fáj itthagyni Velencét, a mesevilágot? Oh igen, az biztos. Hiszen egy ideális, de még teljesen ki nem forrt leányszívhez semmi sem állhat közelebb, mint a velencei ég, velencei éj, gondolaszerenádok és meséket ragyogtató velencei tündérfényességek. A Velencéből távozó leány olyan, mintha szép álmoból ébresztenék fel a valóság szürke életére. Márta is nehéz szívvel búcsúzott ettől az álomtól, de mégsem a búcsúzkodás volt uralkodó érzése. Hiszen nem is búcsúzott végleg, mert megbeszélték, hogy Rómából hazajövet pár napra még visszatérnek Velencébe.

Talán inkább magának az ébredésnek gondolata fájt: minden szép álmoból fel kell ébredni a szürke valóságra! De miért fájt ez az ébredés és miért találja szürkének a napi életet? Hiszen az emberi ösztön is élni és átélni akar, nem pedig csak aludni és átaludni! És miért tűnik előtte most szürkének a valóság rendes, hétköznapi élete, amikor hivatásos léleknek tartja önmagát és annak tartja őt otthonában is mindenki?! A hivatásos külön ember, aki reggeltől estig eszmékért dolgozik: ír, beszédet mond, gyűlést rendez, ünnepeket tart — szabad-e, hogy szürkének érezze az életet? Hát mi más öltöztesse bíborba az életszürkességet, ha nem az eszmékért való munka?

Odakünn a szürkesség derengeni kezdett... Közeledik a napsugár, hogy bíborba öltöztesse a szürkességet. És ez mindenütt így van, nemcsak a velencei kék tenger fölött. Így van a magyar alföldi akácok közt is és a nagyvárosi munkásházak és falusi viskók nádteteje fölött egyaránt. Minden helyen mindég egyformán. Amikor a szürke lég magába szívja a napsugarat, összeolvad annak aranyával és harmatgyöngyöket ragyogtat fel az útszéli virág kelyhén.

Hát az emberszívnek nincsen olyan napsugara, amely helyhez nem kötve, akár Velencében, akár poros magyar falucska házikójában egyaránt összeolvad a lélekkel s aranyra fest neki minden szürkességet? Oh igen, van. Az Isten szeretete. De csak akkor, ha azt magába szívja a lélek összeolvadván vele, mint a napfény a levegővel és ha vannak hozzá harmatcseppek is, amelyek gyöngyfényben ragyogjanak. A bűnös ember könnyű nélkül nem szeretheti Istenét... Kende Mártában nem volt öntudatos ennek a megállapításnak lelki folyamata s főként nem volt olyan rendszeresen kidolgozott, mint ahogy a betűk kifejezhetik. Mert a papírlap csöndes, síma és türelmes; könnyű ráronni rendszerben az egyforma betűket, míg a lelkivilág hullámoktól szaggatott és egymáshoz sokszor még csak nem is hasonló, türelmetlenül száguldozó gondolatok és érzések rohannak át rajta. De ebből a rohanós zűrzavarból is az Isten keze oda tudja írni a lélek mélyére azt a végső megállapítást, amelyet kegyelmével sugallni akar.

A kúsza gondolatok és érzések közül ez a végső kérdés vetődött fel Kende Márta lelkében:

— Talán a lelkiismeretem bánt és az ver le? Amiért másképp sikerül ez a római „zarándoklat“, mint ahogy gondoltam. De hiszen nem tettem rosszat! A gyönyörködés és élvezés még nem bűn! Legfeljebb az, hogy... Hogy most látom: szentebbnek képzeltem magamat, mint amilyen vagyok...

Valóban, a római úttól nagy lelki átéléseket várt. S mit kapott? Könnyű társaság elég üres beszélgetései mellett gyönyörködött a szemé, a füle és a szépérzéke. És... és felkavarodtak szívében olyan gerjedelmek, amelyekről már rég mentnek gondolta magát.

— Szentebbnek képzeltem magam, mint amilyen vagyok — ismételte meg lelkében a végső következményt. És azután hozzátette:

— És mi mind szentebbnek képzeljük magunkat, mint amilyenek vagyunk.

Mintegy pillanatszerűen jelentek meg előtte a társaságabeliek.

A horvát ujságíró, aki odahaza vezérember a kereszténytáborban, itt pedig álmulatott éj után még a vasárnapi szentmisére

sem kelt fel. Perini, aki hordja a keresztény egyesületi jelvényt s emellett per-tu barátságokat tart fel éjjeli chansonettekkel. Öccse, a kis szájhős, aki veri ugyan mellét a keresztény elvek mellett, de el is várja, hogy térdet-fejet hajtson neki érte az Eklézsia és vallásos nővérkéje is különböző előnyökkel jutalmazza, amiért ő is „vallásos méltóztatik lenni“.

Azután Olga... A női lélek gyengédségével adta ugyan át magát „megtérése“ óta a jámborságnak. Naponta jár misére, résztvesz az egyesületi közös szentáldozásokon, boldogan andalogva a gloriolában, amelyet a vallásosak közelismerése fon személye fölé: „lám az elegáns, gazdag fiatal özvegy is megtért“. Amellett délutánjain zsúrt ad és zsúrra jár, bérelt páholya van a téli szezonra s üres óráiban nyakra-főre rendezi a jótékonycélú színielőadásokat és táncestélyeket.

Sírni még nem látta önmaga fölött. Azaz talán egyszer mégis. Amikor megtért és először gyónt-áldozott évek óta, akkor sírt. De közben konstataulta, hogy „igen kedves és finom úri ember“ volt a lelkiatya, hogy az oltáron meggyújthatták volna mind a hat gyertyát és az egyesületi elnöknőnek nem sikerült a tortája az ünnepi reggelen.

Vissza-vissza csengett lelkében Perini hangja, amikor könnyedén odavetette a züllőt chasonette szavait:

— Ha megtérnék, mindig sírnom kellene... És sírni nem akarok.

Önmagába nézett.

— És én? Én sem akarok sírni. De azért megtértem én is a hitetlen világnézetből. Megtértem és nem sírok. Mi könnyebben oldjuk meg a nehéz kérdést, mint Marusziá. Megtérünk sírás nélkül. Vagy ha sírunk is, azok a könnyek nem a legmélyebbről valók...

Úgy elgondolkozott, hogy észre sem vette sógornőjét. Csak amikor megérintette a vállát.

— Márta! Alszol vagy ábrándozol?

Ott állt a leány mellett üdén, frissen és mosolygósan. A diszkrét modern ruha kecsesen simult termetére, szemébe húzott könnyű kis kalapja alól vidám tekintet sugárzott elő. Az özvegy, aki „megtérése“ előtt könnyedén tudott elválni ura emlékeitől — könnyen tudott válni helyektől és benyomásoktól is.

— Siess — sürgette a leányt. — Már Imre is készen van. Akkor lépett a hallba a fiatalember is.

— Hát Tetkót hol hagyta?

— Nem vagyok az őrzője annak a lusta horvátnak — vetette oda az álmos gyerekek kedvetlenségével. — Majd találkozunk a jegypénztárnál.

— Perini is ott lesz — jegyezte meg Olga. — Ott fogunk búcsúzni. Kár, hogy nem tart velünk.

— Talán még jobb — felelt Márta. — Nagyon sokat fecseg.

— Én sajnálom — szólt vigan az asszony és könnyed sóhaj röppent el ajkáról. De a másik pillanatban már elterelődött figyelme a saját sóhajától is.

— A bőröndök — nézett körül idegesen. — Imre, nézz körül! Megvan minden? Meg a kis skatulya. Jaj abban van a kalap... Vigyázz Imre, nehogy nehezet tegyenek rá!

— Jó, jó — morgott a fiú és előre sietett.

Már indultak is. A pincérek jelentőségteljes hajlongással köszöntek el és megfordulva megszámlálták a borralvalókat. A nagykaput becsukták mögöttük. Űde tengeri levegő csapta meg arcukat. Mire a vaporette-állomáshoz értek, már elillant az álom mindegyik szeméből.

A tenger reggeli képe tárult szemük elé. Az a kép, amelyet Márta már ismert. Azé a csókos ébredése, amellyel egymást köszönti az összesimuló ég és tenger. Azé a csöndes ébredése, amelyben lármás utas nélküli vaporettek siklanak át halkan a vizen, apró fehér hullámocskákat verve, mintha azzal akarnák költögetni az ébredező életet, mint ahogy ébreszti kedveskedő arcveregetéssel az anya gyermekét.

A kis társaság felvidulva élvezte a reggelt s kacagó tréfákkal integettek búcsút a tengernek:

— Isten veled tenger!

— Viszontlátásra Adria!

Csak Márta nézte elkomolyodva a reggeli tengerképet. Még az előbbi gondolatok foglalkoztatták. De azután lassan felderült ő is.

— Ostoba vagyok! Csak nem zaklatom föl lelkem nyugalmat egy züllött éjjeli chansonette szavaival? Bizonyára hiszterika. Elvégre mit vethetek önmagam szemére? — Szent ügyekért dolgozom reggeltől estig. A katolikus lapba ingyen írok tárcákat és az egész egyesület szellemi vezetése az én gondom. Mit tegyek még? Nem élünk a középkorban, hogy szőrcsuhában induljunk zarándokútra és ostorozzuk magunkat. Különben is — az író művészegyéniség s én az is akarok lenni, nem pedig vezeklő apáca!

Ezzel befejezte. Nem vette észre, hogy az első napsugarakat szétsugárzó kék égbolt elnézően mosolyog le reá. Mosolyog fölényes, elnéző jósággal. Ahogy csak a Mennyei Atya mosolyoghat éretlen gyermekeire.

Mosolyog az ég és bevilágítja az egész csodaszép tájat. A tenger többszínű kék, ahogy éri a napsugár. A nagy kékséget kis habok hófehérsége színezi. Egy helyen ezüst-, máshol ismét

aranszínben lejtí rajta ébredő táncát a napsugár. Az égbolt is csupa árnyalata a kéknek, pirosnak és aranyosnak. Mily nagy színpompa, mennyi gyönyörűség! Alkothat-e ennyi szépet emberi kéz? Nem — még a legnagyobb művész sem! Ilyesmit csak a legeslegnagyobb művész festhet: az Isten.

Az az Isten, aki emberalakba a földre jött, hogy tudjon szenvedni és sírni. Emberek helyett, akik nem akarnak szenvedni és sírni...

Ezt mosolyogta le jóságos, elnéző mosolyával az égbolt. Kende Márta nem értette meg és a „művészegyéniség“ önmagát megnyugtató jogával, mosolygó arccal emelte föl fejét a töprengések közül.

— Isten veled tenger! — Viszontlátásra Adria! — intett felcsillanó mosollyal ő is és belevegyült a vidám társalgásba:

— Igen, egész biztosan visszajövünk még pár napra Velencébe!

Közeledtek az állomás felé. Távolabbról halk hangok szűrődtek a távozók felé. Mintha csak búcsúzóit énekelne nekik a tenger.

— A tenger dallal búcsúzik tőlünk! — kiáltott fel örvendezve Olga. — Odanézz Márta!

Jó messze a hullámokon gondola ringott. Közelről az éjt reggelbe átlumpolt karikás szemű, gyűrött képű pár ember arca látszott benne s a hangon is megérezte a pezsgő utáni rekedtség. De így távolból szép volt és andalító... Ringó gondola a napsugaras tengeren és a távolságon át halkra csitult ének... Messziről szép, közelről talán utálatos... Ez a nagy különbség az ég és föld között! Az égiek messziről nézve sokszor riasztók s minél közelebb érjük, annál szebbek lesznek... És ha egyszer egészen elérjük?! Oh, akkor Velence meseországa és álomvilága is semmivé foszlik szét az elért gyönyörűségek előtt!

Az állomás felé közelgő kis társaság persze nem filozofált ilyen kérdéseken. Messziről nézte és gyönyörűséggel élvezte a távoli kis gondolat és annak énekét. A vaporette lassított s a hang kivehetővé vált:

Ecco, sospira l'aqua, alita il vento;
Sul mare è apparso un bel ponte d'argento.
Ponte gettato sui laghi sereni,
Per chi dunque, sei fatto e dove meni? ¹

Márta elandalgott a szavak fölött.

¹ Pascoli „Mare“ költeményéből szabadon fordítva: Sóhaj! a víz, lehel a szellő — A tengeren ezüstös pont — Vidám tavon kicsiny hídacska — Hova vezelsz s kiért vagy, mondd?!

Valóban, minden esemény és átélés csak egy kis hidacska, amely az időn átvezet. Minden átmegy és elmegy és eltűnik...

Ha felnézett volna az égre, hozzá kellett volna gondolnia: — Csak egy van, mi nem tűnik tova. Ami földöntúli, az örök.

Erre most nem gondolt. S a modern idők „öntudatos” fiatal apostolnője gondolaszerenádos lágy érzésekkel szállt ki a vaporette-ből. Körülbelül ugyanabban az időben, amikor Maruszjá a szegény Antónia mellett lépkedett a halpiacon s ellenállhatatlan erővel markoltak lelkébe annak a tanulatlan és egyszerű „lavan-daia”-nak szavai, aki nem is sejtette, hogy most tulajdonképen apostolkodik...

De hát különösek az Isten útjai és illetei! „A Lélek ott fú, ahol akar...” S az evangéliumbeli Magdalenát is valószínűleg a legegyszerűbb jeruzsálemi asszonyok hirmondásai tették figyelmessé Jézusra, nem pedig az írástudók magyarázatai.

ÖTÖDIK FEJEZET.

Magdalena Szkalkint a mosónő alázatosan kísérte ki a gondoláig.

— Szombatra egészen biztosan meglesz a ruha — bizonygatta még a kapuban is.

— Jól van Antónia — bólintott Maruszjá és belépett a gondolába.

A maestro ismerte jól a chansonettet és amíg ügyes lendülettel fölemelte az evezőt, bizalmaskodó mosollyal fordult hátra:

— Jól ünnepelte meg névnapját Signorina?

— Hagyj békét és ne fecseggj! — szólt rá bosszúsan Maruszjá, aki most gondolataival akart foglalkozni.

A gondoláslegény jól ismerte Maruszját. Tudta, hogy ha mosolyogva felel, akkor még a hajósfiúnak is megengedi a bizalmaskodást, de amikor bosszúsan leint valakit, akkor még egyszer próbálkozni sem lehet.

Megfordult hát s mintha csak idegent vinne, szóltanul emelte és ejtegette evezőjét a hullámok közé.

Maruszjá gondolataiba mélyedt. Antónia szegényes szobácskája a teknőbe áztatott ruhával és a falon szentkép előtt égő méccsel — a beteg öregasszony, aki vágyódva emlegeti a halált, mert Istenéhez viszi el — a tudatlan, napi gondokkal lefoglalt mosónő, aki oly közvetlenséggel beszél a Salvatore-ról, mint ahogy csak egy állandóan velünk élő s szívünket teljesen betöltő valakiről beszélhetünk — mindez a benyomás ott ült a szívéen.

Az egyszerű asszonykának minden szava lelkében zsongott, pedig tudatlan és egyszerű szavak voltak. És mégis felzavarták a lelkét! Vagyis inkább csak felszínre hozták az erővel elnyomott réges-régi belső forrongásokat.

A tenger fénypontokat ringatott és a lelke emlékeket. De azok nem voltak fényesek.

Ahol az evező a hullámok közé csapott, ott széttörte a fény-sugarakat... Ily hirtelen csapással tört meg az első emlékképen is minden sugár.

Moszkvában a Svetoj Nikolaus¹ utcában van egy nagy palota. Vagy csak volt? Oh nem, bizonyára ma is megvan. Csak

¹ Szent Miklós.

az a sötétszemű barinya¹ nincs meg, aki mindég sírt. Hogy miért sírt mindég, azt a kis Maruszjá sohse tudta... És később sem tudhatta meg... Mert egy igen-igen borús napon, amikor szemfödőt vontak a felhők Moszkva fölé, a sokat síró barinyához eljött egy pap, aki nem volt olyan, mint a pópák és a házbeliék össze is jöttek megbámulni a katolikus papot. Fehér pászkát² is hozott a barinyának, aki a kis Maruszját letérdeltette az ágya mellé, hogy itt van most a Bog.³ Akkor nem sírt a barinya és azóta sem sírt soha többé, mert az égben nem szoktak sírni... A megtermett, gorombahangú cseléd, aki aznap nem volt goromba, az pedig úgy mondta a kis Maruszjának, hogy a barinya elment az égbe. És ezzel szét is tört minden emléksugár a sokat síró barinyáról és a fehér pászkában embereket látogató Bogról.

Vaporette síkolt el mellettük. Mögötte kis örvények támadtak s bennük ezer kis fénypont táncolt.

Ilyen volt már az élet Puskinában. Örvényeken táncoló fényeségek. Grófok és bárók jártak le mulatni és ott nyaraltak az előkelőségek. A fiatal Magdalena Szkalkin mindég középük vágyott.

Ott már a Bog-ról és fehér pászkáról senki sem beszélt. A cerkov-ban⁴ ugyan osztozották ünnepnapokon, de Magdalena Szkalkin csak nézte, mert nem volt orosz vallású. Azaz nem is igen nézte. Inkább a Sztrelán⁵ és Eldorádón⁶ járt az esze és mindég azt remélte, hogy az álombeli knyász⁷ ott fog feltűnni egy napon, hogy szerelmével boldogítsa a szép Maruszját és akit viszont a szép Maruszjá is úgy fog szeretni, hogy akár a tenger örvényébe is utána menne...

A herceg nem jött, de az örvény eljött. Fények ragyogtak benne — briliánsokból és égő villanycsillárokból lövelve. Olyan fények, amelyek a bennük megfürdő szívet nem ragyogóvá, hanem piszkossá teszik.

...Messzebb, ahol a napsugár merőlegesen érte a tengert, széles aranyáv ragyogott.

Szélesebb fénykörre vágyott a fénysziporkák helyett a mindszebbre serdülő Maruszjá is akkor régen.

Ebbe a fénybe először az egyik öreg orosz pópa fia vitte bele, akitől remegve kérdezte meg az első lesülyedés előtt:

— Az apád pópa és te nem hiszel Istent?

A pópa fia nevetett:

¹ Nagyságos Asszonynak megfelelő címzés az oroszoknál.

² Szentelt kenyér, ostya.

³ Isten.

⁴ Orosz templom.

⁵⁻⁶ Mulatóhelyek.

⁷ Herceg.

— Az apám hisz Istent, de nem tudja milyen. Én pedig nem is hiszem.

Tenger, idézd csak tovább az emlékeket!

Igen, ott messzebbről, ahol a napsugár merőlegesen éri a tengert, széles fénysáv ragyog.

Apró fényszípkák helyett szélesebb fénykörbe jutott a Puskinából Moszkvába kerülő Marusziája is. De akkor már nem a Svetoj Nikolaus-utca kőházába ment, hanem a Hudozsesztvenitheatreba és akkor már Magdalena Szkalkinről sokat beszéltek. Egyik barátja fiatal, *modern* pápa volt, aki Istenről sohasem beszélt. Annál inkább a szellemekről, akiket idézgetni próbált spiritiszta szeánszokon. Magdalena az Istenről nem kérdezte, a szellemekért pedig kinevette.

A széles fénysávba beleszánt egy vaporette. Szétszóródnak a sugarak... Tisztán kivehető az egyiknek tánca, amint végig ugrálva pár hullámfodrocskán belefűl a mélybe.

Így lett Magdalena Szkalkinből is Marusziája, aki az előkelő színház fényköréből kibukva, balalajkát pengetett a Jährban és mind mélyebben sülyedt az örvények közé...

És most itt van. Itt van és nézi a tengert. Ahogy a hajó szelétől szétszórt fénypontok ismét egy széles sávban futnak össze és diadalmas glóriaívként tündökölnek a víz színén.

Könnyű nekik! Őket az ég befogadja, ha a mélyről is verődnek újra föl. Mert a nap korongja visszavonzza őket... De a föld kegyetlenebb, a mélyből felkerülteket be nem fogadja... Magdalena Szkalkin pedig inkább haláltáncot jár az örvények között a tapsért, minthogy felszínre kerülve elfogadja a vízből kihúzottaknak kijáró, kegyetlen fölénnel szánakozó mosolyt. — De hátha van az égben is egy napkorong?! Egy olyan szív, amely az örvényből felkerültekre is nemcsak felülről néz le, hanem szegénykéket magához visszavonzza...

Jaj — erre nem szabad gondolni... Mert akkor sírni kell... Több könnyet elsírni, mint a tenger vize. És Magdalena Szkalkin sírni nem akar!!

— Signorina!

Hang riasztotta fel emlékezéseiből. A gondola mellé egy másik siklott és annak utasa áthajolva, most már bizalmasabbra lágyítva hangját, átszólt:

— Marusziája, gyere át!

Magdalena Szkalkinnak most jól esett, hogy töprengéséből kizavarták, mert már nagyon terhesek kezdtek lenni a gondolatai. De még inkább az azok nyomán fakadó érzései.

Puskinában is mindig így csinálta... Ha nagyon felhős volt az ég, akkor azt hitte, hogy valamennyi a szívére szakad s elmenekült előlük a Sztrelna csillárai alá.

Most is így tett. Érzései elől a szépszemű olaszhoz menekült.

— Nem bánom Perini. Fizesd ki a legényt!

Perini — aki ép az állomásról jött vissza, ahol magyar ismerőseitől elbúcsúzott — kifizette a gondolást és a maga csólnakjába segítette át Maruszt.

— Signore, csodálom, hogy ilyen korán fölkel! Pedig még a déli tizenkettőt sem ütötte el a San Marco ércembere! — kezdte Maruszjá, erőszakkal enyelgősre simítva hangját, amely pedig inkább jajgatni szeretett volna...

— Signorina — felelt tréfás udvariassággal Perini — megsúgta a szívem, hogy találkozni fogok a szerenádok királynőjével! De megvallom őszintén, a szívem hangja mellett az ébresztő órám is szólt, mert régi ismerősektől kellett elbúcsúznom az állomáson. Különben is egyikük igen érdeklődött a Fszó gavarját csodáshangú énekesnője iránt! Még hozzá egy igen művelt és poetikus fiatal hölgy.

Maruszjá megvetően legyintett:

— A hölgyek elismerése csak hercegnőtől feljebb érdekel! Másról beszéljünk.

— Jó. Kérdezek valamit tőled Maruszjá. Az utóbbi hetekben olyan a kedélyed, mintha Puskiná összes felhője elszabadult volna azért, hogy a te szívedre üljön rá. Töprengőbb és szeszélyesebb vagy a szokottnál is. Mi bajod?

— Arról beszélsz, amitől ép szabadulni akartam, amikor átjöttem hozzád. De ha már elkezdted, nem bánom. De akkor előbb én kérdezek valamit.

Perini nem szerette, ha Maruszjá kérdezget. Főleg ha olyankor kérdez, amikor borongós a lelke és a gondolák chanssonettje helyett a puskinai felhők misztikáját kutató pszichológus szólal meg benne. Amiket ilyenkor kérdezni szokott, azokra sohasem tudott megfelelni. Magdalena Szkalkin azonban szokása szerint erőszakos volt és nem lehetett előle kitérni.

— Hát kérdezz — felelt kedvetlenül Perini.

A kérdés valóban váratlan és meglepő volt. Annál is inkább, mert olyanhoz intézték, akinek gomblyukában ott ékeskedett a keresztény-egyesületi jelvény.

— Ugy-e Perini, te nem hiszel Istent?!

Az olasz azonban csak egy pillanatra csodálkozott el a váratlan kérdésen. Annyira ismerte Maruszt, hogy tőle már semmi sem lepte meg. Olyan csapongó volt a chanssonette észjárása, amilyen

szeszélyes a kedélye; csak végleteket ismert és a megállapításai a legvégső lelki tényeket keresték mindig, kihagyva azokat a közbeesőket, amelyek a nyilegyenes pályától jobbra-balra térítgetik a belső élet kerékforgásait.

Azért Perini a pillanatnyi meglepődés és elkomolyodás után rögtön vissza is zökkent a maga elintézési módjának mindent könnyen továbbcsúsztató medrébe.

— Már hogyne volnék hívő, hiszen láthatod rajtam — felelt mosolyogva, önkéntelen mozdulattal a kitűzött zománckeresztre mutatva.

A chansonette megrázta fejét. A tengeri szellő összekúszálta fürtjeit és a szeme úgy égett, mint ahogyan éjszakánként szokott, amikor a „Fszó Gavariját”-ot énekli.

— Nem látom rajtad!

— Persze, mert te mindent csak a szertelenségekben ismersz. Azt hiszed, hogy akik hívők, azoknak folyton keresztek kellene vetni és a földet csókolgatni a San Marcóban.

Magdalena Szkalkin fölvetette a fejét. Azzal a mozdulattal, amellyel a színpadoknak áruhába öltözött koldusa dobja le rongyait.

— Tévedsz Perini! Puskinában még valóban azt gondoliam, hogy azok a hívők, akik egymásután vetik magukra a keresztek és csókolják a földet a templomban, ahogy az orosz vallásúaknál láttam. Azaz dehogy is gondoltam, mert akkor még egyáltalán nem gondolkoztam, csak utána mondtam, amit mások mondtak. Mások pedig úgy mondták, hogy a modernekkel szemben ezek a hívő oroszok.

— És úgy is volt. Aminthogy én is imádkozom a mi templomunkban és én is hívő vagyok.

— Ne hazudj Carló! Te a templomban nem imádkozol, hanem vagy az asszonyokat és lányokat nézed, vagy a műemlékeket magyarázod.

— No, Maruszjám, ne gondold olyan gonosznak! Szoktam én azért imádkozni is. Hidd el, hogy egészen jó fiú vagyok, ha szeretek is mulatni és szeretlek is téged szép Magdalénám!

Enyelgősre akarta fordítani a beszélgetést, de most valóban nem várta azt, amit előhívott tréfálkozó hangjával a chansonette lelkéből.

Maruszjá szeme könnybeborult, de e harmincfátol alól valami kimondhatatlanul mélységes, szinte vad keserűség szikrázott ki.

— Perini, ha valóban imádkozol, akkor te farizeus vagy! Mert én ismerek egy szegény, egyszerű mosónőt, aki imádkozni szokott az Istenéhez és azért nem mer mosóport használni munkája közben, mert a hite és istenszeretete nem viszi rá, hogy ronggyá

marassa a vásznakat. Te pedig imádkozol és amellett mégis azok között vagy, akik mindig jobban és jobban ronggyá marják szét a szívemet és lelkemet!

— De Maruszjá! — kiáltott föl most már valóban meglepetten az olasz. — Igazán nem vádolhatsz azzal, hogy . . .

— Tudom, mit akarsz mondani! Nem vádolhatlak azzal, hogy te tépted belém az első rongyot. Nem is vádolkak vele. De látod, az én szegény, köhögő kis lavandájám a halászok régi, szétfoszlott rongyait is mossa és még azoknál sem használja azt a maró port. Sőt azoknál még jobban vigyáz, nehogy eggyel is több rongyot tépjen bele a többi közé. Miért nem vagy te is ilyen, ha hiszed és szereted az Istent?

Hangja remegett. A kitörő indulat ereje megtört benne s már csak valamilyen mélységes szomorúság fátyolozta el.

A napkorong odafönn az égen mindjobban közeledett delelője felé és arannyal szórta tele a hullámokat. A megcsillanó igaz arany fölött pedig gögösen siklott el karcsú kis hajócska, a modern technika vívmánya, fekete füstöt fújva az aranycsillogásba.

Perini kissé összeráncolta homlokát, kivett egy cigarettát és fölényes gesztussal rágyújtva, a modern emberek könnyelműségével siklott át a fölvetett súlyos kérdésen.

— Kedvesem, elvégre te ura vagy tetteidnek és nem tehetsz szemrehányást azokért, amiket magad is akarsz és megengedsz.

A chansonette mindent elbírt, csak egyet nem: a fölényt. Mint a díjbirkózó, aki a föléje kerülni akarót pillanatnyi fordulattal a földre teperi és mellére térdel, úgy tudta Maruszjá pillanat alatt is a saját fölényének javára megváltoztatni a helyzetet.

Hirtelen felkacagott és az olasz vállára ütött.

— Ostoba fiú vagy Carló! Nem lesz belőled jó férj, ha mindjárt megneheztelsz! Nem tudod, hogy az asszonyok szeszélyeit el kell tűrni?

Nevetett. A kacagása erőltetett volt. A tekintetében gúny, lenézés, cinizmus és góg összevegyülve takarta el a belül továbbforró való érzéseket. Könnyed hangon folytatta:

— Látod, mért kezdél kérdegetni? Ha te kérdezel, én is kérdezek. És te feleltél Carlóm és ha nem is nagyon okosan válaszoltál, azért én megérttem. Megértettem azt, hogy vagy ti — a te fajta „hívők“ — vagyítok nagyon rosszak, vagy pedig a ti Istenetek nagyon jó, hogy eltűr benneteket így is. Mint olyanokat, akik szegények nem tehettek róla, hogy nincs több eszetek érteni és nagyobb szívetek szeretni. No de azért ne haragudj meg újra. Hiszen én elhiszem, hogy te jó fiú vagy és szerellek téged. Ha akarod, most eléneklem csak neked a Fszó Gavarjátot.

— Énekeld! — lélegzett föl megkönnyebbülten Perini, hogy végre befejezi Maruszt a bölcsekedését.

Magdaléna Szkalkin arcára újra árny borult. De a másik pillanatban lerázta magáról a felhőt.

— Nem. Mégsem azt éneklek. Inkább valami vígat.

Hátravetette fejét, kitérte két karját, kacagó mosollyal nézett a napsugarak közé és szökdécselő taktusban, csengő, pajzán hangon gyujtott rá egy vidám énekre a gránátalmák virágzásáról:

Fiorin fiorello —
Fior di granato . . .

Amikor pedig a legkacagóbbak voltak a dallam részei, hirtelen elcsuklott a hangja és ráborulva a csolnak szélére elkezdett keservesen sírni.

Perini még sohasem látta sírni a chansonettet.

— Maruszt — az Istenért — mi van hát veled?!

Magdalena nem felelt. A zokogás megrázta egész testében. Azután hirtelen fölemelte a fejét, letörülte könnyeit és szárazon, élesen felelt:

— Mért kérdezel? Tudhatnád, hogy a magamfajta asszonyok szeszélyesek. Egyszer sírunk, máskor nevetünk. Ne törődj vele. Szállj ki a legközelebbi állomáson és hagyj magamra. De a gondolat fizesd ki, mert nincs annyi pénzem.

— Természetesen Maruszt. De . . . Igazán féltetek!

— Féltesz? Valóban csodálom. Elvégre ura vagyok tetteimnek, magad mondtad az előbb. Mért féltesz tehát attól, hogy mit teszek?! Azért vagyok ilyen, mert nem aludtam az egész éjjel. Legokosabban teszed, ha most magamra hagysz. Signore — Adiő!

Már ismét mosolygott. Félig tréfásan, félig gúnyosan kezett nyujtott.

A gondola ezalatt a parthoz simult s Perini fölállva megfogta Maruszt kezét.

— Maruszt, ne tégy semmi bolondot!

— Miért ne? Ura vagyok a tetteimnek. Ha akarok okosat teszek, ha akarok bolondot.

— Ne makrancoskodj már Maruszt! Igérd meg, hogy eljössz holnapután az ünnepi szerenádra. Igen?

— Igen.

Perini hitetlenül nézett a chansonettre.

— Úgy mondog, hogy nem hiszem el!

— Pedig elhiheted. Egész biztosan ott leszek. A piros gyöngyös, fekete ruhámban.

— És énekelni is fogsz?

— Hogyne! Akár táncolni is, ha jó kedvem lesz. Mit gondolsz, Perini, mily szép lenne éjjel a gondolán hárfát pengetve énekelni és táncolni és énekelve beletáncolni a hullámok közé... Ti pedig tapsolnátok, hogy szép volt és te Perini, a hívő és a jó fiú azzal vigasztalnád a gyengébszívű ostobákat, hogy „elvégre ura volt a tetteinek“. Ugye érdekes éji szerenád lenne?

Felkacagott és lódított egyet a gondola oldalán, úgy hogy a kőparthoz verődött.

— No, szállj már ki és ne állj olyan gyámoltalanul! Álmos vagyok és visszafelé szundikálni akarok.

Az olasz kiszállt, de még mindig tétován állt a lépcsőn s mialatt kifizette a hajóslegényt, folyton Marusztát nézte:

— Valóban nem értem, mi van veled!

— Hát nem hallottad, hogy álmos vagyok? Holnaputánig kialszom magamat s akkor majd megint vígan leszünk!

Befelé fordult hátat fordítva Perininek és rászólt a legényre:

— Indulj!

Amikor már pár lábnyira bent voltak a tengeren, visszafordult és nevetve integetett kendőjével a még mindig parton álló Perini felé:

— Viszontlátásra holnapután! Ott leszek a szerenádon!

Az olasz elgondolkozva nézett a tovasikló bárka után, majd a magáról mindent lerázó könnyed mozdulatával rántott egyet a vállán:

— Bolondok az asszonyok! De Marusztá ma a szokottnál is bolondabb volt!

Ásított. Felment a parti kisebb kávéház szabadba kitett márványasztalkáihoz s az egyik elé ülve feketét rendelt. Elgondolkozott, hogy Márta és Olga hol is lehetnek már. Azután fölvette az egyik napilapot és nagy érdeklődéssel mélyedt a sportrovatba.

Marusztá azalatt már a Halpiac felé gondolázott. Az arca merev, a tekintete szinte megfagyott volt. Rámereedt a táncos hullámokra és azon gondolkodott: vajon hogy is lenne az, ha valaki nem fölöttük siklana el, hanem közéjük símulva, szépen, lassan leengedné magát a mélybe...

Megborzongott. Oda a mélyre nem ér már napsugár. Ott nagyon hideg lehet. Ő pedig tűzre vágyik és szeretetre!! Szeretni... szeretni... szeretni...! De akit érdemes szeretni, ahhoz csak könnyekkel juthat el...

És Magdaléna Szkalkin sírni nem akar!

HATODIK FEJEZET.

Piazza San Pietro oszlopai közül valósággal hullámozva jött elő a tengernyi nép. Különböző nyelvek szavai csendültek, mindegyiket túlkiabálva a tér alsó részén álló kocsisok és soffőrök hangjai:

— Signore! Signorina! In vettura!¹

A tarka tömeg között árusok furakodtak jobbra-balra s különféle nyelven kínálgatták az emléktárgyakat. A nyüzsgő élet fölött pedig évezredek nyugalmával állnak az örök ige apostolainak szobrai a San Pietro előcsarnokán. Százaknak a tekintete csügg most is rajtuk hittel és áhítattal.

Kende Mária is ott szorongott a tömegben és mégegyszer visszafordult a templom felé.

— Gyönyörű — lehelte önfeledten, ki tudja hányadszor, mert más szót nem tudott találni a szentség és művészi szépség csodás összhangjának bírálására.

Rómában egész más érzések lettek úrrá szívében, mint amilyenek Velencében fogva tartották. Ott minden álmról és meséről suttogott, itt pedig valóság és igazság szólt hatalmas erővel minden sejtéből. A bizonytalan, hol andalgó, hol mámoros, hol ismét borongós kedélyhullámmzások elültek és határozott, komoly, művészi gondolatok és lelkesítő eszmék foglalkoztatták.

Különben a társasága is más volt. Perini Velencében maradt, Tetkó Róma megtekintése után folytatta útját Nápoly felé. Kende Imre, aki még fiú volt gondolkodásában és érzéseiben, kevesebb gyönyörűséget talált Róma komolyságaiban, mint Velence pompájában és inkább pihenésre meg hosszú alvásokra fordította a római nyár forró napjait.

A régiek helyett új társuk akadt. Magyar pap valamelyik tiszántúli faluból. Kerekfejű, pirosarcú, jókedvű plébános, aki folyton mosolygott és tréfált, mindenkinek szívességet tett és a szent helyeken őszinte jámborsággal, a szavakat mozgó ajkakkal elsuttogó áhítattal tudott imádkozni. Olga a behatások embere volt, a jókedélyű, de egész valójában jámbor pap társaságában most a szent

¹ Kocsisba l

helyeket járta nagy buzgósággal, a legendákkal teleíratott helyeknek adva előnyt.

Mártára jóhatással volt a társaság megváltozása és már sűrűn róttá jegyzeteit a készülő tárcasorozat számára.

Amikor kikeveredtek a tömegből s lélegzethez jutottak, lelkesülten fordult a plébánoshoz.

— Most még jobban megerősödtem terveimben! Római képek vetítésével fogjuk otthon bevezetni a mozdélutánokat. Ezzel összeszerezzük a kezdő tőkét a nagy tervhez.

— Milyen nagy tervhez?

— Nem említettem még plébános úrnak? Kultúrházat s abban azután különböző jótékony intézményeket akarok alapítani.

A plébános verejtékes, kopasz fejét törülgetve, elmosolyodott és önkéntelenül megismételte:

— Akarok alapítani.

Márta elpirult és megütközve vetette föl fejét.

— Miért mosolyog rajta plébános úr? Nem hiszi?

— Dehogyan. Hiszen szinte látom, hogy sugárzik magácskából a sokféle terv és kezdeményezés. Csak a két utolsó szó öntudatosága tetszett: akarok alapítani! Minden lelkes fiatalember így mondja. Így mondtam én is, amikor elsőéves káplán voltam. Már nem is tudom, mi mindent akartam alapítani. Csak arra emlékszem, hogy a sok terv közt szövetkezet, keresztény vendéglő és új női szerzet is szerepelt.

— S melyiket alapította meg a sok közül?

— Egyiket sem.

— Hát akkor mit csinált, plébános úr?

Meggondolatlanul rebtent el a kérdés a leány ajkairól. Amint kimondta, észre is vette udvariatlanságát. Újra elpirult és zavartan kezdett mentegetődni.

— Bocsánat plébános úr... nem úgy gondoltam... rosszúl fejeztem ki magamat...

A plébános azonban sokkal valódibb pap és sokkal jobb-lelkűbb ember volt, semhogy megsértődött volna. Igazi magyar kedélyességgel, hangosan felnevetett:

— De jól kérdezte ezt kislányom! Ugy-e kíváncsi arra, hogy alapítások nélkül mit csinálhattam egy kétévtes papi életen át.

— Bocsánatot kérek, igazán nem úgy gondoltam... — mentegetődzött újra Márta.

— Jól van no, hiszen én tudom, hogy hogy gondolta. Voltam én is huszonnégy esztendőös mint magácska. De várjon, először keríték egy autótaxit, mert nem azért jöttünk Rómába, hogy az utca sarkán beszélgessünk. Addigra elő fog kerülni a Nagyságos Asszony is.

Rövid idő múlva csapzott hajjal, kipirúlva, mindent túlradó szavakkal magasztaló ömlengéssel került a találkozó helyére Olga és nemsokára a plebános is visszatért az autótaxi megszerzésének látható diadalával.

— Valóságos hőstett volt az ostromból kiragadni egyet! No most indulás a katakombákhoz! Ki ül a soffőr mellé?

A fiatal özvegy vállalkozott rá. Nem annyira önzetlenségből, mint inkább azért, hogy útközben a soffőrt kérdezgethesse.

Márta a plebános mellé ült és amikor az autó elsiklott a Castello San' Angelo¹ ércangyalának hatalmasra kitárt szárnyai alatt, a pap újra felvette az előzőleg abbahagyott beszéd fonálát.

— Netán azt gondolja rólam, hogy ez a plebános bácsi átípiázta a papi életnek több mint húsz esztendejét; most elmondom, hogy alapítások nélkül mit is csináltam a tovapergő esztendőök alatt.

— De hiszen én tudom Plebános Úr...

— Dehogy tudja, fiam. Mikor káplán voltam, reggel gyónattam, egész délelőtt hittanórákat adtam, délutánokként vagy temettem, vagy tanyákat jártam. Elvittek szekéren ebéd után és estére vetődtem haza. Egy beteg ellátása miatt. És ez így ment nap-nap után, mert hál' Istennek jámbor tanyai népünk volt, akik ha egy gyomorgörcstől megijedtek, akkor is haldoklóhoz hívták a papot. Arról pedig nem tehettek az istenadták, hogy porfelhőben vagy félig sárbaragadva órákon át lehetett csak eldöcögni hozzájuk. Ezzel aztán más munkára nem is maradt idő a délutánokból.

— Istenem — és mindég csak egy ember miatt!

— Az ember sohasem „csak“, mert Isten képére teremtett lelke van. Így hát nem voltak azok sem elvesztegetett idők. Esténként prédikációra kellett készülnöm; minden vasárnap két beszédet mondtam. Egyet a máterban, egyet a filiában. Abraham a Santa Clara szellemshiporkáiból pedig nem juttatott nekem a Teremtő, hogy akár készüllet nélkül is odaálljak kívágni a rezet. Alapos munkába került, hogy a lelkek javára elég jó prédikációval állhassak ki. Így tehát az alapításaim csak elvben és reményben maradtak meg, hogy: no, majd ha plebános leszek!

— És a plebániával sem javult a helyzet?

— Inkább úgy kérdezze, hogy nem változott-e. Mert a javulás csak a rossz után következhetik. Az pedig, hogy kötelességemet teljesítettem — ha nem is ép a magam szája íze szerint —, nem volt rossz dolog. — Szóval plebános lettem. Káplánt nem kaptam,

¹ Angyalvár.

csak a Püspök Atyától egy szomorú levelet, hogy kevés a papja, birkózzam meg magam a munkával. Hát nekiálltam a birkózásnak. Hattól-nyolcig szentmise, gyóntatás. Tizenkettőig az iskolában. Ebéd után irodai munka, közben keresztelők, esküvők, temetések, betegellátások. Amellett jönnek egyre-másra a hívek tanácsot kérni. A napi egyórás breviárium. Este kis olvasás, tanulás — prédikációra előkészület. Azután a gyóntatások néha délutánokon át, mert gyakori gyónók a híveim. Az iskolások nagyrésze hetenként is gyónik. S így azután elrepül kopasz fejem fölött az élet s nem marad idő sohse az alapításokra.

— Ez szomorú.

— Mért volna szomorú? Nem mi vagyunk az alapítók és alkotók, hanem a jó Isten. Mi csak az Ő alkotásaihoz hordjuk a téglákat és vakolatot. Egyik nagy tettekkel, másik napi robotmunkával, harmadik az áldozataival és a könnyeivel... És egyiknek a munkája sem szomorú, mert amit hoz, azt az Isten alkotásaihoz hozza.

Márta elgondolkozva hallgatott s maga sem tudta miért, milyen gondolatkapcsolódás alapján, de eszébe jutott a velencei chansonette: Maruszjá.

A plebános pedig megsokkalva az oktatást, átcsapott derűs hangmódorába:

— No de magácskának nem kell gyóntatni, hitanórákat adni és betegekhez szerezni — s így adja Isten, hogy a rendelkezésére álló idő alatt sok szépet alapíthasson és felépítse a kultúrházát is összes intézményeivel. De most figyeljen ki az ablakon, mert ahhoz az úthoz érünk, amely a Szentföld után a világ legszentebb útja. A Via Appia, a szentek lábnyoma.

Az autó könnyed kanyarodással befordult a világ legrégebb útjára s az autó két utasa elkomolyodott hallgatással nézett ki az útra, amelyen már feltűntek itt is, ott is ősfalak romjai. Csak a fiatal asszony beszélgetett elől hangosan a soffőrrel, mutogatva és kérdegetve.

A Callixtus-katakomba előtt álltak meg. Nemsokára pedig már ott lépegettek vékony szálcscsa gyertyával kezükben a tekervényes, sötét földalatti utak mártírvérrel szentelt földjén, kétévezredes Crédót lehelő kövek között.

Elől ment a trappista barát és halk hangon magyarázott. Olga érdeklődéstől csillogó szemekkel forgatta fejét jobbra-balra és folyton kérdezősködött. Márta mélyen hallgatott, lelkére ráült az ihletettség érzése és még kérdezni sem igen tudott. Utolsónak ment a plebános. Fejét lehajtotta és mozgó ajkain látszott, hogy imádkozik. A kis társaság a modern zarándokok tempójával

gyorsan haladt át a szent kövek között. Csak szent Cecilia sírjánál állottak meg.

Szent Cecilia művész-szíve úgy látszik poraiból is ihletet lehel. A modern idők gyors tempóival járó zarándokokat itt megfogja valamilyen varázs és elfelednek továbbsietni. Cecilia sírüregénél mindenki hosszabban időzik s pillantásaikat megköti az ifjú szent freskója. A kis magyar csoport is sokáig állt a freskó előtt. Olga pár lépéssel tovább a gyönyörű Maderna-utánzatban gyönyörködött, mely szoborban mintázza a szent alakját. A plebános imádkozott és a freskót nézte. Márta inkább merengett, mint nézett. És amikor továbbindultak, akkor is lassabban mentek, mintha magukkal vinnének valamit a multból, ami lecsendesít egy-két fokot a jelennek lázából.

Ahogy a szent helyet elhagyva ismét fölértek a szabadba, Olga önkénytelenül nagyott lélegzett. Az élet lélegzett föl benne, amely örül, ha szabadulhat a halál árnyaitól.

— Szent hely, de borzalmas hely — jegyezte meg mintegy mentegetődzésképen. — Láttad, Márta, az üregekben azokat a borzalmas csontokat?

— És mindegyik egy szent ereklje volt, amilyeneket otthon aranybafoglaltan nézünk — tette hozzá a plebános.

Márta is megszólalt, a plebánoshoz intézve szavait:

— Én nem a csontokat látom magam előtt, hanem mindég csak a kis Ceciliának arcát, ahogy a sírüreg falából színesen rámtekint.

— Nem csoda, hiszen művészellemek találkoznak a halál-határon át is. Hiszen tudja, hogy a kis Cecilia szíve művész szív volt.

— Ha meg nem hal oly ifjan, ki tudja milyen nagyot alkotott volna!

— S mert meghalt oly ifjan, még nagyobbat alkotott. Az áldozat a legnagyobb műremek.

— Nem osztom a véleményét plebános úr. Ha Cecilia nem hal meg s nem temeti el lelkének minden dalát a katakombák sírja — talán az őskereszténységnek női Palesztrínája lett volna!

— De mivel meghalt, nagyobbá lett, mint Palesztrina. Ugyan ki tudja s ki keresi Palesztrínának nyugvóhelyét? Ki hordja képét érembe csiszoltan a szíve fölött? Ki imádkozik hozzá a lelke felfohászkodásával? Pedig ő kiénekelte a lelke dalait. A kis Cecilia pedig eltemette. És mégis így nagyobbá lett.

— Mégis azt mondom: nagyobb dolog alkotni, mint hantolni, temetni.

— Hiszen a hantolás is alkotás! Amikor temetünk, akkor alkotunk. Megalkotjuk az áldozat mesterművét.

— De hisz ez borzasztó...

Valamilyen gyermekes panaszkodással ejtette ki e pár szót a leány. Úgy, hogy a plebános önkénytelenül elmosolyodott, a fiatal asszony pedig kissé türelmetlenül felcsattant:

— Ugyan plebános úr, ne zavarja meg szegénykének a fejét. Az a szerencsétlen Perini úgyis összekeverte azzal az ostoba Maruszejá-históriával. A végén még karmelita apácát csinálnak belőle. Azt pedig már nem engedném, pedig én is nagyon vallásos vagyok!

A pap nevetett.

— Azt hiszem Mártát nem kell félteni attól, hogy karmelita apácává lesz. De különben sem tudtam, hogy összezavarta valaki, vagy valami. Még kevésbé tudom, mi az a Maruszejá-história.

Márta felélénkülve vágott bele:

— Hát nem emlékszik plebános úr? Pedig elmondtam. Az a velencei chansonette, aki azért nem akar megíérni, mert szerinte akkor mindég csak sírni kellene.

— Hiszen igaza is van, hogy igazság szerint mindég csak sírnunk kellene — felelt újra elkomolyodva a pap.

— No hát már megint! — vágott bele erélyesen Olga. — Most már igazán megíiltom, hogy ilyen sötéteket beszéljenek. Inkább keressük meg az autónkat és menjünk haza a szállónkba löncre — azután egy pihentető délutáni alvásra, mert a hőség kezd már tikkasztani!

A szigorúan leadott parancsnak engedelmeskedni kellett. Nemsokára már síklottak végig a Via Appián, kényelmes ülések ölében pihenve. A szellő jólesően csapta meg arcukat, a plebános is vidámbb témákat keresett és a beszélgetés derűsre fordult.

Mégis — amint megérkezve Olga a portáshoz sietett, hogy postája után érdeklődjék, — Márta hátramaradt a plébánossal és azonnal elkomolyodott.

— Plébános Úr — kérdeznék valamit.

— Tessék.

— Valóban egészen megzavart. Miért mondta azt, hogy Maruszejának igaza van? Hát minden megtért embernek kötelessége folyton csak a vétkeit siratni?

— Oh, dehogy. Legyen egészen nyugodt. Az irgalmas Isten nem kívánja ezt mindenkitől.

— Hát kitől? Csak attól, akinek rendkívüli nagy és sok bűne volí?

— Még attól sem. Hanem csak attól, akinek rendkívül nagy szíve és rendkívüli sok szeretete van.

Márta elképedve nézett a papra.

— Nem értem!

— Majd én kérdezek és akkor meg fogja érteni. — Előfordult már életében, hogy megbántott valakit? Talán megütött egy gyereket, vagy megsértett egy ismerőst, vagy fájdalmat okozott valakinek, akit pedig nagyon szeretett.

Márta zavarba jött. Észébe jutottak azok a személyek, akiknek boldogságával játszott azelőtt kacérkodásból vagy pusztán csak hiúságból.

— Hiszen... Persze... Hát hogyne... Hiszen ilyesmi előfordul... De azokat az eseteket már meggyóntam, amikor megtértem. S ha valami újra előfordul, mindig meggyónom most is őszintén.

— És az elfolyt könnyeket is felitatta? Az okozott fájdalmakat is meg nem történtté tette?

— De... de Plébános úr!... Hiszen... De hiszen ez lehetetlen... Hisz ez nem kötelesség... Hisz ezért van a gyónás... Hiszen...

— Igaza van — szolt közbe megnyugtatóan a plébános. — Nagyon is igaza van. Azért van a gyónás, hogy Krisztus vére eltörölje mindezt. Eltöröljön mindent, amit mi jóvá nem tehetünk.

— Hát persze! — sóhajtott fel megkönnyebbülten Márta.

— Persze, persze... De vajjon magának Krisztusnak nem fájtak azok a vércseppek, amelyek mindezért szükségesek? És azt a fájdalmat ki siratja meg?!

Márta meglepve nézett fel. Azután lenézett. És elhallgatott.

A plébános csöndesen folytatta:

— Azokat az siratja meg, akinek igen nagy szíve és igen sok szeretete van. Aki ráér a sok dolog és «alkotás» között erre is gondolni. Vagy még inkább talán csak az, aki másra nem is ér rá, csak erre az egyre. És lássa, Márta, ezek a szentek... Ezek a Magdalai Máriaék, akikről maga Jézus ismeri el, hogy nagyon szerettek. «Dilexít multum» — nagyon szeretett.

Elgondolkozva hallgatott el a plébános. Kende Márta is hallgatott. Csend volt pár pillanatra. Csak a mellettük elszáguldó autók túlkölte.

A pap ránézett a leánynak mélységesen elboruló arcára s megsajnálva előbbi túlzott komolyságát, könnyebb hangnembe csapott át, mint amikor moll akkordból hirtelen durba pattan a húr.

— No, azért nem kell megijedni. Minderre nem vagyunk kötelezve. Milliárd üdvözült lélek közül csak egy-egy Magdalai Mária akad s lám azért a többi is élvezi a mennyei boldogságot. Most siessen szépen sógornőjéhez, már idegesen keresi magácskát. Megint kikapok, ha észreveszi, hogy elbúsítottam.

Kezet fogtak. Márta lassan indult a hall felé. Valaki zongorázott és a csiszolt vázák hatalmas csokraiból bódító illat áradt. Az egyik fehérkabátos pincér hangosan kiáltotta ki a finom menút. Olga valami tréfásat láthatott, mert kacagó arccal sietett eléje.

— Jaj, Mártus, gyere már, hadd mondok el... :

Márta pedig ment a fényes, illatos, zajos, kacagó hall felé s hirtelen átvillámlott lelkén ugyanaz a gondolat, amelyet mint a velencei chansonett szavainak idézetét hallotta először:

— «És sírni nem akarok.»

Homályosan, mintegy felhők közt meglátta azt az igazságot, hogy az Isten közvetlen közelségéig, a szentek helyéig vezető utat nem lehet kövekből kényelmesre kiépíteni, még a legnagyobb, művészi alkotások köveiből sem... Hanem azt az utat csak keresztet hordva és könnyeket sírva lehet megtenni. Sírni... Jaj, sírni?! Nem. Sírni nem akarok! — Nem akart sírni. Úgy, mint ahogy nem akart sírni az a Simon írástudó sem, aki megbotránkozva nézte a bűnös, zokogó Magdalénát két évezreddel ezelőtt.

Olga nevetve karolt a lányba.

— Gyere... Hadd mutassam meg már azt a szemüveges, barnaképű olasz fiút. Folyton minket néz. Mintha megigéztük volna.

Magával vonta az asztalhoz. Leültek. Olga előételt rendelt s mialatt ajkához emelte a poharat, egy pillantást vetett a rájuk figyelő olaszra.

— Mi is a holnapi program? — kérdezte könnyedén. Azután letette a poharat.

— Igaz, holnap lesz a pápai áldás. Akkor reggel meg kell győnnünk a San Pietróban.

HETEDIK FEJEZET.

Márkus-téren elkésve huzogatták fel a vasredőnyöket. Úgy látszik a nagy hőségben tovább szieztáztak a velencei kereskedők is. Amikor Quido Gatti selyemkirakata előtt húzták fel a redőnyt, már a villanyt is fel kellett hozzá csavarni, olyan késő alkonyra járt az idő. A barna olasz fiú még így is álmos arccal igazgatott a selymek között, azután látható unalommal ült ki alacsony székére az ajtó elé. Ami másokat a szélrózsa minden irányából idecsalogat gyönyörködésre, az mind őt már nem érdekli. Így van ez a földön. Mindent meg lehet szokni és meg lehet unni. Csak a földöntúli élet tartogat számunkra varázsát soha nem vesztő örök szépségeket.

Az álmos fiú gazdája azalatt a belső szobában ült könyvek és számok előtt. Ritka vendég volt a saját üzletében. Amikor nem volt úton vagy aludt, vagy a szórakozó helyeken mulatott s kisebb üzleteit már egészen személyzetére bízta.

Mint ritka vendég ült tehát most egyik üzletének hátsó helyiségében: összeadott, kivont, szorozott és osztott az előtte fekvő papírlapokon. Ugyanezt tette a vele szemben hallgatva ülő fiatalember: Carlo Perini is, azzal a különbséggel, hogy ő nem papíron, hanem a lelkében számolt és nem számjegyekkel, hanem tényekkel és eshetőségekkel.

Mindenesetre nagy különbség Velence és egy vidéki magyar város. Viszont az is igaz, hogy a magyarokat megismerte és megszerette már flumei élete alatt, így nem volna nehézség újra közéjük szokni. Persze, Velence álmvilágát, a Márkus-tér éjjeli életét és a gondolaszerenádokat nem vihetné magával. De hát elvégre idestova negyven éves, ráférne már a családi tűzhely mellett egy békés megpihenés. Az asszony pedig határozottan közel fért szívéhez. Ha nem is szerelmes, mint egy Oihelló, de azért kedveli az asszonyt. Igaz, Márta jobban érdekli, de Márta nem feleségnek való. Azután Márta szegény leány, Olgának pedig maradt valamije a férje után, amiből meglehetne a gyárat miniatűrben kezdeni. S mégis csak jobb egy vidéki magyar városban gyártulajdonossá lenni, mint Velencében cégvezetőnek.

Körülbelül így sorakoztak lelkében egymás mellé az adatok, amelyekből életsorsának végleges eldöntését kellett kihoznia. A józan számvétel szürkeségébe azonban úgy beleragyagott Velence fénye, hogy még mindég habozott. Végre is eltolta a lelkében való döntést főnökének válaszáig. Lássuk mit mond Signore Quido Gatti. Ettől függ minden. Vagy úr lehet Velencében is, vagy a velencei cifranyomorúság helyett lehet úrnak Magyarország egy vidéki városába. Várjuk hát Quido Gatti választ.

Feszülten figyelte az olaszt. Élénk arcjátékából sokat lehetett kiolvasni. Majd felderült, mosolygott, szaporán és helyeslőleg bólogatott. Ilyenkor ceruzája is futott a számok között. Majd ismét összeráncolta a homlokát, fejét csóválta, idegesen dobolni kezdett és a ceruza is meg-megállt a számok között, mintha gazdájával együtt gondolkodnék. Végre is teljesen megállt a ceruza, sőt nyugalmi helyzetben végigfeküdt a befejezettnek látszó számadáson és Gatti hátravetve magát székében, sajnálkozó hangon, de határozottan kijelentette:

— Sajnálom Signore Perini, igazán sajnálom, de nem lehet.

Perini első felelete e kijelentésre csak gondolatban volt és önmagának szólt:

— Tehát Carlo Perini feleségül fogja venni özvegy Kendené Rátkay Olgát.

A másik választ már főnökének adta:

— Én is nagyon sajnálom Signore Gatti, de ilyen körülmények között nem maradhatok.

— Elhatározott szándéka, hogy felmond?

— A hivatalos felmondással várjunk elsejéig. De addig is mondhatom, hogy kilépek szolgálatából.

Az elsejéig kitolt haladékra szüksége volt. Bármilyen biztosra vette is, hogy Olga nem fogja kikosarazni, mégis élt benne annyira az üzletember, hogy a pozitív válaszig, amely új jövőt nyit számára, nem adja fel meglévő pozícióját.

Quido Gatti próbálta rábeszélni, hogy maradjon. Taliános bőbeszédűséggel ecsetelte üzleti helyzetét, amely egyelőre még nem engedi meg új resortnak duplafizetéses cégvezetővel való beállítását s ép oly élénken állította be alkalmazottja jetenlegi helyzetének előnyös voltát is.

— Tudom — fejezte be a rábeszélést —, hogy olyan ember, aki szórakozni is akar, ilyen fizetés mellett eléggé tengődik Velencében. De lássa én is így éltem majdnem ötven esztendőskoromig, amíg a szerencse rám csillant. S hol van Ön még attól? Egy egész évtizedet várhat még!

— A bizonytalan jobb sorsra várni egy évtizedet — valóban nem kecsegtető ajánlat Signorel Nincs kedvem az ilyen türelemjátékhoz — felelt gúnyosan Perini. — No, de azért ne tekintse ezt végszónak. Mindenesetre elsejéig ráérek még gondolkodni a dolgon.

Ezzel búcsúztak el. Quido Gatti szinte ékesnyelvű sajnálkozások között bocsátotta el alkalmazottját, azután amint becsukódott a távozó mögött az ajtó, rögtön visszaült íróasztalához és sorra véve az ajánlkozó leveleket, alkalmas utódot keresett a távozni készülő cégvezetője helyére. Munkaközben nagyokat ásított s Perini távozásában legjobban azt fájlalta, hogy ezzel olyan munkát kapott, amely jó pár hetét igénybe fogja venni.

Perini azalatt már a kávéház kis márványszála előtt ült. Lábai alatt csobogott a tenger, amely most kezdett élénkülni. A kávéházban azonban még az első vendégek között volt és így elég csend honolt körülötte ahhoz, hogy zavartalanul szövögesse gondolatait.

Először az üzleti kérdésekkel végzett. Hozzávetőleges számadást készített egy később gyárrá fejlesztendő selyemszövőde beállításáról s hozzámérte ahhoz az összeghez, amelyre Olga hozományából körülbelül számíthat. Az eredmény jó volt, így a dolog üzleti oldalát befejezettnek látta s áttérhetett az egyéni motívumokra.

— Nagyon fog hiányozni Velence élete?

Ez volt az első kérdés. Oh igen, bizonyára nagyon. De majd a családi élet és csöndes jólét lassan felejtetni fogja. S elvégre lesz elég pénzük ahhoz, hogy kettesben iderándulhassanak pár heti szórakozásra. Persze, már szolidabb alakban — de hát ennek is egyszer meg kell lennie.

— Meg fog-e szokni Magyarországon?

Igazi velencei kalmár volt, internacionalista vérrel. Apja olasz, anyja szláv, maga gyermekségétől Fiumében, Magyarországon nevelkedett. Erősebb patriotikus érzelmek sehova sem kötötték. Ott fog megszokni, ahol jól megy a dolga.

— S végül boldog lesz az asszonnyal?

Olga feleségnek való asszony. Hogy első urát nem nagyon gyászolta, az igaz, de hisz azóta már megtért és korrigált mindent. Azokat a régi bajokat lecsiszolták róla a vallási gyakorlatok. Hogy pedig bús özvegyiségben nem akarja tölteni életét, elvégre érthető, hiszen még nagyon fiatal. Különben jószívű s háziasszonynak való, reprezentálni tudó, derült kedélyű bájos asszonyka. És vonzódik hozzá, az teljesen világosan kivehető minden szavából és sűrűn írt képeslapjaiból.

A dolognak ezt az oldalát is elintézte tehát. S végre felmerült a lelkiismeretbeli kérdés is.

— Kötheték-e ennyire érdekházasságot?

Perini elég léha gondolkodásmódja mellett sem volt rossz-akaratú, vagy romlott. Léha társaság nevelte és Velence mámoros levegőjében teltek a munkanapjai is. Ez a bélyeg ráverődött a lelkére. Mégis e bélyeg alatt maradt a jóból is, amelyet legjobban méltányolt saját maga. Perini megvolt győződve önmagáról, hogy teljesen korrekt, sőt vallásos ember, aki beiratkozott egy keresztény egyesületbe is, még gyónni is elment olykor-olykor, amikor Rómába induló társaságokba keverődött és ott közösen „intézték el” mindent. Igaz, hogy ezek a lelki aktusok nála csak elintézések és nem átélések voltak, mégis jogcímet adott önmagának önmaga előtt arra, hogy jó katolikusnak vallhassa magát.

Ez a lelkében élő mégis csak valami jó készítette arra, hogy legvégsőnek felvesse a lelkiismeretbeli kérdést is. De a megnyugtató feleletet is hamar megtalálta:

— Olga tetszik nekem s vonzódok hozzá annyira, hogy nem teszek lelkiismeretlenséget azzal, ha elveszem. Szándékaim sem rosszak. Valóban jó férj akarok lenni. Igazán szolid és jó férj leszek. Most még pár hétig kimulatom magamat és azután lezárom a víg legényéletet; tisztességes, jó férj leszek.

Megvolt tehát az alku. Perini valóban verbeli üzletember volt, mindenben tudott megalkudni. Ez a „most még vétkezhetni és majd megjavulni” is benne volt az alkuvási módszerei között. Sohsem volt jó feltétel és erősfogadás nélkül, de őszinte bűnbánata sem volt sohasem. Persze ezt nem tudta önmagáról. Mint ahogy nem tudja önmagáról az a sok magát „jó katolikus”-nak tartó többi sem, aki szintén mind így teszi.

Miután Carlo Perini így mindent előnyösen elintézett, megírt egy megleghangú lapot Rómába, amelyen jelzi az özvegynek, hogy mennyire várja őket Velencébe. Világért ki ne ejtsék hazamenet az útból, mert igen fontos dolgot szeretne megbeszélni. Egész sor sokatmondó gondolatjelet tett a végére. Feladta a lapot és azután egyenesen a reklámozslaphoz tartott, hogy kikeresse a legénybúcsúhoz alkalmas, legcsábítóbb mulatságokat. Olvasásközben majdhogy hangosan fel nem kiáltott.

— Hopp! Hisz erről majdnem megfeledkeztem!!

A reklámozslap nagy vörös betűkkel hirdetett ünnepi szere-nádót a tengeren. Éjjel tízenegykor kezdődik a „Stella” bárkán s pont éjfélkor meglepő újdonságot fog előadni a szerenádok királynője: Signorina Magdalena Szkalkin.

Most jutott csak eszébe Perininek, hogy maga biztatta föl Marusztát erre a szerenádra. Akkor, amikor olyan különösen, szinte félelmesen és misztikusan viselkedett a chansonette. Persze, akkor megígértette vele, hogy eljön erre a szerenádra és együtt fognak mulatni. S lám, majdnem megfedkezett róla!

Szóval ez éjjelre már megvan a program. Szerenád a tengeren Marusztával, azután folytatás a Piazza San Marcon valamelyik villanyfényes szeparájában tambura mellett.

*

Alig hogy éjpalástba öltözött a tenger s gyulladozni kezdtek a szerenáros bárka lampionjai, Perini már ott gondolázott a Stella körül. A megnyitót már el is énekelte a kar, de Magdalena Szkalkin még hiányzott.

Perini megszokta, hogy Marusztát különlegeskedik s szereti felhúzni a reávarók idegeit. Azért nem lepte meg a késés. De amikor az éjjél közeledett, aggódni kezdett.

— Csak nem tett valami bolondságot? Amikor utoljára láttam, olyan érthetetlen volt és olyan ijesztőket mondott!

Az énekkar is nyugtalankodott már. Az egyik énekpauza csöndje elhozta a márkus-téri ércember kongatásának hangját. Pont tizenkettőt. Most következnek Marusztát újdonsága. És Marusztát nincs itt.

Összesúgtak, kérdezősködtek. Az egyik chansonette határozottan állította, hogy amikor jött, látta Magdalena Szkalkint gondolába szállni fekete, pirosgyöngyös ruhában, a legszebb diademokkal fején. Valakire várhatott még, mert a gondola ott ringott a partnál. Így elhagyta Marusztát s nem tudja mikor indult.

A várakozás kezdett nyomasztóvá válni. Az élelmes talián karmester azonban feltalálta magát. Kihirdette, hogy Magdalena Szkalkin rosszul lett, helyette más számokat fognak előadni s kárpótlásul az elmaradt érdekes számért, egy órával megtoldják a szerenád idejét.

Az idegenek előtt — kik Marusztával nem sokat törődtek — élénk tetszést keltett e kijelentés és hangos tapssal kérték a további számokat.

A kar énekelni kezdett. Lágy hangok játszadoztak a csöndes hullámok fölött. A tenger sötét tükrén versenyt táncoltak csillag- és lampionfények. Ringó gondolákban mámorral telt szívek ábrándoztak.

Carlo Perini egyedül ült elborult arccal az egyik gondolában. Fülében visszacsengtek Marusztát utolsó szavai:

— Énekelni és táncolni és beletáncolni a hullámok közé...

— Úristen, csak nem?!

A léha emberek gyávák szoktak lenni. Gyávák és néha babonások is. Perini a hullámokra nézett és megborzongott. Hátha Maruszjá ott jár haláltáncot a hullámok alatt...

Ijedten kapta el tekintetét a sötét vízről. Önkéntelenül felpillantott az égre.

Az égbolt tiszta volt és kék. Mélységes kéksége szinte ragyogott a csillagfényekben. Ragyogott, de hallgatott. Nem adott választ a hozzá felnézőnek. Oh, az ég, az tudja őrizni titkait!!

NYOLCADIK FEJEZET.

Az augusztus ritka hőséget hozott Rómának. Az idegenek száma is mintha kissé meggyérült volna. Estére megélénkültek és megszínesedtek az utcák, de nappal hűs szobákban pihentek a „zarándokok“. Kende Márta kis társasága is kimerült. A fiatal asszony és a jogásziú versenyt aludtak. Márta a szállodaszoba lehúzott redőnyei mellett írta tárcasorozatát lapja részére. Csak a plébános tartott ki és reggeltől estig járta a kegyeletes helyeket. Vacsoránál azonban találkoztak.

— Holnap fogjuk elvégezni gyónásunkat a San Pietróban — jelentette az üdvözlő kézfogás után rögtön Olga, mintha szükségét érezné annak, hogy igazolja „vallásosságát“ a pap előtt.

— Talán halasszák el még két nappal.

— Miért?

— Először azért, mert addigra itt lesz még egy kis magyar csoport és jobb ha azokkal jutunk be a Szentatya elé. Jó volna pedig, ha aznap járulnának a szentségekhez, amikor az áldást kapják.

— Helyes — örvendett Olga. — Az igazat megvallva, úgymint sajnáltam volna holnap reggel elmulasztani Tivolit. Pompás kirándulásnak ígérkezik.

— És másodszor — folytatta konokul a plébános, nem törődve azzal, hogy elfelejtettek érdeklődni érvelésének második része iránt, — másodszor a még hátralévő három nap alatt jobban is tudnak elkészülni a szentgyónásra.

— Úristen, három napig készülni?! — nevetett föl Imre. — De mit gondol plébános úr? Három óra alatt egy hatszoros apagyilkos is elkészülhet a gyónására!

— Oh, az egy perc alatt is elkészülhet, mert az nem akar többet a gyónástól, mint tettének kísértő árnyától szabadulni.

— Hát nem mindenki azt akarja? — szólt bele Márta.

— Mindenesetre ezt is akarja mindenki. De van olyan is, aki ennél többet céloz.

— És mi az a több?

— Azt nem nekem kell megmondani.

— Hát kinek?

— Az isteni kegyelemnek.

Kende Imre már únni kezdte a komolyra fordult beszélgetést.

— Jaj plébános úr, hagyják a prédikációt a szószékre! Elég ha a szószék alatt kitarunk a hallgatásban. De az asztalnál inkább enni akarunk.

— Hiszen ehét öcsém — felelt kedélyesen a pap. — Gusztus dolga, ki melyik táplálékra helyezi érdeklődésének súlyát.

— Már pedig az én gusztusomat ez a mártásos hal sokkal jobban ingerli, mint a prédikáció!

— Imre, ne nyelvelj a plébános úrral — szólt közbe Olga azzal a hanggal, amellyel anyák intik le a kisgyerekeket. A nagy fiú vissza is vágott volna, ha a plébános enyelgő hangon el nem üti a vita kiélesedését.

— Ne bántsa Imrét, hiszen nem sértett meg. Inkább kívánjunk neki jóétvágyat a halhoz. No öcsém, vegye ki ezt a nagy darabot.

A fiatalember elé tartotta a kis ezüstitálat.

— Nagyon engedelkeny plébános úr ezzel a rossz fiúval — mosolygott Olga.

— A jó Isten is engedelkeny velünk s nem erőszakolja ránk ajándékait, hanem kinek-kinek azt adja, amit kér. Az egyiknek nagy szívet — a másiknak nagy világosságot — a harmadiknak téli melegruhát és kenyeret — a negyediknek tengeri halat mártással. Imre ezt az utóbbit kéri — hát vegyen és merítsen bőven a jó mustáros mártásból.

Imre kissé zavartan nevetett, mialatt a tálból kanalizott. Érezte, hogy alul maradt. De hogy miben és miért, annak nem volt öntudatában. Márta hallgatott az egész vitaalkozás alatt. Mindjobban elnehezült a szíve és sírni szeretett volna.

Amikor a pap eléje is tartotta a tálat, megkérdezte:

— Nekem is a mustáros hal jut osztályrészül?

— Az Öntől függ, hogy mit kér. Kaphat halat is — és kaphat mást is...

— Már megint filozofálni kezdenek?! — türelmetlenkedett Olga.

— Dehogy kezdenek — morgott Imre. — Nem kezdik, hanem folytatják, mert mindég azt teszik, ha együtt vannak.

— Te hallgass, mi pedig beszéljük meg a holnapi programot — vágott el minden továbbit a fiatal asszony. — Velünk tart plébános úr Tivoliba? A német házaspár is velünk lesz, akikkel tegnapelőtt ismerkedtünk össze.

— Köszönöm szépen, de most már nem csatlakozom. A három utolsó napon a saját útjaimat járom.

— Kocsin, vagy autón? — kérdezte naivul az asszony.

— Óh, bizonynal gyalog, sőt talán térdencsúszva is — szúrta bele Imre.

A plébánost nem hozta ki nyugalmaiból a gúnyolódás.

— Valószínűleg mindkettőjüknek igaza lesz. A Santa Sca.ára térdencsúszva megyek föl, a közeli templomokba gyalog és egylovason, a falakon kívüliekbe autón. Nem az a lényeges, hogy „min” — hanem az, hogy „hogyan”. A keretek változnak koruk szerint, a módok maradnak a régiak. Lehetnek autón járó Szent Pálok és bérpaloták ötödik emeletén lakó Magdalai Máriák is. Bocsánat — megint filozofálni kezdünk. Tehát a holnapi program nekem a zárándoktemplomok megjárása, Önöknek Tivoli. Ajánlom a fizenkettes villamost a Piazza Veneziáról, amely a Porta San Lorenzóhoz visz; ott van a helyiérdekű vasút állomása.

— Oh köszönöm! Jegyezd csak Márta: fizenkettes és Piazza Venezia..

— Lehet, hogy én sem megyek — szólt csöndesen Márta.

— De miért?!

— Talán én is inkább a magam útait járom az utolsó három nap alatt. No, de majd még otthon megbeszéljük. Imre kérlek, add ide a Baedekert. Hadd lássuk, nem hagytunk ki érdemlegebb helyet?

Ügyesen átsiklott más tárgyra és a beszélgetés a képtárakra terelődött.

Vacsora után rögtön visszavonultak. Korán akartak lefeküdni, hogy a kirándulók korán is kelhessenek.

Márta elhatározta, hogy lemond Tivoliról. A plébánosnak igaza van. Az utolsó három nap Rómában maradjon a lelkieké.

A hallban azonban a német házaspárral találkoztak. Megkezdődött az élénk ostrom.

— Okvetlenül velünk kell tartania!

— Hisz ez lesz a legkellemesebb nap, az egész itt töltött idő alatt.

— Na már csak — Rómában tölteni két hetet és Tivolit nem látni — absurdum!

— Meglássá, milyen impressziókat nyer majd — vágta ki az utolsó kártyát a német. — És egy írónőnek szüksége van arra, hogy minél többet lásson.

Márta megadta magát. Másnap csatlakozott a kirándulókhoz, azzal az erős elhatározással, hogy az utolsó két nap lesz egészen az Istené.

Utolsó előtti nap megjött az új csoport. Délelőtt találkozás, kérdezősködés. Márta jó ismerősre akadt, aki hazulról hozott üzenetet.

— A kultúr tanácsos üzeni, hogy okvetlen számít vetített-képes előadásaidra. A jövedelem persze a tervezett házra megy. Elhoztam a képsorozatok címeit is, hogy pontosan tudd, miről kell majd beszélned.

Márta átvette a sorozatot. Pár olyan számra akadt, amelynek tárgyát nem tekintette meg. A délutánt arra szánta, hogy autótakszin bejárja ezeket a helyeket is. Elvégre legfontosabb, hogy elsőrangúan sikerüljön otthon az előadás, hiszen szent célra megy a jövedelme.

Aznap csak futólag találkozott a plébánossal.

— Készül-e a holnapi napra? — kérdezte a pap. — Szent nap lesz. Szentgyónás, áldozás az apostol sírja fölött — azután Krisztus földi helytartójának áldását fogadja.

— Oh hogyne, gondolok rá. De még nem volt időm, hogy intenzívebben készüljek. Tegnap mégis el kellett mennem Tivoliba. Hiába, íróembernek fontos az impresszió. És valóban sokat merítettem.

— Nem gondolja, hogy Isten Szívéből még többet meríthetett volna?

— Igen. De hát... De gondoltam, még két egész nap van. Persze arra nem számítottam, hogy délelőtt ismerősök fognak le.

— Milyen érdekes! Ismerősöktől oly könnyen engedjük lefogni magunkat és az Úr Jézustól olyan nehezen. No, de hiszen azért baj nincs, csak ép megjegyeztem ezt az érdekes pszichológiai tünetet. De ha már megengedi, hogy tovább gyóntassam: és ma délután?

— Tudja plébános úr, hogy igazán a legszentebb cél javára akarok otthon előadásokat tartani. Ezeknek tárgyaihoz kellett még megnéznem pár helyet. Azt hiszem, ez már igazán a legszükségesebb volt. A szent ügy kívánta így.

— Én meg azt hiszem, hogy a legszükségesebb minél közelebb jutni az Úristenhez és azután az Isten közelségében már könnyebben intéződnék általunk a szent ügyek is. De hiszen azért így is jó volt.

Plébános úr nagyon szigorú!

— Nem vagyok szigorú. Ha szigorú volnék, nem tenném mindenhez hozzá azt, hogy azért így is jó. Ami nem rossz, az mind jó és ha megjegyzem, hogy van a jóban is jobb, azzal nem hirdetem ezt a jobbat kötelezőnek. Itt már szabad a választás. Ahogy Imrének is mondtam: gusztus dolga. Egyiknek a hal kell mustáros mártással, másiknak a költői impressziók, harmadiknak a tökéletesség az Isten Szívének közelében. Mindegyiket szabad

kívánni, mert mindegyik Isten adománya, hogy ki — mivel éri be ezek közül, az már — ismétlem — gusztus dolga.

Márta hallgatott. Felelni még önmagának sem tudott volna, annál kevésbbé másnak. Különben is társasága várta már és el kellett, hogy köszönjön a plébánostól.

Azt azonban erősen föltette magában, hogy este se a hallba, se az étterembe nem megy le, hanem a rávirradó szentnapra fog előkészülni.

Ez a terve sem sikerült. Imrének az az ötlete támadt, hogy páholyjegyet szerzett egy operához. Az egész társaság örömkítőréssel fogadta.

— Na hát ez okos gondolat volt!

— Mégis csak van eszed Imre.

— Ha Imre rá nem gondol, végigiártuk volna a muzsika művészetének hazáját, anélkül, hogy eredeti olasz operát olaszoktól hallottunk volna!

— Képzeld Márta, ha otthon megkérdeznék s művész létedre be kellett volna vallanod, hogy hetekig voltunk Itáliában s nem tudjuk milyen a talián színház.

Ezt Márta is belátta és elfogadta a páholyjegyet.

Késő este értek haza. Mindketten álmosak voltak. Olga inkább fáradt, Márta inkább lehangolt. A fiatal asszony ásítva jegyezte meg:

— Szólj kérlek a pincérnek, hogy korán költjön. Idejére ott kell lennünk a Pietróban, hogy sorra kerüljünk. És még készülni is kell.

— Igen, még készülni is kell — felelt szomorúan Márta és elnehezült a szíve.

Vajjon miért?

Most kérdezni kellett volna önmagát és felelni kellett volna önmagának. De egyiket sem akarta, mert akkor sírni kellene... Már pedig az ő szíve is ugyanazt mondja hevesen dobogó tiltakozással, amit állítólag az a velencei chansonette szokott mondani:

— „És sírni nem akarok!”

Az önmagára való eszmélésre azonban ideje sem maradt volna, mert Olga váratlanul fölkiáltott:

— Márta! Gyere és olvasd!

A fiatal asszony egyszerre megváltozott. Álmosága eltűnt, szeme csillogott, arca kipirult, valósággal lázban égett egy perc leforgása alatt.

— Olvasd — ismételte és átnyújtotta a kezében remegő velencei képeslapot.

Márta átfutotta és maga is meglepődött.

— Ah, hát ennyire komoly?

— Te is olyan komolynak tartod?

— Hogyne. Ismerem Perinit, mint a tenyeremet. Amilyen gavallér, ép olyan üzletember, akinél minden ki van számítva. Még a gondolatjelek is. A sok gondolatjelet kiszámított céllal tette oda.

Olga arca kissé elborult.

— Azt mondod, hogy számító ember?

— Igen, de azzal nem akarok rosszat mondani. Akinek számító esze van, annak lehet amellet jó szíve is. És Perini nagyon jó fiú.

— Szereted?

— Hogyne. Mint régi jó pajtást. Hiszen tudod, évekkel ezelőtt Fiumében, hogy összecimboráskodtunk.

— Tudom — felelt most már szomorúan Olga és hirtelen sírvafakadt.

A leányt sem túlságosan meg nem lepték, sem túlságosan meg nem hatották e könnyek. Ismerte jól sógornőjét. Láttá sírni majd mindennap. Sír, amikor férjét temették és sír amikor elrontják a varrónők a ruháit. Gyakran sír a templomban és az oltárnál, de ép oly gyakran sír egy-egy megható regényfejezetnél, vagy színházi jelenetnél. Őszintén sír a szegény- és árvagyerek közötti, de ép oly őszintén tud megsíratni egy-egy elmaradt jó mulatságot is. Azért inkább közömbösen, mint részvétellel kérdezte:

— Miért sírsz most?

— Ha te szeretted Carlót — zokogta Olga —, akkor én lemondok róla.

Márta bontogatni kezdte vastag hajfonatát és közben nagyon szárazon felelt:

— Ugyan kérlek, mire való ez a jelenet? Mintha még nem lett volna köztünk szó arról, hogy szívesen mennél Perinihez s mintha nem hallottad volna már ép annyiszor, hogy nincs kifogásom ellene.

— De én nem akarom, hogy szenvedj miattam. Nekem fájna, hogy fáj neked.

Nem is sejtette, hogy öntudatlan önzése leírásának milyen világos és rövid vázlatát adta le e szavakkal, Mert kétféle önzés van. Kegyetlen, tudatos — és alkudozó, öntudatlan. Az előbbi a maga érdekét keresi és átgázolva mindenben, nem bánja, ha feljajdul az az eltiport valami. Az utóbbi is a saját érdekeit keresi, de szeretné, ha minden önként eltávolodnék útjából, hogy ne kelljen átgázolni s jajgatást hallgatni. Hogy maga térjen ki, arra nem gondol, hanem igyekszik a szálakat úgy szövögetni, hogy feljajdulás nélkül térjen ki a másik.

Olga az utóbbiakhoz tartozott. Márta félig tudta, félig csak inkább érezte ezt. Azért, amilyen jól tudta azt, hogy sógornőjének lemondását még nem kell véglegesnek venni, ép úgy elhitte azért azt is, hogy az asszony nem akar neki szenvedést okozni.

— Nézd Olga, — szólít most már enyhébb hangon —, te jól tudod, hogy én az áldozatos életet választottam. Lemondok az egyéni boldogságról magasabb érdekekért és szentebb célokért. Azért lemondok az emberekről is, akiket szeretek és nem fogok férjhez menni soha.

Könnybeborult a szeme. Meghatódott a saját szavaitól. És nem vette észre, hogy pózol. Pózol, mert hiszen boldog a maga poetikus körében és más emberek szeretetéből él, tehát sem a szeretetről, sem a boldogságról nem mondott le. És pózol áldozatának sejtetésével is, mert Carlo Perini ha jó pajtása volt is, ha néha át is villant agyán, hogy hogy is lenne az, ha hozzámenne — nem nőt azért a szívéhez és ha rákerül a sor, nem is tudta volna hitvestársául választani. Egyáltalán a szabad élet és az a bűvkör, amelyet városának hódolata és többek rajongása szőtt személye köré, nagyon kielégítette és nem igen roskadozott még válla a kereszt súlya alatt.

Most mégis elhitte a saját szavait és élvezte a meghozott képzelt áldozatnak összes édességeit. Lágy hangon folytatta:

— Csak légy boldog vele Olga... Én egyedül fogom végigküzdeni az életet s örülni fogok, ha titeket boldognak látok.

Az asszony most már a leány vállára borulva sírt tovább.

— Oh te nemes lélek... Te szent... Mindig jobban csodállak... Köszönöm szívem... De ugye azért te is boldog leszel?!

— Hogyne. Mások boldogsága fog engem boldogítani.

Nagyon szépen mondta. Át is érezte. Meg volt elégedve önmagával.

A jól elintézett ügy után hamarosan nyugovóra is tértek, hisz másnap korán lesz a felkelés. Mert gyónni *kell* a San Pietróban.

Másnap korán is keltek, de sokáig öltözködtek. Fel kellett készülni a pápai kihallgatáshoz. Mártának különösen, mert egyik díszkötésű művét fogja átnyújtani a Szentatyának.

Így elég későn értek a San Pietróba. Már csak néhányan álltak a magyar gyóniatószék körül. Sietve kellett elkészülni a szentgyónáshoz.

Mártának eszébe jutottak a plébános szavai és elszégyenkezett. Valóban, a jó Istenre marad mindig a legkevesebb idő. De arra már nem ért rá, hogy e gondolatokkal foglalkozzék is, mert sorra került a gyónók között.

Félóra múlva „Domine, non sum dignus”-ra csengettek a San Pietró szentségkápolnájában.

A középhajóban jöttek-mentek, álldogáltak és nézdegéltek az emberek. Volt aki fönt a kupola belsejét nézte, volt, aki a padlón a hosszúságok méreteit vizsgálta; legtöbb az építkezés stílusát és a képeket nézegette szakértelemmel. Nagyrészt háttal álltak a szentségkápolnának, ahol misztikus fehérségében ott állt asztalánál Jézus és a pap kezei által fölemelve, végignézett vendéglátóinál, a híveknél, kik meghívták műremeknek épített templomuk oltárára, de rá gondolni most elfelejtene.

„Domine, non sum dignus...” Uram, nem vagyok méltó... veri mellét egy kis csoport inkább ösztönszerűleg, mint öntudatosan. Nehányan lopva az órájukat nézik, hogy lesz-e idő még reggelire a Vatikán előtti gyülekezésig — mások figyelik a csoportban ismerőseiket, hogy el ne szakadjanak egymástól —, többen meg vannak ihletve önmaguktól, hogy Szent Péter bazilikájában áldozhatnak és a jámborabbak a búcsúimát végzik, hogy elnyerjék az engedélyezett búcsúkat.

„Domine, non sum dignus” — hangzik másodszor és a többi közt odatérdel Kende Márta is az oltár elé. Sógornője megszorítja a kezét és odasúgja: „Imádkozz a boldogságunkért”. — A leány bosszankodva piszenti le, rösteli az ismerősök előtt. Közben körülnéz, hogy hol van Imre. Megígérte a fiú, hogy itt lesz, csak nem maradt le mégis? De nem — csak nem vette észre az áldoztatást, annyira elmerült két fekete bőrű úr figyelésében, akik műértően álltak egy kép előtt. De már meglökik és siet az áldoztató korláthoz. Ezzel Márta is megnyugszik, keresztet vet és áldást kér terveire, a nagy „alkotásokra”, amikor fölemeli fejét a Misztérium fogadására.

„Domine, non sum dignus” — hallatszik harmadszor is és akkor sikoltásszerű hang felel rá:

— Jézus! —

Mindenki fölnéz. Egy női alak térdel hátrább — a többi mögött, szegényes fekete ruhában. Fején csak fekete fátyol, amely úgy beleomlik homlokába, hogy két égő szemén kívül alig láttat mást arcából. A két égő szem pedig elragadtatással függ a fehér Krisztustesten — elragadtatással és fájdalommal. Az a szempár mást nem lát, csak Jézust. Nem látja a templom művészetét, nem látja az embereket, nem látja önmagát sem. Semmit sem lát, csak Jézust. Az a hang nem kér semmit: sem boldogságot, sem sikert, sem alkotásokat — csak egyet: hogy fogadják el a szívét.

— Jézus! — ismétli hangosan, teljesen önfeledten és akkor már hangjában valami kimondhatatlan fájdalom is cseng. És

utána felzokog hangosan — leborúl a földre, csókolgatja a megtaposott köveket míg egész teste szinte vonaglik... Úgy csúszik föl az oltárlépcsőre a pap kezével nyújtott Jézus felé.

A pap egy pillanatra zavarba jön és megáll. Azután hirtelen elhatározással odalép és megáldoztatja az asszonyt.

Az asszony szinte összeroskadva marad azon a helyen ahol megáldoztatták. Mintha nem tudná — nem akarná soha többé elhagyni Jézus lábanyomát. Könnye még patakszik — senkit nem lát, semmit nem hall s remegő ajkai mégegyszer félhangosan mondják ki: Jézus.

Azután elhallgat... Az áldoztató lépcső sarkára roskadva marad, arca kezébe temetve s ujjai közül szivárognak tovább a könnyek.

Köröskörül sugdos a megzavart csoport.

— Bolond!

— Hiszterika!

— Ki kell vezetni.

— Hogyan lehet az ilyet megáldoztatni?!

— Hát vak az a pap, hogy nem látja, milyen félbolonddal van dolga?

Olga is odasúg sógornőjének:

— No de ilyet! Hogy a pap megáldoztatta! Ugye bolond lehet?

— Azt hiszem hiszterika — veti oda megvetően a leány.

*

Amikor a Vatikánkert előtt gyülekeztek a pápai kihallgatásra készülők, páran még mindig a templomi jelenetet tárgyalták.

Özvegy Rátkayné a plébánosnak akarta elbeszélni, de az közbevágott:

— Láttam magam is. Ott voltam hátul, amikor áldoztak.

Márta is közbeszólt:

— Csodálom, hogy a pap megáldoztatta, pedig egy pillanatra habozott.

— Bizonyára a Szentlélek irányította így. Én is megáldoztattam volna.

— Egy félbolondot?! — ámult el Márta.

— Miért legyen félbolond? Ki tudja — talán rendkívüli kegyelmeknek birtokosa — vagy talán most megtért nagy bűnös, akit önfeledtté tett az Isten irgalma. Egy biztos, hogy szereti Jézust.

— Honnan tudja?

— A könnyekből és a hangból, ahogy kimondta „Jézus”. És a csókokból, amelyeket bizonyára nem a padlónak szánt.

Mondja Márta, maga mit adott Jézusnak, amikor szívébe fogadta? Hány könnyet hullatott és hány csókot szórt a lábaira?

Márta elpirult. Kérni kért, de adni — mit adott? Kitérőleg felelt.

— Hogy jutnak plébános úrnak az eszébe mindig ilyen mélybe vágó kérdések?

A plébános szelíden mosolygott:

— Ezt a kérdést nem én találtam ki. Csak idéztem az Evangéliumból. Emlékszik, amikor Magdalai Márián megbotránkoztak az írástudók és farizeusok? Ha a mai kor nyelvén beszéltek és gondolkoztak volna, bizonyára azt mondják: ez a nő hiszterika. Mert azok, akik csak szónokolni és magyarázni tudnak, de szeretni nem, természetesen meg sem értik azt, aki szeretni is tud. Óh, Mártácska, higgye el, az Evangélium megismétli önmagát! Ma is sokan vannak Jézus asztalánál, akik szeretetet nem adnak neki. És ha egyszer látunk egyet, aki nagyon szeret — mért vessünk követ rája?

*

Mire késő délutánra hazavetődött az agyonfáradt társaság, képeslap várta Mártát és Olgát. Velencéből jött Carlo Perinitől, sokatjelentő szavakkal sürgetve érkezésüket. Az asszonynak írta a lapot, de a végén az üdvözlét mellett üzenet volt Mártának is:

— „Igaz, egy veneziai szenzációt is írok, amely tudom, hogy Mártát különösen érdekelni fogja. Maruszcja, az orosz chansonette eltűnt. Azt hittük először, hogy öngyilkos lett. Akkor kiderült, hogy — képzelje! — megtért és Rómában vezekel!”

KILENCEDIK FEJEZET.

Amit Kende Márta sehogy sem tudott megérteni a képeslap rövidke soraiból: „Képzeld, Maruszzá, az orosz chansonette megtért és most Rómában vezekel“ — azt más sem tudta megérteni. Azok sem, akik jobban ismerték és többet tudtak megtéréséről. Azt csak az Adria hullámai tudnák elmesélni, amelyek tanúi voltak annak a bizonyos sötét éjszakának...

Oh, az az éjszaka nagyon, de nagyon sötét volt! A Stella bárka, amelyen kínos feszültséggel várták Maruszzát, ki volt ugyan világítva sokszínű lampionnal, de a fényük nem jutott el a messze San Leon lagunáig, ahol a várakozó gondola ringott s még kevésbé a chansonette szívéig, aki magába merülve állt a lépcsőfokon.

A hajóslegény már sokkalni kezdte a várakozást és felkiáltott:
— Signorina, indulhatnánk már!

Választ nem kapott. A legény azonban ismerte a szeszélyes énekesnőt s azért nem lepte meg túlságosan a különös helyzet, hanem megadással ült vissza a csónak orrába s unaloműzésből bele-belepacskolt evezőjével a hullámokba.

Magdalena Szkalkin pedig csak állt és állt... Gyöngyös ruhája villogott a rásütő holdvilágban, sötét fürtjei közt legszebb gyémántdiadémja csillogott, nyakán és karjain is sziporkáztak az ékszerek. De mindennél jobban tüzelt a szeme párja...

Égő szemsugára belevágott a tengert takaró égpalástba:
— Te éjszaka, ma csodákat fogsz látni és hallani!

A tenger engedelmesen pihent altató dajkájának: az ének simogató keze alatt s mintha csak álomban suttogta volna utána csobogása:

— Csoda... csoda... csoda...

Vagy talán inkább kérde:

— Csoda?...

— Igen — pihegte Magdalena Szkalkin agyonzaklatott szíve — ma éjjel csoda lesz... Ma olyan hangokat fognak beinni hullámaid, amilyeneket eddig még sohasem... Ma éjjel csoda lesz az ének és csoda lesz a hárfapengefés... Ma éjjel a csillagok bámulni fognak táncomon, amelyet a ringó bárkában

lejteek el... Ma éjjel a milánói gróf szerelmet fog vallani egy koldus chansonette-nek... Hahaha!... És az a bolond kis Perini azt hitte, érte lesz a mai éjszakám, pedig nem érte lesz, hanem egy nagyobbért...

Mintha igen-igen mély sóhaj fakadt volna föl a hullámok mélyéről:

— Ki a nagyobb?

Legalább is Magdalena Szkalkin lelke hallotta a kérdést. A tenger és az éjszaka és az égbolt és köröskörül is minden csak ezt kiabálta:

— Ki a nagyobb?

Sőt harsogott rá a válasz is kívülről és belülről és mindenhonnan:

— Az a nagyobb, aki jobban szeret.

Óh jaj... és tudja tovább is... Az a legnagyobb, aki legjobban szeret; az felül van a milánói grófon, felül van a királyon, felül van mindenben... Az a legnagyobb és legjobban szerető uralkodik az egeken, de az égből a földre jött le, hogy szeressen... Mindenkinél jobban szeressen. Óh jaj... azt a legnagyobbat és legjobban szeretőt már kezdi messziről ismerni pár szegény asszonynak szavaiból és szeretetre öröksomjas szíve öntudatlan vágyódásából... Jaj-jaj... ahhoz kellene menni, de akkor az Ó lábainál mindig csak sírni kellene és Magdalena Szkalkin sírni nem akar — —

Azért inkább felvette a gyöngyös ruháját és a legszebb diadémot és a legcsillogóbb gyémántokat. Azért inkább csodálatos szépen akar az éjjel szerepelni és meghódítani mindenkit... Azért akar ma éjjel féktelen és csodálatos lenni. Azért, hogy — felejtse!... Hogy felejtse azt a Valakit, aki őt hívja, de akinek a lábainál sírni kellene, folyton csak sírni és Magdalena Szkalkin sírni nem akar!

— Signorina, le fogjuk késni az éjfélt, tizenkettőre pedig várják — vágott bele a lélek szavai közé nyersen a hajóslegény érdes hangja.

Maruszjá felrezzent.

— Mi közöd hozzá?! — kiáltott vissza durván. Durva volt, mint ahogyan durva a beteg, akinek mindene fáj, amikor csak kisujjal is érnek hozzá.

Pedig a maestronak igaza van. Miért nem száll be a gondolába? Miért nem indul hát megtartani a csodás szerenádot? Miért nem indul már elbűvölni mindenkit és meghódítani a milánói grófot?

Mert valami lefogva tartja... Annak a hívó hangja, aki mindenkinél nagyobb és aki mindenkinél mérhetetlenül jobban tud szeretni.

— Ja...a...aj...

Magdalena Szkalkin felnyögött... Szeretni... szeretni... szeretni... Úgy, ahogy csak az Isten tud és ahogy csak az Istent lehet... De jaj... ahhoz mindig csak sírni kellene és Magdalena Szkalkin sírni nem akar...

Azért énekeljünk és kacagjunk és legyünk továbbis rosszak, hogy feledjük a bűnbánatra hívogató szót... Ha ugyan feledni lehet...

— Lehet?!

Felnézett az égre. A hold felhő mögé bújt, de a csillagok tiszta fénnel világítottak le. Az igazságot tükrözte tiszta fényük:

— Az Úr szavát feledni nem lehet...

Aklhez a legfőbb szeretet egyszer szólt, az már azt a szót feledni nem tudja soha. Legfeljebb elfut a visszhangjától, de el nem feledi.

— Igen, de hová fusson?!

A Stella bárka nagyon közel van... Milánó is közel... A föld másik sarka is közel. Messze csak egy van — a halál!

Hogy volna például, ha most belépve a gondolába, úgy „véletlenül“ félrelépne? A maestro utána ugrana, de ő visszalökhetné a segítő kezét s beverhetné magát a mélyre... Oda le — le — le... Ahol majd vár a halál...

Hogyis volna az?

Egy lépést tett előre s kivágott lakkcipője orrát belemártotta a vízbe. Lábfejn átnedvesedett a selyemharisnya és egész testében megborzongott.

— Jaj nem... Így gyáva hozzá... Majd inkább a mámor közepén... Kacagni és dalolni és táncolni... És beletáncolni a hullámok közé...

— Maestro!

A hajóslegény fellélegzett.

— Na végre! Mehetünk?

— Igen... De nem... Várj. Még egy pillanatig!

Hátralépett és végignézett a tengeren. Mintha kis villanylámpák égtek volna a mélyén, úgy tükrözte vissza a csillagokat. Ezeken a csöndes habokon surrannak a gondolák a bűnök felé... De ugyanezekon suhannak a szegény halászbárkák és a zsúfolt vaporettak a templomok felé is, hogy ahhoz a legjobbban szerető Istenhez vigyék az embereket. Antóniát, a szegény lavandáját és beteg öreganyját és a házbeli kis gyermekeket és még sokakat... Óh, oly sokan és sokan mennek oda és csak ő nem mehet... Mert Antónia és a beteg öregasszony és a kis gyermekek és azok a templomba siető többiek tiszták, jók, nemesek... De ő piszkos és bűnös és nyomorult... Jaj-jaj, de milyen piszkos és milyen

nyomorult... Ő — Magdalena Szkalkin legfeljebb csak azért mehetne Jézushoz, hogy megmutassa a lelkének szennyes rongyait és azután sírjon előtte... Sírjon, sírjon — sírjon... Mindig csak sírjon...

Egyszerre minden nagyon elcsendesedett. Magdalena Szkalkin legalább így hitte. Pedig dehogy. Hiszen csend volt azelőtt is, nem volt minek elcsöndesednie. A hullámok halk csobogása pedig most sem szűnt meg.

És Maruszjá mégis úgy érezte, hogy minden nagyon, de nagyon elcsendesedett; a kimondhatatlan nagy csendben pedig az önszíve dobogja:

— Jézus!

Nem — nem! Nem halhat meg, mielőtt azt a Jézust közelelről meg nem ismeri... Kell — kell — muszáj Jézust megismerni! Óh jaj — Magdalena Szkalkin nem tud szeretet nélkül élni és nem tud szeretet nélkül meghalni... Muszáj megkeresni azt a szeretetet, amelyre a bűnök, piszkok és örvények közt is kisdéd kora óta sajogva vágyott a szíve... Azt a szeretetet, amelyet nem tudott megadni ember és világ...

Messzebről tompa kongást hozott az éji szellő... Az ércember üti el a tizenkettőt.

A hajóslegény most már türelmetlenül szólt fel:

— No, tessék. Máris megkéstünk. A Stellán most kezdik a szerenádót.

Maruszjá megborzongott a Stella szóra. Kimondhatatlan undor remegett át a lelkén. Láttá a lampionos Stellát és a chanssonetteket és az ének bűneit. És látta, borzasztóan látta a szennyes, nyomorult egész életét, a piszkos rongyokra tépett önlelkét.

Elrémult. És ő akar a legszentebb isteni szeretetéhez futni? — Ő akar Jézushoz menekülni?...

Óh jaj... ha oda már nem mehet! Akkor hová? Vissza a Stellára a lampionok közé? Nem — nem! Jaj nem... Oda soha többé!... Akkor inkább a halálba. De amikor nem akar meghalni anélkül, hogy meg ne ismerje közelelről Jézust!

Kimondhatatlan gyengeség fogta el. Feje és karjai lehanyatlottak. Teljesen elerőtlenedett. Leült a lépcsőre és csendesen sírni kezdett.

A hajóslegény a lépcsőhöz lökte csolnakját.

— Signorina, mi baja? Rosszul lett?

Igen-igen szeliden és halk, bocsánatkérő hangon suttogott a sírásban el-elcsukló válasz:

— Jó Maestro, kérlek szépen hagyj magamra. Gyere el holnap és kifizetem a tartozásomat. Én most hazamegyek.

— Talán vezessem Signorina?

— Nem, köszönöm Maestro. Menj szépen a dolgod után, talán lesznek még utasaid. Hazamegyek magam.

Felemelkedett és sírva, remegve, imbolygó lábakkal indult felfelé a lépcsőkön. A könnyei visszatartóztathatatlanul ömlöttek. Maga sem tudta, mit gondol, mit érez. Csak azt az egyet tudta, hogy nem fog a Stellára menni soha többé... Hanem elmegy Jézushoz és ha nem örvendhet is Jézussal, mint a jó Antónia és a többi jók, hát akkor sírni fog előtte. Sírni, sírni és mindig csak sírni. Mert ő nem tud meglenni szeretet nélkül s most már tudja, hogy a szeretet ott van Jézusnál. Hát oda megy hozzá minden bűnével és lelkének összes rongyaival. És megmondja Jézusnak, hogy ne nézzen rá, mint ahogy néz a többi szép tisztára, mert nagyon piszkos a szíve... Ne is adjon neki semmit, mint ahogy ad a többi jónak, mert tudja magáról, hogy romlott és rossz teremtés... Csak azt engedje meg, hogy ott sírjon nála... Ott sírjon nála egy egész életen át...

Mert Magdalena Szkalkin valóban semmi, de semmi mást nem akar Jézus lábainál, csak sírni, sírni és szeretni... Sírni és szeretni egy egész életen át.

*

Magdalena Szkalkin nem volt teologus és a moralist sem ismerte. Sőt még annyit sem tudott a katolikus hit- és erkölcstanból, — bár katolikus volt — amennyit egy iskolás gyermeknek tudnia kell. Vallását sem nem tanulta, sem nem gyakorolta. Görögkeletiek között élt, sok babonát hallott, látott; spiritisztikát is ismert, de legtöbbször teljesen hitetlen emberek közt volt. A legtisztább vallási fogalmait egy szegény mosónőtől kapta, ami vajmi kevés volt ahhoz, hogy meg tudja érteni saját lelkiállapotát.

Ahogy ott feküdt a padlón könnyek közt vergődve alacsony szobácskájában, a San Leon laguna hullámai mosta öreg házban, nem tudta és nem értette, hogy mi ment és megy végbe lelkében. Dehogyan tudta, hogy mi az a tökéletes bánat és megigazulás. Dehogyan tudta, hogy az isteni szeretet végtelen irgalma már is felölelte. Csak kétfőt tudott. Az egyik az volt, hogy mindent legyőzött szívében a vágy Jézus iránt, aki a legnagyobb szeretet és aki ép azért az egyetlen, akit egész odaadással szeretni érdemes. A másik pedig, amit még tudott, hogy ez a Jézus végtelenül tiszta és szent és azért ő, a legnyomorultabb, rongylelkű bűnös mást nem kérhet Jézustól mint azt, hogy sírhasson lábainál. Sírhasson és sírva szerethessen egy egész életen át.

•

Ennyit tudott csak Magdalena Szkalkin és többet nem. Azt sem tudta, hogyan fog fordulni most már az egész élete.

A modern „megtérők“ ceruzával és jegyzetkönyvvvel térnek meg számítást csinálva, hogy most már miképen is legyen minden úgy, ahogy a megtérés előírt törvényeinek, de azért a saját kényelmüknek is megfelel. Addig-addig számolgatnak, alkudnak, csúrnak és csavarnak, míg végre is egy kielégítő mérleget állítanak be jövőjükbe, amelyben benne van ugyan a gyónás is, de benne vannak saját igényeik is.

Maruszjá ebben nem volt modern. Ő nem számított, nem okoskodott és nem alkudozott. Tudta, hogy neki Jézusnál kell lennie és Jézusnál kell sírnia egy egész életen át és a többi eszébe sem jutott.

De az az Isten keze, amely megfogja a fáról lehulló legparányibb levélkét is, hogy odategye, ahol porából majd tavasszal az új életnek kell fakadnia, lenyult a San Leon laguna hullámaintól ázó öreg falak közé is, hogy tovább intézze annak sorsát, aki most már az övé. Amikor a velencei reggel csókja kezdte csillogóra festeni a lagunák hullámain, szerény és igen félénk kopogás halatszott Magdalena Szkalkin ajtaján.

A chansonette ébren töltötte el — azaz inkább sírta át — az egész éjjelt s most a kopogásra mégis úgy érezte, mintha mély álomból ocsudnék fel. Fölemelkedett térdeiről és körülnézett.

A keskeny, nyitott ablak zöld szúnyoghálóján át szűrődött be a napfény és zöldre festette a szemközti fehér falat és az érintetlen ágy fehér csipketakaróját is. Így van ez minden reggel és olyan a szobácska egész teljességében, mint amilyen szokott lenni minden reggelen. Ép úgy mutatja egy öreg, romlott fali óra álló mutatója konzekvensen a tizenkettőt, ép úgy lógnak végig az egyik fal hosszában szegeken és fogasokon a tarka ruhák, ép olyan sorrendben állnak az asztal körül az alacsony, szalmafonatú székek, mint ahogyan eddig. És mégis Maruszjának most minden olyan új és idegen.

Kábult fejjel néz körül. Mechanikusan képződik csak agyában a gondolat:

— Kopogtak.

Végigsimít a homlokán, próbál gondolkozni.

— Ki kereshet ily korán? Talán a Stelláról jöttek?!

Kínosan rándulnak össze arcizmai. A Stella szóval együtt a bűnös, szennyes mult minden fekete árnyéka besuhan lelkébe. De azután határozottan emeli föl a fejét.

— Ám jöjjenek. Jöjjenek még egyszer és utoljára. Jöjjenek meghallani, hogy egymáshoz nincs többé közünk.

Az ajtóhoz lép és kemény elszántsággal nyitja fel. De azután hirtelen megenyhül az arca, szeme újra teleszökik könnyel és nagyon-nagyon hálás, halk hangon szól:

— Jó Antónia, hát te vagy?

A szegény mosónő meglepetten és megzavarodottan állt meg, ahogy ránézett a chansonettre. Nem tudta felfogni, mi az, amit lát. Ott áll előtte az éjszakák csillaga megdagadt, vörösre sírt szemekkel. Arcán könnyektől megolvadt festékfoltok. Zilált hajából a gyémántdiadém lecsüng homlokára. Pirosgyöngyös selyemruhája összegyűrve, porosan, piszkosan, ahogy a padlón vonaglott benne könnyei között.

— Bocsánatot kérek Signorina — hebegte teljes zavarban a szegény asszony. — Bocsánatot kérek...

Sehogy sem tudott mást kihozni. Magdalena Szkalkin azonban kezénél fogva behúzza és leültette.

— Nagyon jó, hogy eljöttél. A jó Isten küldött hozzám.

— Talán rosszul lett a Signorina és hozzak orvost? — talált végre is egy kérdést Antónia.

— Nem, nem. Mást akarok kérni tőled. De előbb mondd meg, mi hozott ide.

— Óh Signorina, nagyon-nagyon szégyelem, de mégis csak meg kell, hogy mondjam. Más nem segít, de a Signorina olyan jószívú hozzám. Gondoltam megkérem, talán megteszi.

— Csak mondd meg bátran.

— Tudja jó Signorina, a Lidó öreg papja — tetszik tudni az a szentéletű ember, akiről már beszéltem — vezeklő zarándokcsoportot vezet le Rómába. Igen olcsón tudta rendezni s csupa szegény ember megy vele. De nekem még az a kevés sincs meg, ami az útra kellene, pedig egy éve rakosgatok félre erre az útra. Hanem, hogy az édesanyám beteg volt, hát nem gyült össze elég. Most jobban van az anyám és elmehetnék tőle, de a pénz nincs együtt... és... és tetszik tudni... és... és jó Signorina... és...

Belezavarodott egészen. Magdalena Szkalkin kisegítette:

— Nagyon szívesen adok neked pénzt Antóniám.

— Óh, dehogy kérem ajándékba, csak előre. Azután majd lassan, apránként lemosom a kölcsönt.

— Nem mosod le Antónia, hanem elfogadod tőlem ajándékba. De mivel most nekem sincs pénzem, majd elviszed az ékszereimet és eladod.

A mosónő teljesen elámulva, értetlenül meredt rá Maruszjára. Magdalena Szkalkin azonban folytatta:

— Igen, légy olyan jó és intézd el nekem. Sok ékszert adok, mert sok pénz kell nekem is. Veletek megyek Rómába. Ott legalább nem zavar majd senki.

Antónia ámulata csak nőtt. Nem értette a dolgot. Meg-ingatta a fejét.

— Nem értem, mit mond a Signorina.

Magdalena Szkalkin végre is észrevette, hogy a szegény asszonnyal nyiltabban és világosabban kell beszélni, ha meg-értetni akarja magát.

— Nézd Antónia, tudod, hogy én nagyon bűnös nő vagyok. De te beszéltél nekem arról a Jézusról, aki mindenkit nagyon szeret és akihez a bűnösök is elmehetnek ma is ép úgy, mint amikor a földön járt. Hát én is hozzá akarok menni.

Antonia most észbe kapott. Felragyogott a szeme és hála-telten emelte két kezét az ég felé:

— Istenem, Istenem! Meg akar térni a Signorina? Jóságos Jézusom... Hát valóban?! Rómában meg fog gyónni?!

Amit Maruszjá misztikus lelke csak fátyol mögött látott s csak körülírva tudott kifejezni, azt az egyszerű asszony most kimondta egyszerűen és nagyon is nyíltan. De az egyszerű mondat hozta öntudatra Magdalenában is, hogy tulajdonképen mit akar.

— Igen-igen — kapott a szón. — Meg akarok térni. Elmegyek veletek Rómába, ott legalább nem zavar senki. És útközben ti, jó asszonyok, kioktattok majd arra, ami a legszükségesebb.

— Óh, dehogy tudjuk mi azt, jó Signorina. De elmegyek a papunkhoz. Most, rögtön. És megmondom neki. Nagyon fog örülni. És majd ő fogja útközben kioktatni a Signorinát.

— Hát tedd, ahogy jónak látod. De én mindenképen veletek megyek. Az ékszereket pedig vidd.

Lerángatta magáról, összekapkodta, két kézre fogta, mint a szemetet és úgy nyomta a mosómó tenyerébe.

— Intézd el kérék. Én nem akarok itt már emberek közé menni. A pénzből pedig végy magadnak, amennyi csak kell.

— De Signorina... rémült el az asszonyka, amikor kezeiben látta csillogni a sok drágaságot... Signorina, ezt nem lehet!

— De igen Antónia, ezt lehet. Ez így van és meg kell, hogy tegyed.

— Hogy merjek én annyi drágasággal elmenni?

— Csak menj, menj és intézd el mielőbb.

Antónia tanácstalanul állott. A fejét ingatta és sóhajtozott.

— Óh Istenem, Istenem...

Végre is támadt egy okos gondolata.

— Elviszem ezt is a papunkhoz és megkérem, intézze ő el. Jobban ért hozzá, mint az ilyen tudatlan asszonyka.

— Jól van, Antónia. Tedd, ahogy jónak látod. És azután gyere vissza megmondani, hogy mikor indulunk.

Antónia zsebkendőjébe kötözte az ékszereket és azután gondosan, aggódva dugta a keblébe, kezével is tovább szorongatva. Mielőtt pedig elindultak volna, még egyszer megkérdezte:

— Hát igazán adjuk el ezeket Signorina?

— Igazán.

— És igazán szabad belőle elvenni az utiköltségemet?

— Igen-igen, még többet is.

Antónia szeméből kicsordult a könny.

— Óh Jézusom, de jó vagy. Köszönöm Signorina... Az Isten áldja meg.

Könnyes arcát beletörülte ruhája ujjába és alázatosan lehajolt, hogy megcsókolja az énekesnő kezét. De az megelőzte őt. Elkaptá a mosónő durva kezét és megcsókolta:

— Köszönöm, Antónia!

A mosónő egészen elképedt. A szó is ajkára fagyott. Még akkor sem tért egészen magához, amikor már a gőzbárka padkáján ülve siklott a Lido felé.

De azután lassan-lassan magához tért ámulatából. Sokkal nagyobb volt a hite és sokkal többet olvasott már a szentek életéből, semhogy ne találta volna magyarázatát a törtéeteknek.

— Magdalena Szkalkin úgy tér meg, mint a szentek. Elad mindent és követi az Úr Jézust. Ahogy az evangéliumban van. És ahogy Szent Ferencről prédikálta Signore D'alby tegnap két hete. S lám az édes Jézus megengedte, hogy épen velem tegyen jót. De jó is vagy hozzám Jézusom.

Keresztet vetett és elkezdte imádkozni a Miatyánkot.

*

Amikor Mária Magdalena Szkalkin Rómában, a San Pietro szentségkápolnájában a velencei öreg pap miséjén valóságos extázisban és hangos zokogás közt megáldozott sokan megbotránkoztak rajta. De még inkább a papon, aki megáldoztatta és a bazilika sekrestyéjében is szóvá tették az ügyet.

Jelen volt Monseigneur Lavotti is, a Rómában s lassan egész Itáliában híressé váló fiatal pap, akinek teológiai s moralist tárgyaló művei oly feltűnést keltettek, hogy szokatlanul korán kapta meg a monseigneur-i pápai kitüntetést. Lavotti igen képzett s igen modern pap volt, akivel vitatkozni nem igen mertek s aki értékének öntudatában igen erélyesen is tudta hangoztatni véle-

ményeit. Most is ő volt az, aki legjobban nekitámadt a velencei öreg plébánosnak. Annál is inkább merte, mert régebből ismerte az öreg urat s így az ismeretlenség sem feszélyezte.

— Kedves Plebános Úr, nagyon blamáltá magát. Az ilyen féleszü vagy hiszterikás alakokat ki kell vezetetni a templomból és nem megáldoztatni. Mindenki megbotránkozott.

Az öreg úr hallgatott.

Monseigneur Lavotti szégyenkezésnek véelve a hallgatást, gyengédebb, pártfogói hangon folytatta:

— Hiszen tudom, hogy Önök, öreg urak, a jószivüknek engednek ilyenkor... De lássa, ez nem helyes, keménynek kell lenni. Nagyon sokat foglalkoztam az efféle megzavart lelkek tanával a pszichopathológiában, elhiheti.

— Óh hisz azt tudom, — felelt végre nagyon szerényen az öreg pap — hogy Monseigneur nagy tudós és igen sokat tanul. Hány éve is foglalkozik a teológiai tudományokkal?

Lavotti azt hitte, hogy az öreg úr zavarában más tárgyra akar térni. Elnézően mosolygott.

— Pappá szenteltetésem óta is már nyolc éve.

— És azelőtt, a teológián?

— Hat évig, mert külföldi iskolákon is voltam.

— Az összesen tizennégy év. És — ne haragudjon Monseigneur a bizalmas kérdésért — azalatt a tizennégy év alatt hány könnyet sírt el a bűneiért?

A fiatal tudós annyira meglepődött e nem várt kérdésen, hogy szinte hinni se akart füleinek.

— Tessék?!

A velencei Lido öreg, kopott papja azonban nem ismételte meg a kérdést, hanem folytatta igen halkán, hogy más ne hallja a sekrestyében lévők közül.

— És — bocsásson meg Monseigneur — azalatt a tizennégy év alatt megtanulta a legforróbb istenszeretet csókját és szentmiséi alatt azzal érintik ajkai az Üdvözítő Testét?

Lavotti arcába vér szökött.

— De kérem...!

— Igen kérem Monseigneur — pardon, csak még egyet... és a tizennégy év alatt a mindenről való lemondásnak és áldozatnak mennyi olaját öntötte ki a Mester lábai elé?

Teljesen elképedve álló tudós paptársától a választ be sem várva, felemelte fejét s kissé emelkedettebb hangon — mintha régi idők prófétája volna az új időkhez — kezdte recitálni Szent Lukács evangéliumát a bűnbánó Magdolnáról:

— „Simon, — vides hanc mulierem? Intravi in domum tuam, aquam pedibus meis non dedisti: haec autem lacrimis rigavit pedes meos, et capillis suis tersit. Osculum mihi non dedisti: haec autem ex quo intravit, non cessavit osculari pedes meos. Oleo caput meum non unxisti: haec autem unguento unxit, pedes meos. Propter quod dico tibi: Remittuntur ei peccata multa quoniam dilexit multum. Cui autem minus dimittitur, minus diligit.“¹

Egy pillanatig szünetet tartott. Azután közelebb lépve a Monseigneur vállára tette kezét; nagy, nagy atyai jósággal szemébe nézett és újra halkra lágyítva hangját már anyanyelvükön fejezte be:

— Igen Monseigneur... Mi írástudók és törvényt ismerők vigyázzunk és imádkozzunk, ne hogy — mert kevesebb bocsátatott meg nekünk — kevésbbé szeressünk. És vigyázzunk és imádkozzunk, nehogy nekünk kevesebb is bocsáttassék meg, mint egy ilyennek, akin megbotránkoznak. Mert ő nem tudja, hogy hogyan kell, de nagyon szeret, míg mi nagyon tudjuk és tanuljuk, hogy hogyan kell, de kevésbbé szeretünk.

Elhallgatott. És a Monseigneur is hallgatott. Mélyen hallgatott.

¹ „Simon, látod ezt az asszonyt? Bejöttem házádba, vizet lábaimra nem adtál, ez pedig könnyel áztatta lábaimat és hajával törülgette. Csókot nekem nem adtál, ez pedig, mióta bejött, nem szünt meg lábaimat csókolgatni. Fejemet olajjal nem kent meg, ez pedig kenettel kenegette lábaimat. Miért is azt mondom neked: Megbocsátatik neki sok bűne, mert igen szeretett; akin pedig kevesebb bocsátatik meg, kevésbbé szeret.“ (Lukács 7, 44–47.)

TIZEDIK FEJEZET.

Nagy halottak szemfedője tragikusabb, mint a névtelen kicsinyeké. Azért olyan szomorú a tenger képe is, amikor felhős ég borul le rája. Mert ha szobánk falának keskeny ablakán néz be a felhő, azt észre sem vesszük — de amikor egy előttünk fekvő végtelen nagy, életet csobogó kékséget takar el, akkor mintha ránehezede a szívünkre is és súlyával elbúsító kérdéseket sajtol föl a mélyből.

Kende Márta szívére is úgylátszik az a felhő üledett le, amely már második napja borongott az Adriának hullámai fölött. Az utolsó pár nap, mely lüktető változatossággal rohant vele tovább egészen a velencei-tengerparti kávéház reggelijéig — e borús reggeli órában mint lelkét ki nem elégítő emlék szállotta meg, amíg kávéját kavargatta a márványasztalkán. Pedig amikor átélte e pár napot, kellemes és felderítő volt és most emléknek mégis nyomasztó.

Vajjon miért?

Igazán semmi sem történt, ami nyugtalaníthatná. Sőt ellenkezőleg. Örökké emlékezetesen szép momentumra is akad a visszaemlékezésben.

Ez a pápai kihallgatás volt. Feszült várakozás a sorban. Szemben állt a hosszú terem ablakával, amelyen át ép a tér obeliszkjének keresztje látszott be. Csend volt és minden szem az ajtóra tapadt. Sokáig kellett várni, fáradt volt és rosszullet környékezte. De akkor felhangzott az ünnepélyes érzésektől tompított „éljen” — megjelent a szentatya fehér alakja és akkor elfelejtett mindent. Fáradtságot, rosszulletet, önmagát. Csak nézte a pápát s könnyes szemmel, remegve várta hogyan közeledik...

Azután letérdelés... A pápa megáll előtte... Megcsókolja az Örök Péter kezét s átnyújtja könyvét... A szentatya pár kedves szót szól és tovább megy, ő pedig az örömtől szinte mámorosan emelkedik fel térdeiről...

Amikor a tömeg közt valósággal kisodródott a Vatikánból s lélegzethez jutott a Szent Péter-tér oszlopsorai közt, azonnal körülvették. Meggratulálták, kérdezték, szinte ünnepelték. Az ismerősebbekkel közös ebédre mentek és igen vígan voltak... Ugyanazokkal fölötték el a délutánt és estét is... Sokat beszéltek

az otthoni dolgokról. Persze ujdonságokat és pletykákat is hallott s leadta a maga kritikáit is.

Este csomagolás — útrakészülés, ami Olga és Imre mellett egy kis veszekedés nélkül sohse járt. Majd az utazás — fárasztó éjjel. Reggel Firenzében nagy búcsúzkodás az ismerősöktől — akikkel hazaküldték Imrét is — és itt elválva a többitől kettesben szálltak át Olgával Velence felé. Fárasztó éjjel után még fárasztóbb nap a vonaton, amelyet telebeszéltek Olga Periniről és jövő terveiről. Majd megérkezés — tolongás — szakadó eső... Perini már mellettük van és szónokol... A vaporette zsúfolt s az emberfejek közt kinézve csak foszlányokat lát az esőverte tenger szürkéségéből. Végül holtfáradtan lepihennek a hotelban.

Reggel sógornőjét pihenni hagyta, maga pedig misére indult a San Marco templomba. A szentmisét már lekészte, de legalább imádkozott. Akkor jutott csak eszébe, hogy a pápai áldás óta még imádkozni se ért rá és el se búcsúzott a kedves plébánostól.

Mindakettő bántotta és eszébe hozta a plébánosnak egyik megjegyzését:

— Milyen érdekes! Emberektől oly könnyen engedjük lefogni magunkat és az Úr Jézustól olyan nehezen.

Igaz. Oly rövid volt a lelki összeszedettség ideje a San Pietro közös áldozása után s a pápai kihallgatás alatt. És majdnem állandó a lelki szétszórtság ideje, amialatt „nem ér rá” az Úr Jézussal is foglalkozni.

Pedig erre kellene időt szakítani. Most is jó volna átmenni a Lidó kis templomába és abban a csöndes, elmélyedésre alkalmas örökmécsfényes csendben imádkozni.

De sajnos, most sem lehet. Ide invitálták Perinit tíz órára s Olga nagyon a lelkére kötötte, hogy várja meg s foglalkoztassa Perinit, ha maga megkésik.

Perini alakja pedig már fel is tűnt a vaporette állomás felől s pár pillanat múlva már ott is hangoskodott mellette.

— Kezeit csókolom! Kedves Márta meglep és megijeszt egyszerre. Meglep a pompás színével, úgy látszik a római pihenés még szebbé tette. De megijeszt azzal, hogy egyedül látom. Csak nincs baja Olgának?

Márta nevetett.

— Csak az a baja, hogy — amint látom — elaludt és így szokása szerint egy félórával késni fog. Tehát várjon türelemmel.

— Olgát akkor is várnám, ha tíz órát késnék, de Olgát várva türelmesnek lenni egy perc is nehéz.

— Nagyon megtisztelő rám nézve.

— Nem várta be a végét. Hozzá akartam tenni: egy perc is nehéz *volna*, ha nem lenne itt maga, aki mellett élvezet még a várakozás is.

— Nézze, Perini, amilyen jól tudom azt, hogy ezt a „volnát” nem akarta hozzátenni, ép olyan jól tudom azt is, hogy hősszerelmes póza csak amolyan műpedés. Maga Olgát feleségül akarja venni és punktum. De azt hiszem, az elepedéstől azért nem nagyon kell félteni!

Perini felnevetett és most már kedélyesebb hangnembe csapott át.

— Lássá, elfelejtettem, hogy maga modern leány, aki nem a sóhajokat, hanem a reális megbeszéléseket szereti. Hát igaza van. A tény röviden és velősen az, hogy el akarom venni Olgát. Mit szól hozzá?

— Mielőtt felelek, kettőt kérdezek.

— Tessék. Ha akarja, akár hármat is. Először-másodszor-senki többet harmadszor.

— No végre. Most már magára ismerek. Ez a maga hangja Perini és nem az a másik színpadias. Tehát kérdezek. Először: jó férj lesz magából, Perini?

— De még milyen! Jó fiúból jó férj is lesz. És tudhatja rólam, hogy ha nem is élek ép szentül, de azért alapjában véve jó fiú vagyok.

— Nem mondaná meg, hogy miben áll a jófiúsága?

— Hiszen nem mondom, hogy lehetnék jobb is. De lássa, hívó ember is vagyok, jószívű is, hajlékony is, jó asszony kezében jóra símulok majd. Aztán elvégre nem is vagyok már mai gyerek. Kimulattam magam s most már komolyan kezdek vágyani egy nyugodtabb, békés családi életre. Meglátja Márta, hogy egészen jó férj leszek.

— Adja Isten. Félténém Mártát egy szerencsétlen házaselettől. Gyengeszívű teremtés, aki nem tud szenvedni.

— Csak nem fél attól, hogy bánatában meghal hitvestársi oldalam mellett?

— Azt nem. De esetleg elvállik hitvestársától, ha az boldogtalanná teszi.

Perini újra nevetett.

— Ez mindenesetre sokkal modernebb megoldása a kérdésnek. De legyen nyugodt. Én jó férj leszek és nem fogunk elválni, hanem majd lassankint mindkettőnknek benő a fejünk-lágya s egymás hitvestársi oldala mellett kitartva, békésen fogjuk nevelni az új nemzedéket.

— Adja Isten, hogy úgy legyen. És most a másik kérdés: hogyan képzei magyarországi elhelyezkedését?

— Nagyon egyszerűen. Olgának van egy kis pénze, nekem pedig nagyvilági tapasztalataim s külföldi üzleti összeköttetéseim. E kettőt összetéve társulni fogok valamilyen nagyszabású selyemvállalkozóval. Amellett pénzügyleteket is bonyolítunk le, olyan ügyes vagyok már benne, mint egy igazi velencei kalmár.

— Merjem hinni? Carlo Perini, a fiumei tengerésztiszt mint selyemvállalkozó és tőzsdés! Miért nem nyit akkor már egy selyemüzletet? Vagy esetleg szatócsboltot, ahol a selyem mellett gyertyát, cukrot és cipőkrémet is árulnak majd Olgával együtt?

— Márta, maga most a tíz év előtti fejével gondolkozik. Háború előtt más volt a világ. Akkor az üzletember vagy boltos vagy vigéc volt. Az előbbi csak pult előtt kiszolgálva, az utóbbit pedig csak ajtókon kidobva tudtuk elképzelni. Azóta nagyot fordult a világ. Az üzletember ma úr, akit nem köt se hely, se idő. Aki ügyeskedik, tárgyal, utazik külföldön és meggazdagszik mellette könnyen — őszintén megvallva: kemény munka nélkül.

— Ebben igaza van. Főleg az utolsó három szó hatalmas érv amellet, hogy ez a munkakör magának való.

— Nem védekezem. Ez való nekem. A tisztí kardbojt szép volt háború előtt — a háborús évek óta nem kívánnám vissza! Egy pályájától megvált katonatiszt pedig ugyan mihez is fogjon? Tengődni nem akartam, összeköttetéseim a sok hajózás révén voltak s gondoltam: mégis csak jobb selyembe burkolózni, mint koldusrongyokba. Így kerültem bele a selyemüzletekbe. És lám megvagyok, jól vagyok, úr vagyok. Sőt amint láthatja, itt sem abban áll a munkám, hogy rőfös bottal mérem ki talián lányoknak pult mellett a selymet.

— Ez is igaz. Így hát tisztelettel hajlok meg a második válasz előtt is.

— No és — senki többet harmadszorra mi lesz a kérdés?

— Csak kettőt akartam kérdezni, de ha mindenáron egy harmadikra is vár, hát kérdezek még egyet. Reméli, hogy Olga mellett megtalálja a boldogságát?

— Hogyne! Tudja, mi Olgával olyan egyvágású emberek vagyunk. Ha az én fejem nem kezdene még kopaszodni és ha Olga nem szeretne volna meg az ájtatoskodást, akkor tudnék félni kettőnk házasságától. De így már nagyon szépen megleszünk egymás mellett.

— Hallja Perini, maga okosabb mint gondoltam! Gratulálok. És most már gratulálok a házassági tervéhez is.

— Szóval ránk adja az áldást?

— Igen. Holtodiglan — holtáiglan.

— No hála Istennek. Az igazat megvallva kissé félttem, hogy mint jövődöbeli sógor nem fogok megállni a mérlegén.

— Egyelőre még csak feltételezem magában a kellő súlyt. Rajta legyen, hogy beváltsa ezt az előlegezett jóvéleményt.

— Rajta leszek. De remélem, emellett azért nem kívánja, hogy remete életet éljek vagy gyászruhában vezekeljek, mint a mi szép velencei chasonetteünk teszi.

Mártának fellángoló érdeklődéstől csillant meg a szeme:

— Maruszi! Igaz, Maruszi! De jó, hogy említette. Mondja, mi van vele? Valóban megtért? Most hol van? Mit csinál? Vezeklő életet kezdett? És miből él meg?

— Hogy birta szusszal e sok kérdést egyszerre?! Én még a hallásába is beleszédülök.

— Hát kezdjük krónikás alakban, ha magának így könnyebb. Ugyan mondja el, hogy történt az énekesnő megtérése, mert valóban nagyon érdekel.

— Hja, ha én azt tudnám! De sajnos nem engem választott gyóntatóatyjának.

Márta jóérzését sértette ez a megjegyzés. Kelletlenül rándultak meg arcvonásai.

— Ne tréfáljon ezzel Perini.

— Jó, nem tréfálok, ha magát ez bántja. De valóban nem sokat tudok Magdaléna Szkalkin megtéréséről. Mindössze annyit, hogy egy este szerenádra vártuk a Stella-bárkán és nem jött el. Akkor esküdni mertem volna, hogy öngyilkos lett. Nagyon bántott a dolog és másnap reggel utána akartam járni, de sürgős üzleti ügyben el kellett utaznom. Mikor harmadnap megjöttem és a lakásán kerestem, a szomszédok elmondták, hogy a „signorina megtért“, egész nap sírt és imádkozott, eladta ékszereit, fekete ruhába öltözött és elment a lidói zárandokcsapattal Rómába.

— És nem jött vissza?

— Azt már nem tudom. A Lido templomában kellene megérdeklődni, hogy hazajöttek-e már a zárandokok.

— Kedves Perini, ugyan tudakolja meg!

— Ha magának ez öröm, nagyon szívesen. De miért? Talán meg akarja vizitálni?

— Igen. Roppant érdekel ez a nő. Akkor is, amikor a Stelán láttam, még jobban azokból, amiket beszélt róla. S legjobban most, hogy olyan csodálatosan megtért. Mit gondol Perini, nem volna ez pompás regény-téma?

— Én bizony nem vagyok se költő, se író, hogy erről véleményyt mondjak. De mégis, hogy akar bekopogni hozzám? Azzal, hogy: kedves Signorina, én Önről regényt akarok írni?

— Ugyan, ugyan! Nem emlékszik, hogy egyszer mit mondtam róla? Nagybátyámnak van egy igen szolid színtársulata. Felajánlanám neki, hogy oda beszerződjék. Szegénynek biztosítva lenne a tisztességes megélhetés, mi pedig ki tudja, mit nyernénk vele. Ha többet nem is, mindenesetre egy állandó ingyen fellépőt jótékony céljaink javára.

— Fejemet adom rá, hogy Marusziája nem fogja elfogadni. De mindenesetre ez ok, amivel felkeresheti s megtapasztalhatja közelebből a regény-témát. Hanem akkor tudja mit tanácsolnék?

— Mit?

— Keresse fel maga a Lido plebánosát azzal, hogy megjöttek-e a zarándokok s érdeklődjék nála Marusziája iránt. Többet fog tudni róla, mert ő vezette a zarándokcsoportot. És talán be is protégálja a bűnbánó Magdolnához.

— Azt hiszi, hogy olyan nehéz lesz bejutni hozzá?

— Biztosra veszem. A Marusziája-féle nők mindenben szeretlenek. Most bizonyára őrülmód vezekel és be nem enged magához senkit.

— Annál jobban érdekel. Megfogadom a tanácsát. Ma még pihenünk és holnap megkeresem a Lidó kis templomának plebánosát.

Mártát ez a holnapi program annyira érdekelte, hogy egész délelőtt arról beszélt volna, ha meg nem érkezik végre is sógornője.

Olga a borus idő ellenére is legszebb ruháját vette fel és legszebb mosolyával üdvözölte a reá várókat. Perini bókjai közt reggelizett meg. Közben a nap is kimosolygott az ég szürke fátyolába szakított tűzfényű nyíláson át és a szomorúan szürke nagy víz kékülni kezdett ettől a mosolygástól.

A kimosolygó napsugár és barátságosra kékülő tenger cselekvésre biztatta Perinit.

— Olga, nem volna kedve gondolázni egyet?

Jól tudta, hogy Márta lesz olyan diszkrét és nem tart velük. Márta el is értette, hogy Perini egyedül akar beszélni sógornőjével.

— Menjenek — biztatta mindkettőt. — Én most nem megyek. Inkább megiszom még egy kávét és elolvasom a francia újságot. Ha pedig nagyon sokáig tartana, sétálok egyet a tengerparton.

Olga hálásan mosolygott és Perinihez fordult.

— Hát menjünk.

Márta egyedül maradt. Elmélázva nézett a Ponte dei Sospiri felé úszó gondola után.

A szerelmes párt nézte és a vezeklő Magdolnára gondolt. Vajjon melyik választotta a nagyobb szeretetet? Minden bizonnyal az utóbbi, mert égit választott a földi helyett. De azért az égiért sírni fog egy egész életen át...

A szerelmesek most gondoláznak el a Sóhajok Hídja alatt... A halál kapúja volt ez. Bizonyára nem gondolnak rá. Pedig minden földi szerelem a halálkapuban egyszer csak megfeneklik.

Valóban... Magdolna mégis csak a jobbik részt választotta!

TIZENEGYEDIK FEJEZET.

Kende Márta a Lido kis templomában hátul állt a szenteltvíztartó mellett és nem tudott imádkozni. Egyetlenegy gondolat kötötte le, egy evangéliumi mondat: „az én országom nem e világból való”.

Az előző estét az Excelsior-ban, a Lido legfényesebb hoteljében ünnepelték át. Megülték maguk közt Perini és Olga eljegyzését. Perini sziporkázott, Olga ragyogott, ő maga elmélázva figyelte a tamburás zenekart. Éjszakázni kimentek a tengerre. A Regina bárka a Lido publikumának szerenádozott. Fény, dal, szemek csillogása és mámoros szívek dobogása olvadt össze és Márta fáradt feje szinte belebódult. Hajnalban feketézni mentek a parti kávéházba, ahol már cigányok húzták a modern operetteket. Igénytelen, szerény harangkongás jelezte a hatórás reggelt, amelynél a közönség oszladozni kezdett.

Perini hazakísérte menyasszonyát a vaporetten, Márta azonban elvált tőlük. Mosolyogva jelentette ki:

— Velencében az ember csak úgy tud reggelt átélni, ha reggelig fennmarad. Reggel felkelni lehetetlen. Azért most felhasználom ezt az alkalmat és résztveszek a velencei reggel életében.

— Bizonyára misére méssz — jegyezte meg Olga áhítatos hangon. — Imádkozz a mi boldogságunkért is.

— Jaj, azért ne most imádkozzék — nevetett Perini, — hanem majd inkább máskor, egy szentebb napján, amikor jobban figyel az Ég ájtatos imáira, mint a mai mámoros éjszaka után.

Márta megszokta már, hogy Perini mindig élcel és szellemeskedik s tudta azt is, hogy megjegyzéseinek nincs mélyebb háttere, csupán a saját hiúsága, amely ambicionálja azt, hogy bizonyos mértékig cinikusnak tartsák. Azért nem is szokta figyelembe venni a „velencei kalmár” megjegyzéseit, de most valahogy mégis a szívébe vágott. Ha igaz, hogy a bolondok és gyermekek öntudatlanul igazat mondanak, akkor Perini, ez a bolondos nagy gyerek duplán találja el néha az igazat. Most is igazabbat mondott, mint gondolta. Kende Márta, a köztisztelt „apostolnő” valóban felteheti önmagának a kérdést, hogy mennyire kedves imája az Isten előtt? Vajjon távolról is megközelíti imájának halhatósága annak a másik nőnek: a bűnös nőnek, a megtért Maruszjának imádságait?

Talán azért is gondolt erre, mert egész éjjel, amíg a szere-nádót hallgatták, Magdaléna Szkalkin foglalkoztatta képzeletét. S részben azért is határozta el a reggeli misehallgatást, hogy utána a Lidó papjánál érdeklődjék a megtért chansonette iránt.

Amíg Kende Márta a tengerparttól a templomig ment, átél-vezhette Velence éji életének reggeli elszunnyadását. Elfelejtett villanylámpák még égtek, de fényük elsápadt a reggeli napsugár mellett. Hasonlók voltak az éjt átmulatott emberekhez, akik halvány arccal és karikás szemekkel oszladoztak szét a lagunák gondolái és vaporettei felé. A kirakatok redőnyei lezárva, a mulatóhelyek ajtóit álmos pincérek csukogatják, a hangos éj álmos csendességbe szunnyad: Velence aludni kezd.

Belépett a templomba. A tipikus sokgyertyás olasz oltár csupa fény — hangosan bűg az orgona, — tömjén illat árad mint reggeli hódolat a magasság felé s a kis hely tömve egyszerű emberekkel — a jámborabb hajós- és halásznépkel, — akik az ébredés üdeségétől csengő hangon éneklnek a dallamos, szinte ujjongó ütemű talián Mária-éneket:

„— Regina Maria — Regina mia...”

A két világ — melyet csak egy szőnyeges templomajtó zárt el egymástól — olyan plasztikusan domborította ki az ellentétet, hogy Kende Márta finoman megérező művészelke azonnal rezonált rá. Lelkének megrezdült húrjai kipendítették az evangéliumi dallamot:

— Az én országom nem e világból való...

Különböző változatokban vonult át ez az egy gondolat lelkén, amíg a mise tartott. Mise után a taliánok gyors tempójával ürült ki a templom és Kende Márta határozott mozdulattal nyitott be a sekrestyébe az öreg plébános után. Megszokta hazájában, hogy papok és katolikus tényezők örvendező tisztelettel fogadják és azért biztosan, sőt kissé fölényesen mozgott körükben.

Az öreg pap térdeplőjén imádkozott félhangosan ejtve egyes szavakat. Amikor a belépő franciául köszöntötte, fölnézett, abbahagyta imáját és felállt.

— Kende Márta vagyok, magyar katolikus író — mutatkozott be öntudatosan a leány.

A pap bólintott és a stóla után nyúlva kérdezte:

— Gyónni akar?

Ez az egyszerű, természetes kérdés zavarba hozta Mártát.

— Köszönöm... nem... Bocsánatot kérek... csak valamit kérdezni szeretnék.

— Tessék.

Kende Márta kezdte egészen elveszteni a biztos talajt lábai alól. Érezte, hogy itt úgy áll csak mint egy hívő a tömegből a pap előtt. A tömegember közvetlenségének hangját nem ismerte — a kiváltságolt egyén öntudatos hangját tovább használni nem merte.

— Segíteni szeretnék valakin — kapott végre ehhez az alkalmas beállításhoz, mint mentőkötélhez. — És... és nem tudom, hol találom meg az illetőt. Úgy hallottam, hogy a lidói parochián tudják.

— Isten áldja meg a jószágát... Fel vannak jegyezve a szegényeink név és lakcím szerint.

A gyertyatartók és üvegvázák közt nagy robajjal rendezgető ministránsgyerekhez fordulva, olaszul hozzátette:

— Polo, add ide az állványról a fekete könyvet.

— Oh, ne tessék ott keresni... Nem egyszerű szegényről van szó... Egy híres megtérőről...

— Nálunk kérem nincsenek híres emberek... Polo, tedd vissza a könyvet.

— De kérem Padre... A híres velencei énekesnő: Mária Magdalena Szkalkin.

— Ja, őt gondolja? Úgy tudom, ő már talált anyagi elhelyezkedést és nem szorul segítségre.

— De én olyan elhelyezkedést tudnék neki felajánlani, amilyen előnyöst bizonyára más nem ajánlott fel neki.

— Kapott sok ajánlatot. Többek közt Rómában egy igen vallásos herceg ez operában akarta alkalmaztatni, de egyik ajánlatot sem fogadta el.

Kende Márta elpirult. Mélyen elszégyenkezett. A plébános észrevette és nyájasabb, atyai hangon folytatta.

— Leányom, aki szívét az Istennek adja, annak sorsát is az Isten intézi közvetlenül. Magdalena Szkalkin a sok ajánlat közül azt fogadta el, amelyet az Úr Jézus maga készített el neki. Az Ön szeretetsugálta jóindulatát azonban megáldja azért az Isten és én is köszönöm.

Kende Márta halk, mentegetődző hangon felelt.

— Én meg bocsánatot kérek... Igazán csak azért mertem érdeklődni, mert otthon egy nagyszabású katolikus intézményt akarok létesíteni és Magdalena Szkalkin jövőjének biztosítását az intézmény érdekével akartam összekapcsolni. Biztosra vettem, hogy a bűnbánó nő örülni fog, ha Isten ügyéért nagyot tehet s ha másért nem, ezért fogja ajánlatomat elfogadni.

— Téved, leányom. Az a herceg, akit említettem, részben veszélynek kitétt részben már elbukott leányok részére akar Rómá-

ban egy nagyszerű intézményt alapítani. Annak a javára szerepelt volna Magdalena Szkalkin az operában is. És lássa, ezt sem fogadta el.

— Valóban nem tudom megérteni. Hát nem akar Istenért nagyot tenni?

— Épp azért, mert Istenért a legnagyobbat akarja tenni. Szeretni és engesztelni egy egész életen át.

— Igen... ezzel vezekelni fog a saját bűneiért, de ezzel nem fogja felépíteni Rómában azt a hajlékot, amelyben sok-sok bűnös szeretne és vezekelne majd egykor.

— De igen, leányom. Ennek a műnek létesüléséért fogja felajánlani vezeklő életét. S hiszem, hogy ezzel jobban felépíti, mintha a színpadon énekelne az építkezés javára.

Márta nem tudott felelni. Arra gondolt, hogy ez az öreg talián pap ép úgy beszél mint az a kopaszodó, magyar falusi plébános. Vajjon miért? Talán azért, mert az igazságot mondja mindegyik és az igazság mindig ugyanaz.

Curato D'alby ránézett a leányra és észrevette a szemébe szivárgó könnycseppet. Szelíden szólt:

— Hogy azonban nyugodt legyen afelől, hogy megtette amit a szíve súgott, megadom Magdalena Szkalkin címét és beszéljen vele. De mielőbb, mert a napokban végleg elköltözik Velencéből. Polo, add ide mégis a könyvet.

A fürge kisfiú odaperdült a könyvvel. Curato D'alby kis cédulára két sort írt.

— Tessék. Magdalena Szkalkin lakását nem tudom. Ez egy szegény mosónő címe, akit segíyezni szoktunk. Antonia Barbini aneve. Ő majd elvezeti Signorina Szkalkinhoz, ha az én írásomat látja.

— Köszönöm szépen — szólt halkán Kende Márta és lehajolt, hogy szokása ellenére is kezet csókoljon az öreg papnak. A plébános mosolygott.

— Isten áldja meg. Antonia Barbini igen szegény és beteg özvegyanyja van. A jó szívére bízom, hogy adjon neki valamit.

Ezzel elváltak. Kende Márta szeretett volna rögtön az adott cím megkeresésére indulni, de fáradt és álmos volt hozzá. Azért a délutáni órákra halasztva érdekesnek ígérkező látogatását, a vaporette felé indult, hogy előbb kialudja magát a hotel szobácskájában.

A vaporette majdnem üres volt és a tenger még csöndes. Mártát most nem is érdekelte. Nehéz volt a feje és a szíve. Feje az átélt mámortól és szíve a megsejtett igazságoktól.

A délutánra kitűzött program sikerült. Kende Márta bejutott a San Leon laguna hullámai mosta ház negyedik emeletének szobácskájába, amelyben egy üres ágyon s pár útrakészített szerény csomagon kívül már semmi sem volt.

Mária és Márta szemben álltak.

A lélektípus ugyanaz, ami volt az evangéliumbeli Máriánál és Mártánál, csak az idő és a szintér más.

Idő az evangéliumi kor helyett a huszadik század és a szintér nem Bethánia, hanem a modern Velence hullámmosta régibb házainak egyikében egy negyedik emeleti kicsiny szoba.

Mária Magdalena Szkalkin háromszori kopogásra sem adott választ, de amikor Antonia Barbininek, a szegény mosónőnek hangját hallotta, ajtót nyitott. Antónia mentegetődző, halk hangon mondott valamit olaszul, Signore Curato D'Alby nevét is említve s azután betessékelve a kívülmaradt látogatót, sietve elment, nehogy odahaza hiában égjen a drága fa a mosókatlan alatt.

Így maradtak egymásra ketten. A mai Mária és Márta: Mária Magdalena Szkalkin és Kende Márta irónő.

Márta oly nagy zavarban volt, hogy csak valami bocsánatkérés-félét tudott hebegni francia nyelven. Magdalena Szkalkin pedig nyugodtan, csendesen, meglepődés és érdeklődés nélküli hangon beszélt.

— Tessék leülni. Curato D'Alby írja, hogy Signorina beszélni óhajt velem. Mivel szolgálhatok?

Kende Márta, aki oly bátran mozgott odahaza a pódiumokon és fesztelenül tudott beszélni főpapok és előkelőségek előtt is, most nem találta a szavakat.

Máshogy képzelte ezt a találkozást.

A köztisztelőben álló ember fölényes gesztusával akart lenyúlni a bűnöshöz és most úgy érezte, hogy az a bűnbánó bűnös nő valahogyan felette áll. Pedig igen-igen szerény és alázatos volt a viselkedése, a hangja, a mozgása, a nézése egyaránt. Beesett, halvány arca, égő szemei alatt a mély karikák, a szemhéjak fájón piros színe virrasztásokról és könnyekről beszélt. Valóban, csakis egy alázatos és törődött szívű bűnbánónak a benyomását kelthette.

De a hangjában és a tekintetében volt valami... Az a szem, mintha csak nézne, de nem látna és az a hang csak szól, de nincs mondanivalója. Vagyis Magdalena Szkalkin néz és beszél, mert most ezt kell tennie, de megérzik rajta, hogy nincs nézni-valója a földön és nincs mondanivalója a földiekhez.

Ezzel szemben annál jobban érzi Márta a maga földhözkapcsolódását. Földi eshetőségeket és terveket lát, földi ajánla-

tokról és tennivalókról lesz mondanivalója és gyenge emberi segédkezet akar kínálni annak, akit már felemelt és karjaiban tart maga az — Isten.

Ezt érezte és ez hozta zavarba.

— Bocsánatot kérek — kezdte végre mégis. — Bocsásson meg, hogy ismeretlenül zavarom. De egyszer hallottam énekét a bárkán és azóta sem tudom felejtani.

Magdalena arcvonásain a bárka és dal említésére sem rezzent át izgalom. Tekintetének szomorúsága sem lett mélyebb, mert már mélyebb nem is lehetett. Csak annak az edénynek tartalma lehet több, amely még nincs egészen tele. Magdalena Szkalkin szíve pedig már csordultig telített szív volt.

— Tehát Signorina is azok közt volt, — szólt halk, bánatos, de felindulás nélküli hangon — akiket megbotránkoztattam. Bocsásson meg kérem és imádkozzék értem.

— Óh nem, nem erre céloztam; valóban nem! — tiltakozott élénken Márta. — Csak énekének a szépségére gondoltam, amely életemnek egyik legkedvesebb emléke marad s mindig fogok benne gyönyörködni.

— Akkor hát inkább én fogok imádkozni Signorináért, hogy ennél szebb dolgokban találjon gyönyörűséget.

— A művészet méltó a gyönyörködésre. Én is művészlélek vagyok. Író nő vagyok a hazámban.

Magdalena Szkalkin nem felelt. Látszott, hogy nem akar vitatkozást, sem beszélgetést kezdeni. De Márta most már elszántan folytatta:

— Katolikus író nő vagyok. A keresztény világnézet harcosa. Amellett a közéletben is nagyon sokat dolgozom. Most egy nagyszerű kultúrházat akarok emelni. Valóságos missziós épülete lesz a keresztény intelligenciának. Ezért jöttem tulajdonképpen Signorina Szkalkin. Segíthetne nekem oly módon, hogy azzal egyszersmind meg lenne oldva az Ön jövőjének kérdése is.

— Az már meg van oldva Isten irgalmából. Jóságát azonban nagyon köszönöm.

— Bocsásson meg Signorina, hogy tovább zaklatom. De valami olyasfélét hallottam ettől a jó asszonytól, aki idekísért, hogy kézimunkázni fog. Ez csak nem Önnek való foglalkozás!

— Óh, igen. Ép ez való nekem. Emellett lehet elbeszélgetni az Istennel is.

— És a művészete?

— Arra nem fogók ráérni... Signorina kisgyerek kora óta ismeri Jézust. De én csak most ismertem meg. Sok pótolni- és mondanivalónk lesz. Kell rá az a pár év, ami még hátra van.

— De hiszen a művészet lehet nemes és szent öröm is.

— Óh, igen... Legyen az a tiszta lelkek nemes öröme. De nekem már nem jut idő az örövezésre, annyi a megsiratni valóm.

— Magdalena Szkalkin, gondolja meg, hogy mennyi jót tehetne még művészetével!

Mária felpillantott és most kigyúlt tekintetének sugarában megtisztult fényben az a láng, amely a régi Maruszjának szemében égett, amikor még a „Sto gavarját“-ban a szeretetről énekelt szerenádot.

— Óh Signorina, hát lehet-e nagyobb jót tenni, mint Istent szeretni és vele foglalkozni?

— Mindenesetre az a legnagyobb jó. De lássa, a mi alkotásaink is Isten dicsőségét szolgálják. És azért kell nekünk sokat tenni az emberek között.

— Jó Signorina, én arra már nem érek rá. Nekem Jézussal kell lennem...

— Ezt a kettőt össze lehet egyeztetni.

— Igen, Signorina, vannak nagy, erős lelkek, vannak szent emberek, akik tudnak egyszerre kettőt is tenni: Jézussal foglalkozni és Jézusért munkálkodni. De én ehhez nagyon gyöngye és törődött szívű vagyok. Én egyszerre csak egyet tudok. És akkor már inkább azt választom, hogy Jézussal maradok és csak vele foglalkozom.

Márta ízig-vérig modern ember volt. Kérdéseit is a modern lélek realis látószögéből intézte:

— És — bocsánat a kérdésért — miből fog megélni?

— Majd az Isten gondoskodik rólam. Valószínűleg Rómában a Santa Marta-hospicium jó apácai szereznek nekem foltozni és javítanivalókat.

— A művésznő foltozni fog?! — ámult el Márta.

— Imádkozni fogok. Azt a foltozás mellett is tehetem. A szinpadon pedig nem igen tehetném.

— De a foltozás árából csak ép hogy eltengődik. Ha pedig művészetét értékesítené, tudna adakozni katolikus intézmények felépítésére is.

— Signorina, nemcsak a pénz épít, hanem az áldozat is. Azt is felajánlhatjuk Istennek egy-egy szent hajlék felépüléséért. A nagylelkű Isten szíve hajlik az ilyen cserékre is.

Márta nem felelt. Mindketten halgattak. Kende Márta az evangéliumi Magdolnára gondolt. Utitársuknak, a falusi plébánosnak igaza volt, az Evangélium nem csak igazságaiban, hanem mozzanataiban is örök. Ma is vannak szorgos Máriák, imádságos Máriák és bűnbánó Magdalenák és ma is vannak különböző talál-

kozások és kapcsolódások az Istennel, ha látható emberi alakban nem is jár közöttünk az Úr.

Magdalena Szkalkin az embertípusok helyett Jézusra gondolt, vagy talán nem is gondolt, hanem csak eleven tudatában élt annak, hogy Jézus közöttük van s szeretett volna már a látogató helyett Vele beszélgetni.

Kende Márta észrevette, hogy Maruszjának nincs hozzá több mondanivalója. Fölkelt hát és még egyszer bocsánatot kérve elköszönt.

Mire a gondolán hazafelé siklott, már a velencei alkonyi ébredést mutatta a tenger. Egy-egy kigyuló villany visszfénye villant meg tükrében s hullámai vídamságtól hangos gondolákat és vaporetteket himbáltak át egymás karjaiba. Márta gondolájának orrán majolikavázában két tűzpiros rózsa illatozott és a maestro halkán dúdolt egy sajkadalt.

Hízalgőn kedves volt ez a tengeri alkonyijelenet és Márta mégsem tudott jókedvre derülni. Arra gondolt, hogy ime mennyit tesz, dolgozik és fárad lüktető társadalmi életében szent ügyekért s a szíve-lelke mégis mennyivel távolabb áll Istenhez, mint azé a megtért chansonetté, aki most sem tesz és vállal mást, mint azt, hogy sír és imádkozik. Elégedetlen és panaszos volt a lelke. Ép olyan, mint az evangéliumi Mártáé, aki szemrehányást is mert tenni a Mesternek:

„Domine, non est tibi curae quod soror mea reliquit me solam ministrare? dic ergo illi, ut me adjuvet.“ (Luk. 10, 40).¹

Kende Márta lelkében is megvolt a szemrehányás, hogy mért áll Jézushoz közelebb az a lélek s miért nem ad neki az Úr a megtért művésznőben munkatársat. Pedig milyen szenzáció lett volna odahaza, milyen tromf az ellenpártnak és milyen nagy haszon a kultúrház javára!

A modern embernek mindenben természetes okot kereső megállapításai — amelyekkel nyerssé és sokszor kegyellenné válik, mint a mészáros, aki csak hús és vér közt turkál — megszokottak voltak Kende Mártánál is és lelkében leszögezte Magdalena Szkalkinról:

— Úgy látszik, mégis hiszterika és mint ilyen, túlzó.

Ezzel a megállapítással ügyesen hallgattatta el azt a másik eshetőségről kiabáló benső hangot:

— Vagy talán Magdalena Szkalkin jár a helyes úton és a jobbik részt választotta...

És hátha igazakat mondott... Főleg azzal az eggyel, ami annyira a szívébe szúrt és annyira az emlékében maradt:

¹ „Uram nem törődöl velem, hogy nővérem egyedül hagy szolgálni? Szólj nekik, hogy segítsen!”

— A nagy, erős lelkek és szentek tudnak csak egyszerre kettőt tenni: Jézussal lenni és Jézusért munkálkodni...

S valóban... A modern apostolok amíg Jézusért munkálkodnak, Jézust elfeledik... S így a munkájuk is lassan-lassan nem is annyira Jézusnak, mint inkább a saját egyik-másik kedves eszméjüknek a szolgálatába szegődik.

Ha Magdalena Szkalkinnak igaza van, akkor az ilyenféle „modern apostolok” nem nagy, erős lelkek és nem szentek...

Nem merte levonni végső következményt, amely az lett volna:

Akkor tehát vagy-vagy... Vagy a benső lelkiéletet választani a világnak szóló külsőséges munkák helyett. Vagy... Vagy dolgozni, de amellet nagy, erős lélekké — valóban szentté lenni, mint amilyenek a régi apostolok voltak, akiknél az elhintett magvakat áldozataik vére termékenyítette meg...

Mind a két „vagy” áldozattal jár tehát. A modern apostol pedig építeni akar, de az áldozattól fél és nem akarja elhinni, hogy az áldozat épít.

Azért hallgattatta el Kende Márta is önlelkében ezt a benső hangot, amely megzavarta volna nemcsak az aznapi pompásnak ígérkező velencei búcsúestéjét, hanem az otthoni, apostoli érdekekkel koszorúzott kényelmes életét is.

TIZENKETTEDIK FEJEZET.

Vannak emberek, akiknek életében évek hosszú sora lefut anélkül, hogy újat hozzon s ismét vannak, akiknél minden nap éleménnyel és eseménnyel tele.

Az elsőfajta emberek ismét két csoportba oszthatók. A túlnyomó többség annyira egyszerű, hogy lelkének húrja nem rezonál a mellette és felette elrohanó eseményekre, hanem éli a maga megszokott életét. A villám is csak akkor csattan, ha árammal tele a felhő. A vihart okozó pára is a levegőben száll föl. A napsugárt is a lég tükrözi vissza. Légüres térben nincsen változat. Az üres lélekben sincs. Ilyen pl. annak a parasztnak a lelkivilága és élete, akit hatvan éves korában is ép úgy csak a gazdasága érdekel, mint ahogyan az töltötte ki életét harminc esztendő korában is.

A másik elenyészően kis csoportnak lelkét annyira elragadja és betölti egy hatalmas eszme, hogy telített lelke már többet be sem fogadhat. Ilyenek a szentek, ilyen volt pl. az evangéliumbeli Mária Magdolna a feltámadt Jézussal történt találkozás után. Az Írás többet nem jegyez fel róla, az Apostolok Cselekedeteinek könyvében már nem szerepel. Ki tudja, meddig élt még? Tíz évig vagy ötven évig? Mindegy... Az ötven év is ép úgy pereghetett le nála, mint az egy év vagy egy nap. A természetfeletti világba átkapcsolódott lelke Urával foglalkozott ötven év múlva is ép úgy, mint ötven év előtt, amikor a nyitott sírnál felkiáltott:

— Raboni! Én Mesterem!

Az éleménnyel és eseménnyel gazdag életet élő emberek háromfélék. Vannak emberek, akik akaratlanul sodródnak bele olyan életviszonyok közé, amelyek mindig új és új változatot hoznak életükbe. Ismét vannak, akik élvezetvágyból maguk hajhásszák a változatokat és eseményeket. Ma X, holnap Y, itt egy flört, ott egy estély, majd utazás, ismét egy pletyka és így tovább. A harmadik csoportot alkotja a mai kor idegember-típusa. Az az idegember, aki lelkének minden szálával belekapaszkodik a vele rohanó életár hullámfodraiba, akinek érverése együtt lüktet a napisajtóval és akinek ép ezért minden nap hoz eseményt és majd minden hét „szenzációt“.

Ezek közé az emberek közé tartozott ízig-vérig Kende Márta is. Így pl. római útja is mennyi új embert, új fordulatot, új eredményt hozott már a külső eleményekben is s még mennyivel több új és új átélést és változatot a belső világában! Amíg a zárándoklat egy-egy jámbor nénikéje a római Szt. Péter-bazilikában ugyanazokat az imákat olvasta kapcsos imakönyvéből, amelyeket az otthoni falu templomában szokott, addig Márta minden templomban, sőt ugyanabban a templomban különböző időkben, mást és mást élt át lelkileg. Ebből a sokféle átélésekből próbált végső megállapításokat s feltételeket leszűrni azon az éjszakán, amikor a vonat hazafelé robgott vele és utitársnőjével.

Csak ketten voltak a szakaszban. Olga végigfeküdt az egyik oldalon, elegáns utipokrócába burkolva és jóízűen aludt. Márta a másik oldalon feküdt kabátjával betakarva, de nem aludt. Felkönyökölt az éjszakára váltott vasuti vánkösán és az éjszakában csillagszórót játszó tűzszikrákat nézte a sötét ablakon át.

És közben gondolkozott.

— Igen. Most életemben egy új szakaszt kell kezdenem.

Ez már a legvégső megállapítás volt, melyet megelőzött kettő. Az elsőben a jövőben megváltozott új helyzeteket állította be képzeletében. Olga férjhez megy Perinihez. Az ügyes féltaliánnal valószínűleg meg is fognak gazdagodni s egymáshoz hasonló könnyű életfelfogásukkal párosult jószívűkkel bizonytal boldogok is lesznek egymás oldalán.

A második megállapításban a megváltozott helyzetet önmagára alkalmazta. Mindenesetre elfogadja Olga és Perini ajánlatát. Saját házában külön szoba, szobaleány, kert és lugas; ez mind csak szabadabbá és függetlenebbé teszi az életgondoktól s teljesen a közügynek és szent eszméknek szentelheti magát. De a plébánosnak és Maruszjának igaza volt . . . A külső munka mellett önmagát is jobba, tökéletesebbé, szentebbé kell nevelnie. Az apostoli munkához méltó komolyabb és mélyebb belső életet kell kezdenie. Lelkéből így váltódott ki tehát a harmadik és végső megállapítás, amely egyszersmind feltétel is volt:

— Igen. Az életemben egy új szakaszt kell kezdenem.

És akkor egyszerre nagyon-nagyon elszomorodott . . . Mintha a zakatoló vonat nem előre, hanem visszafelé nyargalt volna vele. Vissza — vissza a multakba. A közeli és messzebb — és régmultakba, amelyekből különböző variációkban csengett feléje saját hangján ugyanez a feltétel. Sőt az éjszakai sötétben a villanykörteire lehúzott zöld posztón átszűrődő gyenge fény mellett a mult emlékképei is kezdtek kibontakozni a szavak kíséretében.

Most tanteremben ül, mint kilencéves kislány. Alkonyhomály és a katedráról félhangosan beszél hozzájuk egy feketefátylas apáca a másnapi első szentáldozásról. Azután lábujjhegyen, megilletődött csendben kitipegnek a szentkép elé, ott letérdelnek és süttető hangon imádkozzák el még egyszer a bánatimát. Emlékszik, hogy akkor sírni kezdett és erős volt a feltétele:

— Holnaptól kezdve egészen más, egészen új kislány leszek. És ha nagy leszek, elmegyek misszióba a vadak közé.

Azután eljött az a holnap... Reggel már azért sírt, mert a varróné elkésett a fehérruhával. Azután egy félóráig cicomázták a tükkör előtt fátyollal és koszorúval. Hogy le ne késsenek, kocsin vitte el a mamája és arra nagyon büszke volt. Szentmise végén a cukrászdába vitték reggelizni és nagy ebéd volt odahaza vendégekkel. A sok édességtől elrontotta a gyomrát, rosszkedvű lett és a vendéggyerekekkel összeveszett... Másnap a gyermeklélek aggályosságával nem is mert áldozni, de akkor már ugyis más izgatta: estére a színházba mentek. És azután jött a többi nap: a zongoraórák, iskolák, francialeckék, huncutságok, új ruhák, sport stb. stb. Nem lett belőle új kislány, hanem csak maradt a régi és nem ment a vadak közé, hanem zsúrokra és bálba.

Valahol megállt a vonat. A kormos ablakon át az állomás villanylámpái mosolyogtak be gúnyosan és odakünt szendvicset és „vinó“-t kiabáltak. Olga is felnézett:

— Hol vagyunk?

Márta nem felelt. Behúnyta szemét s mélyen lélegzett mintha aludnék. Nem volt kedve beszélgetéshez.

Amikor a vonat ismét nekiindult s belevesztek a sötétségbe a fények s belehaltak a csendbe a hangok — Olga is újra elaludt. Márta pedig tovább emlékezett.

— Az első lelkigyakorlat...

A zárdában tartották, amikor hatodik felsős volt. A páter igen szépen beszélt és új dolgokat mondott. Sírtak is a lányok a szent-beszédeken. És sokat imádkoztak. Exercicium végén a leánykák ötvenszázaléka arra gondolt, hogy apáca lesz. Persze Kende Márta is. És egyetlen egy lett csak apáca közülük. Persze Kende Márta nem.

Kikerült a zárdából és belesodródott a fiatal és szép lányok életébe. Mindaddig, amíg első írásai megjelentek a helybeli lapban. Ez új fordulatot hozott. Írói munka, szociális működés, egyesületi élet. Közben újra „megtért“ és a katolikus közélet lelkes apostolnőjévé lett.

Egyesületi tagtársaival híven tartotta évenként a szent lelki-gyakorlatokat. Ilyenkor mindég ráeszmélt, hogy külső sikerei

mellett komoly belső haladása nincs s mindég megtette a feltételt:

— Új életet fogok kezdeni.

Kezdeni meg is kezdte mindég... Néha egy hétig, néha két hétig is eltartott... De a sok munka és még több társadalmi kötelezettség, a vele hullámzó élet, és az „idegei“ mindég visszazökkentették a régi mederbe. Egyik lelkigyakorlat után népkönyvtárt akart alapítani saját költségén, Azonban az idegei miatt ép akkor a Tátrában kellett nyaralnia s így erre ment el a pénz. Máskor egy nagybőjti misszió falura akart visszavonulni, sőt már árvaházat is épített lélekben, ahol a kis árvák nevelése mellett frogatja majd könyveit. De az egyesületek nem engedték s amikor rákerült volna a sor, talán maga is visszaretent s engedett a tagtársak marasztaló „kényszerének“. Egy szent felbuzdulásban kápolnát is akart építtetni. De arra ráment volna kis vagyonkája, az író ember pedig nem küzdhet anyagi gondokkal.

Szóval így maradt el ez is — az is az új élettel együtt a múltban. De most a római zárándoklat a szentév sok kegyelmével valóban fordulópont lesz az életében. Új életet kezd... Komoly, egyszerű, szegény, elvonult életet. Imádkozva fog dolgozni. Így fogja felépíteni a kultúrházat olyan gyönyörű szent intézményekkel, hogy valóban életének méltó műve lesz.

Viszont a műhöz is méltó kell hogy legyen az élete. Maruszjának igaza volt:

— Csak a nagyon nagylelkű és szent életű emberek tudnak egyszerre kettőt: Jézussal élni és az emberek közt dolgozni...

Ezentúl Jézussal élve fog az emberek közt nagyot alkotni. És ha most sem sikerülne a feltétele, akkor inkább zárdába vonul.

Hirtelen eszébe ötlött, hogy most rögtön megkezdhetné ezt az önmegtagadó, szentebb életet. A zsúfolt harmadik osztály folyosóján látott egy igen öreg nénikét állni. Például ha most átmenne s kicserélné a jegyeket, hogy fekiudjon le az öreg. Ó pedig a harmadik osztályú utasoknak beszélni kezdene a zárándoklatról, a szentévről, Isténről...

— Igen, ez apostoli cselekedet volna...

Csakhogy most nagyon fáradt és nem tud beszédre készülni. Németül nem is tud folyékonyan és azok németek. És úgyis biztosan bóbiskolnak. Ott nagyon rossz levegő is van, amittől rosszúl lesz. Az öreg nénike leül a földre is, akár le is heveredik, megszokta az ilyet. Ezt egy úri nő még sem teheti, állva pedig nem bírná ki az utat. Túlozni azért nem kell, most okosabb, ha fekvé marad.

Úgyis már fáj a feje... Jobb lesz lehajtani a vánkosra és lehúyni a szemét... Hanem holnaptól kezdve egészen más lesz... Óh igen... Otthon is csodálkozni fognak:

— Érdekes, Kende Márta, hogy megváltozott a római zárándoklat óta.

Ezt a változást még dr. Oszlay, a gúnyolódni szerető hit-tanár is értékelni fogja... Fog... ja... Mit is fog?... Már nem tudja... Csak az a csúnya Perini nevet.

— Ugyan Perini, mit nevet már megint?

A talián nem felel. De igaz, hisz nincs is itt. Hát akkor honnan nevetett? Valahonnan a magasból. Persze, az építőáll-ványon áll. Mint a vonat, úgy dübörög a csiga, amelyik felhúzza a téglákat.

— Vigyázzon Perini, leesik!

— Hja, aki építeni akar, annak magasan kell állni! — felel kacagva a kékzubbonyos velencei.

— Miért nem engedi a munkásokat? Maga csak dirigáljon!

Nem tudja megérteni, hogy miért vakolja Perini maga a gyártelep falait. De nini... hisz ez nem is gyártelep, hanem a kultúrház.

— Uram, Istenem... épül a nagy mű!!...

Valami zuhan és metsző hideget érez. Az egyik fal leomlott. De senki sem ijed meg, csak hideg van és a leomlott fal helyén behúz a hideg... Ő maga pedig romokon ül...

— Húzzák fel a falat...

— Igen — feleli messziről, nagyon messziről a velencei Lidó plebánosa magyarul. — Majd Magdaléna Szkalkin felépíti...

Azután Kende Márta felébred arra, hogy Olga gyöngéden betakarja. Persze, a kabátja esett csak le álmában és azért fázott.

— Köszönöm — mormogja félálomban s elalszik újra, most már álom nélkül. — Még az esti imát is elfelejtette.

Reggelre frissebben ébredt.

— Az új élet első napja — gondolja ünnepélyesen s csukott szemmel mondja el a reggeli imát, hogy Olga, aki már felült, meg ne zavarja. Azután felül maga is és előveszi Kempis Krisztus követését. A reggeli elmélkedés ezentúl sohasem fog kimaradni a napi programból.

De Olga rászól:

— Mindjárt a magyar határon leszünk Márta. Jó lesz, ha rendbe szeded magadat, mert ismerősök szállhatnak fel és rettenetesen gyűrt képed van.

— Az igaz — látja be Márta is és félreteszi a könyvét. Fésülködés, kefélődés, mosdás kölni vízzel... Eszébe jut ugyan,

hogy a régi zarándokok hazatérőben bizonynal nem kölni vízben mosakodtak, de... De ha egyszer utálja a vasúti vízvezeték vizét!

Azután vámvizsgálat — dugdosás — aggodás... Ezen is túl vannak. Itt a magyar határ!

Aki szereti a hazáját s először volt külföldön, az megmámorosodik az örömtől, amikor magyar szó csendül meg először a vasúti állomáson. Márta is mindenről megfedkezve ugrott ki a vonatból és rohant magyar újságért. Nem tudta megállni, hogy rögtön át ne nézze Olgával együtt a legújabb híreket.

A harmadik állomáson ismerősök szálltak fel. Persze nagy találkozás, kérdeztetés... déltájban maradtak újra egyedül.

— A Kempis — jutott eszébe Mártának.

De akkorra már megint nagyon fáji a feje.

— Így nem lehet elmélkedni...

Különben is közeledtek az otthon állomásához s Olga újra figyelmeztette:

— Megint egészen szétesett a frizurád. Az arcod is kormos. Az állomáson pedig biztosan várnak néhányan.

Ez is igaz. Toilettet kell csinálni újra. Mikor az is kész, már csomagolnak s készülnek a leszálláshoz.

— Holnap kezdem meg az új életet az új napi programmal. Itt a vonatban, átutazott másfél nap után valóban lehetetlen!

S most már csak várta-várta, szinte lélegzetviesszafojtva várta a megállást és a szenzációkat, amelyek várják — otthon!

És valóban várta is egy nagy szenzáció!

Többen voltak künn az állomáson. Főleg az egyesületekből. Dr. Oszlay is velük volt.

Amikor a barátnői ölelésekből kibontakozott, a csomagokat kocsira rakatta és az első kérdésekre felelt, dr. Pártosné, az elnöknő rögtön előállt a szenzációval:

— Jól imádkoztál Rómában, édes! — Meglesz a kultúrház egy hónapon belül!

Kende Mártának majd megállt a szívverése.

— Igaz?!

— Igaz! A pompás Ráday-palota lesz a mienk. Rádayt szél-ütötte. Két nap alatt meghalt. Az özvegy szüleihez megy falusi birtokára és eladja a palotát. Mi pedig megvesszük kultúrháznak.

— De milyen pénzből? S mi lesz a Szövetkezettel és a Kaszinóval? Ki fognak menni azok?

Az üzleti részt már Oszlay tanár kezdte magyarázni.

— Dehogy mennek ki. Sőt bentmaradnak s magas bért fizetnek. Az udvari épületben ifjúsági mozi lesz, az nagyszerűen

jövedelmez. Az egészet részvénytársasági alapon csináljuk. Így kibírjuk az évi részletet, amelybe belement Ráday özvegye. És az emeletek a mieink lesznek egészen ingyen.

Kende Márta lelkesedése azonban nagyon is lehült.

— Én nem így terveztem — felelt elgondolkozva.

Valóban nem így gondolta. Apácákat képzelte a létesítendő kultúrházban, akik a házat gondozzák és kis kápolnát Szentséggel. Az udvari épületben árvagyermeket, akik kiimádkozzák az áldást. A házban imádságos hangulatot és nívós lelkimunkát a nép és intelligencia lelkiségének fejlesztésére előadásokkal, összefüggésekkel, kurzusokkal, és bentlakó vezetőemberek nevelésével.

— Meg kell alkudnunk kedvesem a lehetőségekkel — szakította meg a csendet az elnöknő. — Ha majd részletesebben megbeszéljük, te is be fogod látni.

— Természetesen megbeszéljük még — felelt Márta, de mást gondolt. Valóban nagyot és szépet.

Feláldozza kis vagyontörzékét, hogy megmentse az eredeti eszmét. Egyelőre kis házacska építet fel. Maga is benne fog lakni és dolgozni az apostolok szent szegénységében. Olgától — miután így saját maga részére nem veszi igénybe — a kis házacska intézményeinek fenntartásához fog segítyt kérni a gyártelep jövedelméből. S így a kicsiből lassan-lassan egy élet áldozatos munkájával felépítik a nagyot: az eredeti eszmét.

Ez valóban méltó terv az új élethez. S hogy a tervhez méltó legyen az új élet is, holnap reggel szentgyónással kezd s megbeszéli az egész ügyet elsősorban a gyóntatótyjával.

Másnap reggel azonban elaludt. Nem csoda a hosszú út után. Azután megrohanták ügyekkel, meghívásokkal. Cikket kértek és a felolvasás-sorozatra is készülni kellett. A napi elmélkedések újra kezdtek elmaradni, gyónásra csak két hét múlva került a sor. Akkor az áldozatos eszmét már szóba sem hozta. Mert közben belátta, hogy valóban legokosabb megalkudni a lehetőségekkel s felhasználni a kézenfekvő előnyöket. Hogy nemcsak legokosabb, de legkényelmesebb is, arra talán nem is gondolt.

És így megvették a Ráday-palotát részvénytársasággal, kaszinóval, szövetkezettel és ifjúsági mozival együtt. Kende Márta belenyugodott:

— Hisz lesznek benne „azért” szent intézmények „is”.

A régi terv és régi feltétel csak néha-néha kísértette álmatlan éjszakán vagy néhány magányos perc alatt a templomcsendben alkonyórákon. Ilyenkor szívére ült, mint a lidérc és nehéz volt nagyon. Ilyenkor mindig úgy érezte, hogy amíg a szívében ül a

lidérc, ő maga romokon ül. És ilyenkor eszébe jutott Magdalena Mária Szkalkin, aki áldozatával épít...

Belenézett az éjbe, vagy az örökmécsfénybe s megkérdezte önmagát:

— Vajjon az a másik nő . . . a bűnbánó Magdolna most mit csinál? . . .

— — — — —

A kérdést rosszul tette fel önmagának Kende Márta, mert Magdalena Szkalkinnál nem az volt már a fontos, hogy mit csinál, hanem inkább, hogy mit él át. Mert Maruszja, mint Márta ellentéte, ahhoz az embertípushoz tartozott, amely nem sokat csinál, de annál többet él át. Jó tíz éven keresztül nem tett mást, mint énekelt és szeretett — s most pedig nem tett egyebet, mint imádkozott és szeretett. Szerette Jézust.

A San Pietro mögött a Borgó egy igen régi, kopott házában volt egy kis vacka. De itt jóformán csak az éjszakát töltötte. A szennyes, szűk uccának van itt egy kis temploma, a Santa Maria in Traspontina. Elég elhagyott, mert aki már itt lakik, szívesebben jár a közeli Szent Péter bazilikába.

De Mária Magdalena ép ezt a kis templomot választotta ki, mert itt találta legelhagyatottabbnak Mesterét és itt legtöbbet lehetett vele egyedül. A szentélylépcsőn térdelt, vagy az első padban üldögélt. Néha mozgott az ajka, ahogy imádkozott, de még többször csöndes némaságban, elmerülő arccal nézte az oltárt. Igen sokat sírt, de maga se vette észre, szinte öntudatlanul omlottak könnyei.

A kis templomba szokott kevés hívő egy része szentnek tartotta, egy része bolondnak. A plébános nem tudta hányadán van vele. Egyszer rászólt, mert igen sok gyertyát és virágot hozott állandóan az oltárra:

— Ne költse az egész pénzét ezekre! Ráfér magára egy kis jobb étel, hisz látszik, hogy koplal.

— Jut ételre is — felelt csöndesen, szerényen. — Kérem plébános úr fogadja el.

— Hát ha annyi pénze van, inkább adjon a szegények javára valamit. Ez a sok gyertya és drága virág pazarlás. Ezért csak haragszik az Isten is.

— Nem haragszik — felelte teljes bizonyossággal az asszony.

— Ugyan honnan tudja?

— Mert Magdolnára sem haragudott a drága kenetért. Én rám sem haragszik.

A plébános nem felelt s azontúl is elfogadta az oltárra hozott gazdag ajándékokat.

Maruszja pedig így folytatta életét nap-nap után minden változatosság nélkül. Éjjelenként dolgozott a varrni- és foltozni-valókon, mert a nappal legnagyobb részét a templomban töltötte s éjjel munkaközben is imádkozott.

Változat nem volt tehát életében s neki mégis minden nap új volt, mert minden nappal közelebb és közelebb érezte magát Istenéhez.

Énekelni lassan elfelejtett. Egyszer próbált a néppel együtt a kitett Oltáriszentség előtt. De akkor mindenki ránézett. Feltűnt a gyönyörű hang.

Rögtön elhallgatott, de az uccára érve, mégis megállította valaki.

— Signorina, magának az operában volna a helye.

Ettől a megjegyzéstől megijedt és többé nem énekelt. Eszébe jutott azonban erről a római herceg irgalmas terve, amelynek javára szerződteni akarta az operában s újólág felajánlotta vezeklő életét arra a szándékra, hogy építse fel Isten keze az irgalomnak házát Róma falai között. S attól kezdve még szigorúbban vezekelt, hogy még több áldozatot tudjon felajánlani Istennek e műért.

Lassan megszokták alakját a Santa Maria in Traspontina templomban s figyelembe sem vették. A plébános pedig örült annak, hogy templomában mindig szép, díszes, sokgyertyás és virágos az oltár.

*

Kende Márta azalatt sikert sikerre ért. Képes szépirodalmi újságot kezdtek s ő lett a szerkesztője. A fővárosba is felhívták előadások tartására. A Ráday-palota megvételével kapcsolatban is az ő nevét emlegették, mint alapítót. És a mozi, kaszinó, szövetkezeti és részvénytársasági helyiségek fölé lassan beköltöztek az egyesületek is. Márta új egyletet is alapított, amelynek irodáit szintén a katolikus kultúrpalotában helyezte el és a nagyteremben nagy sikerrel adták elő színdarabjait a még készülő szent intézmények javára.

Perini csak esztendő múlva jöhetett el. Amikor nagyobb társasággal a kultúrház kaszinójában eltöltötték az első kedélyes estét, az újra magyarrá lett olasz nevetve szóló Mártához:

— Tudja, hogy maga nagyon kellemesen lepett meg?

— Ugyan mivel?

— Attól félttem, hogy a szentévi zarándoklattól már egészen szent lett. De most örömmel látom, hogy a régi maradt.

Most Perini kimondta azt, amit Márta nem akart kimondani önmagának.

— Igen... Megint csak a régi... És nem a nagylélek és nem a szent... És amíg az emberek közt dolgozik, ismét felejteti Jézust.

Eszébe jutott, hogy mit gondolt egy év előtt éjjel a vonatban.

— Ha most sem sikerülne új életet kezdeni, inkább zárdába vonulok.

— Jaj, nem... Azt nem. Az az élet még sem neki való. S különben sem tehetné irodalmi működése és a kultúrház miatt.

— A lelkiélet nem zárja ki, hogy társadalmi emberek is legyünk — felelt hidegen Perininek.

A tövis azonban szívében maradt és napokig gondolkozott rajta. De azután ragadta az ár... Esküvői előkészület, lakodalom, Balatonmellék az „ifjú párral“. Hazajövet beköltözködés az új házba... Majd az őszí egyesületi élet kezdete. A kultúrházban is be kellett rendezkedni.

Nyakig volt a tennivalókban. Mindenki magasztalta a fiatal apostolnő munkáját és sikereit. Kende Márta pedig örült, hogy minden ilyen pompásan megy. Ép úgy örült apostoli sikereinek, mint az otthoni szép szobának, kertnek, ügyes szobalánynak és finom kosztanak, amelyekben a sikeresen vállalkozó és börzéző Periniék mellett része volt.

A római út benyomásai lassan homályosodni kezdtek lelkében. Csak Maruszja alakja maradt meg élesen emlékében és azok a szavak, amelyekkel Perini először idézte előtte a chansonettet:

— Ha én megtérnék, akkor mindég csak sírnék. És sírni nem akarok.

Kende Márta sem szeretett sírni. S nem is volt rá oka. Apostoli útjára szőnyeget teregetett ép úgy, mint nem egy modern apostol és így puhán mehetett rajta végig.

TIZENHARMADIK FEJEZET.

Kékruhás ég, kékruhás tenger, összeölelkezve csillámmal teleszórt fekete palástban — te vagy, az Velence éjszakája! Csupa kékség fönn és lenn — csak a kettő közötti úr messzesége olvad át fekete fátyolba, mutatva, hogy éj van. Mert a közelben mindent fénnel szórnak tele a motorcsónakok villanylámpái és a szerenádos bárka tarka lámpiónjainak színei. Egy-egy sötétebb árnyékot csak a lámpanélküli gondolák vetnek a hullámokra.

Ugyanis az ilyen szerenádos éjszakán előkerülnek a régi, költői gondolák is nappali nyugalmukból. A modern világáram még a velencei lagunák hullámfodrait is magával sodorja és azért a sajkák helyét elfoglalják rajtuk a motorcsónakok. De ilyen mesterségesen költőivé beállított éjszakán előkerül a gondola a maestróval, hogy belevarázsolja utasait egy poétikusabb múlt hangulatába.

Feledjük a jelent — álmodjunk a múlttal. Holdsugár, csillagfény, dalos éj . . . Szállj — szállj sajka — szállj . . . S dalolatok ti ott a bárkán régi éneket:

„Sul mare lucica —
L'astro d'argento“¹

A Stella-bárkán megkezdődött az éji szerenád.

Suhan a hang a tengerhullám billentyűin át messzire, messzire . . . De milyen messzire — Úristen, milyen messzire!

Róma Velencétől hány száz kilométer — és ott is meghallja valaki . . .

Szalmazsákra borított durvaszötte lepedőjéről felemelkedik és remülettel mered bele az éjszakába:

— A Stellán megkezdődött a szerenád!

És valóban. Ott messze, Velencében a Stellán énekelnek. A mandolin is elhallgat, csak a tenger csobog a dalhoz kíséretet:

„Placida è l'onda,²
Prospero il vento . . .

¹ A tengeren a hold — színezüstből ragyog.

² És kedvező a szél — szeldek a habok

Vajjon ezt a dalt viszik a hullámok Rómáig — a Borgó leg-sötétebb uccája legódonabb házának kicsi kamrájáig?

Oh nem — nem ezt, csak ehhez hasonlót. Egy másikat, egy régit, amit jó tízesztendő előtt énekelt valaki... Annak a régi, tíz év előtti éjszakának emléke jött el most kísérteni a halálos-ágyhoz. Ez az az utolsó kísértés, amelyet a haláloságyra tartogat a lélek Ellensége, hogy kétségbeejtse áldozatát.

Magdalena Szaklkin lelke jó tíz éven át úgy belemélyedt Üdvözítőjébe, hogy a szereteten kívül nem volt más érzése — még a félelemnek sem tudott helyet juttatni szívére. Mert bűnbánatában és vezeklése közt is szeretett és nem félt.

De most egy próbán még át kellett mennie — úgy mint az evangéliumi Magdalenának is, amikor nem találta a Mestert. — Marusziája lelki szemei elől is eltűnik Jézus a haláltusában és lázas agya csak egy kétségbeejtő éjszakát lát a múltból. Egy éjszakát, amely tele van fénnel és dallal és elszomorodó lelkének mégis olyan végtelenül üres és gyászos. Olyan, mint egy üres, fekete sír. Üres, üres... mert jaj! — csak a régi bűnt látja és nem látja őt — a Mestert!

„Venite all'agile —
Barchetta mia...”¹

A bűn hívja őt — a bűn. Fenyegetve hív! És a Mester nincs! Marusziája szeme ijeszten kitágul — arcára a kétségbeesés torz kifejezése ül. Körülnéz... Nem veszi észre az ágyánál imádkozó szomszédasszonyokat, akiket pedig testi szemével lát, ellenben mereven figyel egy homályos alakot maga előtt, akit a test szeme nem lát.

Deliriumában most azt hiszi, hogy a pap áll ott, aki nemrég nála volt. Jézus testét hozta a Szentségben. Most újra itt a pap, de nincs nála Szentség. Nincs itt Jézus e nehéz órában... Pedig ő nem maradhat Jézus nélkül egy pillanatra sem... Jaj, nem — nem — nem...! Fölemelkedik utolsó erejével és szenvedélyesen kitérő, lázszomjú panasszal fordul a paphoz:

— Padre, hová tette az Úr testét?!

Messze Velencében elhallgatott az ének. Szünet van. Csend van. Csak a sajkák lapátverése alatt csobog a víz.

Messze Rómában Magdalena Szaklkin ágyánál is elhallgatott most minden. Csend lett. Nagy, mélységes, ünnepélyes csend. Olyan ünnepélyes, hogy a Kisértő ijedten menekült.

A haldokló már nem figyel rá. Már nem figyel semmire. Már nem lát semmit; köröskörül eluszott minden. Csak a pap áll

¹ Bárkámra oh Jertek.

ott előtte. És néz ... Oh, Istenem, de hogy néz! Most mindjárt felelni fog ...

Magdalena búcsúzó életenergiájának utolsó megfeszítésével figyel a válaszra ... Már semmit sem hall. Csak a saját szíve dobogását. Azután elnémul az is.

Ebben a pillanatban megszólal Ó, aki előtte állott:

— Mária!

És Mária Magdalena Szkalkin megismeré most benne — Jézust.

— Meghalt — szóltak köröskörül halkán az asszonyok és letérdelve gyors olasz tempóban kezdik el a Miatyánkokat.

*

Ott messze — messze, sok száz kilométerre a Stella-bárkán is megkezdték újra az éneket. Kifestett arcu chansonettek daloltak s nem is sejtették, hogy e pillanatban az Ég szentjévé lett valaki, aki egykor régen közöttük volt. Néztek közönbösen, mosolyogtak előírásosan és énekeltek egy programmszerinti toscanai népdalt:

„— O giovenezza — o giovenezza — cara ...“

Rég elfeledték s nem is gondoltak arra a régre, aki sok-sok év előtt elment közülük, mert megtért. Senki sem gondolt már rá Veneziában. De ime — ép ezen az éjszakán valaki mégis.

Az a valaki Kende Márta volt. Az egyik sajkán ült fiatal pár társaságában. Férj és feleség a mézeshetek boldogságával simult össze. Az idős leány velük szembenült és amíg elmélázva nézte a csillagvisszfényekkel és villanysugarakkal bearanyozott tengert — Maruszjára gondolt.

Hajaj — rég volt! — hány éve is már? Tíz-tizenegy? Uram, de repül az idő — tizenegy éve múlt már! Persze, akkor tizenkilenc éves volt öccse, mert az érettségi jutalmaképen vitték el — és most harminc éves már a vele szembenülő egyhetes férj.

Ezt az időmúlást különben önmagán is megláthatná, ha valamelyik kósza holdsugárkából tükröz verődne eléje. Alakja megszegletesedett — arccsontjain hervadtan feszült a bőr, vonásai idegesen rángatództak. Ott volt szeme alatt a neuraszténiás emberek sötét karikája is. Túlhamar örölte meg a hajszás életmódja — nem is annyira a munka sokasága, mint inkább az ideglete. Még negyvenéves sem volt és máris mint idegbeteget küldték pihenőre. — Most is fáradt már és az éjszakai gondolázás helyett

inkább aludna egyet. — De máskép volt tizenegy év előtt, amikor utóljára erre járt!

Azaz csak önmagában belül volt minden máskép, mert kívülről minden ugyanaz. Kivéve, hogy több a motorcsónak és kevesebb a gondola. Más semmi sem változott.

A velencei ég kéksége ma is oly szép — a San Marco ércembere ép úgy kondít bele az éjbe — ugyanaz a tűzsziporkatánc játszik a kivilágított tengeren — a chansonettek is változatlanul éneklik a Santa Luciát.

Minden ugyanaz. Csak a személyek mások. Perini és Olga kivénültek az utazgatásból és helyüket Imre foglalja el ifjú feleségével. A bárkán pedig Maruszjá helyett mások énekelnek.

Maruszjával vajjon mi lett?

Tizenegy év sem tudta emlékeiből kitörölni Magdaléna Szkal-kin érdekes alakját. S azzal, hogy újra Velencébe került, még elevenebben emlékezett rá.

Elnehezedett a szíve:

— Lám a bűnös chansonette megtalálta élete célját s kielégülését és az „apostolnő” nem!

Miért? Mert Maruszjá tudott a régi nagy szentek szívével szeretni bűnbánatában is. Ő pedig a modern embereknek egy nagy helyett sok kicsit végző életmódszerével semmit sem tudott nagyon, még Istent szeretni sem.

„Spiritus ubi vult spirat.” — A Lélek ott jár, ahol akar. Most az Adria tenger hullámai fölött akart és a Lélek érintésére ott a szerenádos éjszakán bevallotta magának Kende Márta azt, amit még imádságaiban sem szokott maga előtt bevallani.

Ebből a hangnélküli önvallomástól amúgy is nehéz szíve még jobban elnehezült. Mintha ravatal gyertyái volnának az éji fények és sirató ének a szerenád. Persze, mert emlékébe hozza azt a múltat, amelyben annyi a temetés — Tervek, eszmék és eszmények, — de legfőképen jó feltételek és magasabb lelki ambíciók temetései.

— Kisanyám, édes, csak nem sír? — rezzentette fel szomorú elmélázásból ifjú sógornőjének dalos hangja.

Kende Márta csak most érezte meg az arcába hulló könny-cseppet. Szégyelte, mert irtózott attól, hogy szentimentális vénlánynak tartsák.

— Csak ideggyengeség szívem. Ha fáradt és álmos vagyok, akkor elszorul a szívem és sírnom kell. Okosabb lett volna lefeküdnöm.

— Talán menjünk is vissza a szállóba.

— Sajnálom, hogy elrontom szép velencei éjszakátokat. No de majd kipótoljátok, ha kettesben maradtok. Holnap este okvetlen elutazom.

— Óh nem, azt nem engedjük. Egy éjszakát mindenképen aludnod kell.

— Igen — tette hozzá udvariasan Imre is. — Egy éjszakát a pihenésre kell szánnod.

— Majd San Remóban pihenek eleget.

Ezzel el is intézték. Márta jól tudta, hogy a nászutazó fiatalok csak örülnek, ha mielőbb magukra maradnak és nem akart már terhükre lenni.

Állotta is, amit mondott. Amikor másnap ugyanaz a velencei éji kép megisméltődött, Kende Imre és fiatal felesége csak kettesben ültek a szerenádos bárka mellett himbálódzó gondolán és Márta már a gyorsvonattal utazott San Remo felé.

*

Az orvos három havi egyhelyben való pihenést rendelt Kende Mártának, de Márta nyugtalan természete csak kettőig bírta ki. Szabadságának harmadik hónapját már utazgatásra szánta. Első útja természetesen Rómába vitt.

Egy napot és éjt egyfolytában utazott. Meg is hült és lázas volt. Mindez még csak nyomottabbá tette amúgy is leverit hangulatát. Amikor pedig a vonatból kiszállva megállt teljesen egyedül, elhagyottan és ráadásul betegen a világváros forgalmában, egészen elcsüggedt és sírni szeretett volna, mint az eltévedt kisgyerek. Végre mégis megemberelte magát, autóba ült és megadta a címet:

— Hospicium Santa Marta.

Mindenáron az Irgalmas Nővérek közismert „Márta“ nevű zarándokházában akart szállást kapni. Nemcsak azért, mert fáradt idegzete a hotel-életnél jobban vágyott a zárdai csendre, hanem más okból is.

Az erős lelki benyomáson kívül írói fantáziáját is tizenegy éven át foglalkoztatta Magdaléna Szkalkin egyénisége és története. Velencében kiújult érdeklődése és próbált valami adatot szerezni Maruszjá további sorsáról. De nem sikerült. A Lidó kis templomában új plebános volt és abban a házban, ahol akkor régen felkereste Antónia Barbinit, — új emberek laktak. Maruszjá régi lakásán sem tudtak a tizenegy év előtt elköltözött chansonetteről felvilágosítást adni.

Márta azonban élénken emlékezett mindenre, amit akkor a megtért Maruszjá mondott. Így emlékezett arra is, hogy Rómában a Santa Marta apácáitól várt munkát megélhetésre. Remélte tehát hogy a Mártában Magdalena Szkalkinnal összetalálkozik.

Az autó letette a Hospicium széles bejárata előtt, egy öreg portás pedig az egyszerű vendégszobába vezette.

Idős, igen komoly apáca fogadta:

— Nem tudom, hogy lesz-e üres szoba. A gondnoknőt kell megkérdeznem. De most vendége van. Tessék egy kicsit várni.

Márta betegesen érzékeny kedélyállapotát a bizonytalanság és várakozás csak súlyosbította. Alig tudta visszafojtani könnyeit. Mégis annyira erőt vett magán, hogy beszélgetést kezdett. Pedig nehezen ment. A franciát rég nem gyakorolta és így keresnie kellett a szavakat, az öreg apáca pedig igen szűkszavú volt.

— Kedves Nővér francia?

— Nem, olasz vagyok.

— Akkor úgy-e régóta van itt?

— Rég.

— Hány éve?

— Huszonnégy.

— Ah — igazán szép idő!

Nem tudott okosabbat mondani. De hirtelen eszébe jutott valami és fáradt szeme megvillant, hangja is elevenebbé lett.

— Kedves Nővér, jár még ide munkáért egy Magdaléna Szkalkin nevű szegény nő?

— Járt.

Márta fogyatékos nyelvtudásával nem vette észre, hogy a nővér múltidőt használt.

— Igen? Oh, ennek örülök! Nagyon szeretnék találkozni vele.

— Tessék?

— Találkozni szeretnék vele.

— Úgy látszik nem értjük egymást. Az a nő meghalt.

— Meghalt?!

— Meg.

Márta elhallgatott. Elgondolkozva nézett maga elé. Majd újra kezdte.

— Régen halt meg?

— Körülbelül két hónapja lehet.

— Oh Istenem, ha kicsit előbb jövök Rómába, még élve találom.

— Rokona?

— Nem. De ismertem. Úgyebár igen jámbor volt?

— Szent volt.

Amilyen röviden, olyan határozottan mondta.

Márta most már mohón érdeklődött tovább:

— Szent volt? Igazán? Mit tett? Hogy élt?

— Foltozott.

— De nem úgy értem, Kedves Nővér... Tett valami rendkívülit?

— Oh, nem.

— Mégis, hogyan élt?

— Egyszerűen. Mindég imádkozott és sokat sírt.

— Sírt? Miért?

— Azt már csak a jó Isten tudja.

Pedig Kende Márta is tudta, nem is kellett volna kérdeznie.

— De azt csak tudja Kedves Nővér, hogy hogyan halt meg? — kezdte újra a kérdezősködést.

— Azt sem tudom. Betegeinket más nővér látogatja.

Márta ebből is megértette, hogy Maruszjá halála is igen egyszerű lehetett, minden rendkívüliség nélkül. Pedig szinte elvárt volna csodálatos nagy dolgokat a bűnbánó Magdaléna életéből. Még mindég nem tudta megérteni, hogy legnagyobb és legcsodálatosabb dolog maga a — szeretet.

— Bocsásson meg Kedves Nővér, de még egyet kérdezek. Magdaléna Szkalkin imájának különös hatását nem tapasztalták soha?

— Nem hallottam ilyet.

— Tudom, hogy nagyon imádkozott egy római herceg akciójának sikeréért.

— Nem tudok róla.

— Valamilyen nagy intézményről volt szó veszélynek kitett és bűnös nők megmentésére.

— Ilyen van. A Jó Pásztor apácáknak.

— Itt, Rómában is?

— Igen. Talán három év előtt épült.

Mártának arcába szökött a vér. Tehát a bűnbánó Magdaléna nem hiában imádkozott!

— A római herceg építtette nekik? — kérdezte szinte mohón.

— Nem. Úgy hallottam, hogy a királyi család egy tagjának tett a rend valamilyen szolgálatot és hálából a király ezt építtette nekik a falakon belül, szép nagy helyen. Mert ez a munkakör tartozik rendi hivatásukhoz.

— Mindegy. Így is Maruszjá imádkozta ki!

Az apáca nem felelt. Látszott rajta, hogy nem érti az összefüggést. De Márta nagyon is értette és rendületlenül hitte, bár külső összefüggés nem látszott s így rendkívüliség nem volt a dologban.

Pár perc csend volt, majd az apáca felkelt.

— Megnézem, talán már beszélhetek a gondnoknővel.

Kende Márta magára maradt gondolataival. Az asztalra könyökölt és fájó, fáradt fejét kezébe támasztotta. Arra a felépült palotára gondolt, amelyről nem sejti senki sem, hogy egy szegény bűnbánó, szent nő imádságos *életáldozata* esdette ki az Égtől.

És mellette a saját életterveinek romjaira — azokra a tervekre, amelyekből idegölő munka árán sem valósult meg egy sem. Mert hiányzott mellőle az *életszentség* és az *áldozat*.

A könnyek már a szemében égtek, amikor megszólította valaki magyarul:

— Kisasszony!

Kedvesarcú, még elég fiatal apáca állt előtte.

— Hallottam, hogy egy magyar érkezett. A névjegyét is láttam és rögtön idesiettem.

— Ah, Kedves Nővér is magyar? — rezzent föl Kende Márta.

— Én is.

— Oh, de jó!

Többet nem tudott szólni. Leborult az asztalra és elkezdett keservesen sírni.

Az apáca nem csodálkozott. Megértette, hogy az idegenben egyedül bolyongó és amellet fáradt, álmos, útban megtört ember idegérzékenysége ez. Mosolyogva fogta meg a kezét.

— Nagyon fáradt és kimerült. Majd ha megtudjuk, hogy melyik szobát kapja, rögtön lefektetem.

Márta nem felelt, csak sírt. Az apáca pedig kedveskedve folytatta:

— Jól ismerem a nevét még hazulról és örülök, hogy az apostollelkű, neves írónőt itt üdvözölhetem.

Mártából keserűen tört ki az önvallomás:

— Óh, Kedves Nővér, ne mondja ezt, amikor mindez csak külszín!

A kis apáca meglepetten nézett rá, de nem kérdezett semmit. A Hospicium szobáit kezdte magyarázni. Amikor pedig a gondnoknő megjött, elkísérte honfitársát a szobájába.

— Itt leszek két-három hétig, ugy-e felkeres többször Kedves Nővér? — kérdezte Márta.

— Óh igen, mindannyiszor, amikor engedélyt kapok rá.

— De úgy fog engedélyt kérni? Biztosan?

A nővér megérezte, hogy egy beteg lélek öntudatlanul jajdul most hozzá vigaszért és azért határozottan felelte:

— Fogok.

*

Mária Bóna nővér, a Rómába került kis magyar apáca meg is tartotta, amit ígért. A beteg lélek pedig valóban feltárult előtte.

Kende Mártának jó egy hétig ágyban kellett maradnia, amíg kiheverte a lázt. E napok alatt sokat beszélt Bóna nővérrrel, a magyar apácával, aki gondozta és látogatta. Mindig többet gyónt

meg lelki fájdalmából. A végén azt is megvallotta, amit önmaga előtt is el szokott rejtteni.

— Elhibáztam az életet. Sokat szorgoskodtam Istenért, de kevéssé szerettem Istent. Azért nem lett mély eredménye munkámnak, azért nem tudtam ideális dolgokat alkotni. Ma már belátom, de most már késő.

Bóna nővér a fejét rázta.

— Nem késő, kedves kisasszony! Elég, hogy most belátja.

— De késő — ismételte keserű makacssággal Márta. — Mert ma már fáradt és nagyon beteg vagyok, úgy hogy új életet, új irányt kezdeni nem tudok.

— Mégsem késő — felelt szelíden a nővér. — Mert... Nem tudom jól kifejezni azt, amit gondolok. Inkább kérdezek valamit.

— Tessék!

— Ha Önnek, kisasszony, valaki beismerő vallomást tenne adósságáról, de feltárná egyszersmind helyzetét, hogy a jövőben is fizetéseképtelen, mit csinálna vele? Elkergetné? Lecsukatná?

— Azt hiszem megsajnálám és elengedném neki.

— Biztosra veszem, hogy így tenne, mert jó szíve van. De mennyivel nagyobb szíve van az Üdvözítőnek! És Ő nem tenné ugyanezt? Sőt még többet! Megsajnál, elenged és azután a Szívére ölel. Lehetetlent pedig nem követel a jövőtől — elég neki a múlt beismerése.

Kende Mártának könnybe lábadt a szeme. A kis Bóna nővér pedig folytatta és valóban a kegyelem vezette szavait.

— Végig éli most már az életet úgy, ahogy beteg szervezete megengedi, ápolói, rokonai körében. És amire most ráeszmélt, azt gyümölcsöztesse azokban, akiket munkakörében utódokul nevel.

Mártának eszébe jutott ifúsági egyesülete és Periniék három gyermeke, akiket a lelki neveléshez nem sokat értő szülők helyett részben ő nevelt. Fáradt, energiátlan lelke előtt derengeni kezdett újra egy célpont: szentebb utódokat nevelni. De csak egy pillanatra. Mert a csüggedés felhője elborította ezt a kis fényt is.

— De ha az utódok nevelésére sem lesz már elég erőm? — sóhajtott fel keserűen.

— Akkor gyengeségét, betegségét és összes nyomorúságait még mindig felajánlhatja Istennek, szentéletű új apostolokért.

Márta pár pillanatig nem felelt. Azután kezét nyújtva halkán, meghatottan szól:

— Köszönöm.

TIZENNEGYEDIK FEJEZET.

Kende Márta gyógyulása után legelőször a San Pietróba ment.

Zarándoklatok utáni idő volt és aránylag kevés embert talált a templomban. Futólag nézett szét az ismerős falak között és a magyar gyóntatószéket kereste. Gyónása után a szentségi oltár rácsozatához térdelt. Körülbelül azon a helyen térdelhetett, ahová tizenegy év előtt Magdaléna Szkalkin rogyott le félig extázisban. Akkor azt mondta rá Márta: „hiszterika”. — Most imádkozott *hozzá*, mint szenthez.

Azután elővette finom kötésű, japán papirosú kis Szentírását és fellapozta azt a részt, amelyik Mártáról és Máriáról szól. Sokáig olvasta, de még hosszabb ideig gondolkozott el utána.

Elmélkedésében követte az evangéliumi jelenetet a megírt sorokon túl is. Az Írás nem említi, hogy mit tett Márta a Mestertől kapott dorgálás után. Duzzogott vagy bánkódott? Abbahagyta szorgoskodását és odabent a Mester lábaihoz ült, vagy akkor már be kellett fejeznie a megkezdett külső munkát? Bizonyára a félben hagyott munkát akkor már úgy kellett befejeznie, ahogy megkezdte. De sírt mellette. És a Mester megsajnálta és megbocsátott neki.

— Igen, így lehetett — mesélte önmagának gondolatban. — Ahogy odakünt megkezdte, most már odakünt be is kellett fejeznie. De sírt hozzá. Nagyon sírt. És akkor bejött és behozta azt, amit a Mester részére, de a Mesternek nem tetsző módon készített. Amivel előbb még dicsekedni akart, azt akkor már félve és alázatosan nyújthatta oda. A Mester pedig észrevette arcán a könnyek nyomát és megszánta és irgalomból elfogadta azt is, amit nyújtott neki. Mert sajnálta Mártát. És Márta akkor még jobban el kezdett sírni.

Amikor ideért elmélkedésében, maga is el kezdett sírni. Amit könnyei közt tovább gondolt, az pedig már imádság volt:

— Azért kérlek szépen Jézusom, szánj meg engem is és fogadd el tőlem is az életem munkáit. Én tudom, hogy nem sok örömet találsz bennük és az én külsőséges, sokszor hiú munkám nem sokat ér. De azért mégis csak neked készítettem és mivel

már kijavítani nem tudom, irgalomból fogadd el úgy, ahogy van. Nem azért mintha megérdemelném, hogy elfogadd, hanem csak sajnálatból, mert olyan nyomorult vagyok... Oh Jézusom én olyan nagyon, nagyon szegény és gyenge és beteglelkű és nyomorult vagyok... Hiszen Te tudod...

Tovább nem folytatta, csak sírt. Nem zokogva, nem feltűnően, csak hang nélkül, de állandóan a könnyeit törülgetve. Ez a csendes sírás megnyihította. Valamilyen még sohasem érzett áhítat töltötte el a lelkét. És megnyugodott szíve abban a reményben, hogy az Úr Jézus megszánta, meghallgatta és megértette őt is.

*

Aznap délután a temetőbe ment. Nem a régi, híres temetőbe — hanem egy új temetőbe az ófalakon kívül. Ahová a névtelen szegény embereket viszik.

Baedeutere meg sem nevezte ezt a temetőt. A Borgó melletti Santa Maria in Transpontina templomocskára öreg plébánosa magyarázta meg Mártának, hogy hol van.

A plébánoshoz pedig a Santa Marta apácai utasították:

— A Santa Maria in Transpontina plébánosa tudja, hogy hol fekszik Magdalena Szkalkin. Igen nagyrabecsülte, sőt kőkeresztet is állíttatott neki a hitközség költségén. Meg is érdekelte, mert egész keresetét úgyszólván arra a kis templomra költötte, hogy mindig szép legyen az oltár.

A plébános szívesen fogadta Mártát. Franciául nem tudott, így csak a legszükségesebbet értették meg egymással s azért Márta, legnagyobb sajnálatára, most sem tudott meg bővebbet Maruszjáról. A sírhely- és sorszámot azonban megkapta és ez is elég volt neki.

Szép szeptemberi délután volt, amikor az autó a falakat elhagyta Mártával. A Lorenson is jóval túl állott meg a gépkocsi.

Semmi érdekesség. Mai építkezés, egyszerű kőkerítés, akár a hazai. Csak szomorúfűzfák helyett ciprusok bólogatnak; itt-ott egy platán és pálma is susog.

Márta lassan lépegetett a sírok közt és kereste Mária sírját.

— Huszonhatodik sor, kilencedik sír — olvasta le még egyszer cédulájáról.

Még jóval beljebb kell menie, pihen hát egy kicsit.

Megállt és fölneézett az égre. Ragyogó kék volt és egészen tiszta. Egyetlen felhőcske sem zavarta a békés nagy színegységet.

Csöndes, békés volt Mártának a szíve is. És tele szeretettel azíránt a Mária iránt, akire nem egyszer bosszankodott és rágondolva nem egyszer irigykedett is.

Most már csak szeretetet, tiszteletet és áhítatot érzett iránta. És imádságos szándékkal úgy indult el sírjának megkeresésére, ahogyan az evangéliumi Márta léphetett később, a Mester intelme után Máriához. Bizonytal megkérte akkor: mondaná el neki is, amit a Mestertől hallott és tanítsa meg őt is arra, hogy hogyan figyelje ezentúl a Názareti Jézus szavait.

Igen, ezt akarta kérni Mária sírjánál Kende Márta is. És amikor egy jelentéktelen dombocska kőkeresztjén megpillantotta a „*Magdalena Mária Szkalkin*” nevet, áhítattal lépett oda és letérdelt a passiflórával beültetett sírhoz. Csak ott, a közelben vette észre, hogy apróbb betűvel emlékmondat áll a név felett. Csupán egy mondat. Latinul és fordításban is:

„*Maria optimam partem elegit, quae non auferetur ab ea.*“
(Luk. 10, 42.) — „*Mária a legjobb részt választotta, amely tőle el nem vétetik.*“

